

**VELKOJANSUOSINTARIKOS SUOMEN  
OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ**

Lapin yliopisto

Oikeustieteiden tiedekunta

Pro Gradu

Santtu Kivioja

Rikosoikeus

Syksy 2019

## Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Velkojansuosintarikos Suomen oikeuskäytännössä

Tekijä: Kivioja, Santtu Aleksi Mikael

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Rikosoikeus

Työn laji: Tutkielma\_X\_Laudaturtyö\_\_ Lisensiaatintyö\_\_ Kirjallinen työ\_\_

Sivumäärä: 66 + VIII

Vuosi: Syksy 2019

### Tiivistelmä:

Tutkielmassa keskitytään rikoslain (39/1889, RL) 39 luvun 6 §:n velkojansuosintarikoksen analysointiin. Tarkoituksena on avata rikoksen neljän eri tunnusmerkistön sisältöä ja selvittää rangaistuksen mittaamisen käytäntöä. Lainopillisessa analysoinnissa käytetään hyväksi lainsäädäntöä, lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta sekä runsaasti oikeustapauksia. Velkojansuosinnan tunnusmerkistötekijät vastaavat asiallisesti takaisinsaantilain 10 §:n sisältöä, joten tunnusmerkistöjen avaamisessa voidaan käyttää insolvenssioikeudellista lähestymistapaa. Koska takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991, TakSL) 10 § pohjautuu puolestaan oikeushistoriallisesti lakia edeltävään konkurssisäännön (31/1868, KS) 46 § d kohtaan, myös tämän pykälän aikaisia oikeustapauksia voidaan hyödyntää tulkittaessa nykyään velkojansuosintarikoksen sisältöä. Velkojansuosinnassa kyse on todellisista oikeustoimista, joissa velkaa on maksettu laittomasti velkojaa suosimalla muiden velkojien kustannuksella. Tämän vuoksi oikeustoimet on erotettava mm. keinotekoisista oikeustoimista, jossa osapuolet eivät ole koskaan tarkoittaneenkaan tehdä kyseistä oikeustoimea. Ensimmäisen tunnusmerkistön täyttymisessä velan maksamisessa ennenaikaisesti olennaista on alkuperäisen velan maksu eräpäivän jälkeen. Vakuuden antaminen saatavasta, josta ei ollut sovittu muodostaa toisen rikoksen tekemuodon ja sitä joudutaan analysoimaan poikkeuksellisesti TakSL 14 §:n kautta. Kiellettyjä vakuuksia ovat muun muassa panttioikeus, vakuusluovutus, ja omistuksenpidätysehto. Kolmas tekemuoto kriminalisoi epätavalliset maksuvälineet velan maksussa, joita oikeuskäytännössä pidetään kaikkea muuta kuin rahaa. Tavarankäyttö muodostaa lähes ehdottoman kiellon. Kaikissa edellä mainituissa tekemuodoissa poikkeustilanteen mahdollistavat vain alan yleinen käytäntö tai vakiintunut liiketapa. Neljäs tekemuoto sisältää kaikki sellaiset oikeustoimet, jotka ovat rinnastettavissa aiempien tekemuotojen kanssa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen rajoissa. Velkojansuosinnassa yleisimmin annettu tuomio on 1-6 kk ehdollista vankeutta.

Avainsanat: rikoslaki, talousrikokset, velkojansuosinta, takaisinsaanti

## SISÄLLYS

LÄHTEET.....	IV
LYHENNELUETTELO.....	VIII
1. JOHDANTO .....	1
1.1 Esittely, tutkimuskohde ja aiheen rajaus .....	1
1.2 Tutkimustapa, lähteet ja keskeiset käsitteet .....	3
1.3 Tutkimuksen rakenne .....	5
2. VELKOJANSUOSINNASTA YLEISESTI .....	6
2.1 Historiallinen tausta.....	6
2.2 Nykytila.....	11
2.3 Valeoikeustoimet, keinotekoiset järjestelyt ja takaisinsaannilla peräytyvät toimet -erot ja oikeusvaikutukset.....	14
2.3.1 Valeoikeustoimeen perustuvat eli näennäiset omaisuuden luovutukset.....	14
2.3.2 Keinotekoiset järjestelyt eli muodolliset omaisuuden luovutukset .....	16
2.3.3 Todelliset eli takaisinsaannin kohteena olevat omaisuuden luovutukset .....	17
3. VELKOJANSUOSINTA VELALLISEN RIKOKSENA .....	20
3.1 Velan maksaminen ennenaikaisesti olosuhteissa, joissa maksu ei ole tavanomainen.....	20
3.2 Vakuuden antaminen velkojan saatavasta, josta ei ollut sovittu .....	21
3.3 Veloitteen täyttäminen käyttäen epätavallista maksuvälinettä olosuhteissa, jotka huomioon ottaen maksua ei voida pitää tavanomaisena.....	27
3.4 Ryhtyminen muuhun velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn.....	28
3.5 Mitä tavanomaisuus tarkoittaa?.....	32
3.5.1 KKO:n tapauksia ja arviointiperusteita .....	32
3.5.2 Todistustaakan jako oikeudenkäynnissä ja kritiikkiä takaisinsaantilaista .....	35
3.6 Konkreettisia tekotapoja.....	36
3.6.1 Kuittauskierto .....	39
3.6.2 Tavaramaksu .....	40
3.6.3 Maksu lainavaroin .....	42
3.6.4 Monikantasopimukset .....	42
3.6.5 Minuuttirahan avulla tapahtuvat maksujärjestelyt .....	43
4. VASTUUN KOHDENTAMINEN JA RANGAISTUKSEN MITTAAMINEN VELKOJANSUOSINNASSA .....	45
4.1 Kohdentaminen oikeuskäytännössä .....	45
4.2 Rangaistuksen mittaaminen.....	50
4.3 Rovaniemen hovioikeuden oikeuskäytäntöä .....	53
5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET .....	62

## LÄHTEET

### KIRJALLISUUS

Frände, Dan – kirjoittaja - Matikkala, Jussi - Tapani, Jussi - Tolvanen, Matti - Viljanen, Pekka - Wahlberg, Markus, Keskeiset rikokset. Edita 2018.

Havansi, Erkki - Lindfors, Heidi - Niemi-Kiesiläinen, Johanna - Koulu, Risto, Insolvenssioikeus. WSOY pro 2005

Hupli, Tuomas. Konkurssitakaisinsaanti oikeudenkäyntinä. WSOYpro. Vantaa 2006.

Immonen, Raimo. Velkojainsuoja yritysrakenteiden muutoksessa. Helsinki 1994.

Koulu, Risto, Havansi, Erkki, Korkea-Aho, Emilia, Lindfors, Heidi, Niemi, Johanna. Insolvenssioikeus. WSOYpro 2009.

Kukkonen, Reima, Velallisen rikokset ja rikosoikeudellinen laillisuusperiaate. Edita 2016.

Kukkonen, Reima, Velallisen rikokset- tunnusmerkistöt ja yleiset opit. Otavan kirjapaino Oy 2018.

Kukkonen, Reima, Valeoikeustoimet, keinotekoiset järjestelyt ja takaisinsaannilla peräytyvät toimet – erot ja oikeusvaikutukset. Defensor Legis n:o 4/2008 s. 521-530.

Lahti, Raimo – Koponen, Pekka, Talousrikokset. Gummerus kirjapaino Oy, 2007.

Lappi-Seppälä, Tapio - Hakamies, Kaarlo - Koskinen, Pekka - Majanen, Martti - Melander, Sakari -Nuotio, Kimmo - Nuutila, Ari-Matti - Ojala, Timo - Rautio, Ilkka, Rikosoikeus. Sanoma Pro 2013

Lindencrone Petersen - Lars, Orgaard, Anders. Konkursloven med kommentarer, 11 udgave. Kobenhavn 2010.

Lennander, Gertrud. Vad är en ordinär betalning? Ett bidrag till tolkningen av 4:10 KL. Festskrift till Lars Welamson. Stockholm 1988.

Mutanen, Juha-Pekka – Lehtimäki, Mika, Velallisyriyten sopimusperusteiset uudelleenjärjestelyt. Defensor Legis n:o 4/2010 s. 370-387.

Rangaistuksen määrääminen talousrikoksissa, Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2015.

Salminen, Markku, Velallisen rikos. Werner Söderström lakitieto Oy 1998.

Tammi-Salminen, Eva, Esinevakuusoikeuden perusteet. Talentum pro 2015.

Träksman, Per-Ole, Taloudellinen rikollisuus tutkimuksen kohteena, Turun yliopiston julkisoikeuden laitos, Rikos- ja prosessioikeuden julkaisusarja A n:o 9. Turku 1979.

Tuomisto, Jarmo, Takaisinsaanti. Talentum 2012.

## **VIRALLISLÄHTEET**

HE 66/1988 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle Rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 44/2002 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 53/2002 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamiseksi.

HE 102/1990 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle takaisinsaantia konkurssipesään koskevaksi lainsäädännöksi.

LaVM 6/1990 vp, Lakivaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

II LaVM 13/1990 vp, Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä takaisinsaantia konkurssipesään koskevaksi lainsäädännöksi.

SuVM 195/1990 vp, Suuren valiokunnan mietintö n:o 195 hallituksen esityksestä takaisinsaantia konkurssipesään koskevaksi lainsäädännöksi.

## **OIKEUSTAPAUKSET**

### **Korkein oikeus**

KKO 1962 II78

KKO 1982 II 39

KKO 1987:100

KKO 1993:93

KKO 1994:43

KKO 1994:130

KKO 1995:37

KKO 1995:39

KKO 1996:73

KKO 1997:68

KKO 1997:138

KKO 1997:174

KKO 1998:55

KKO 1998:82

KKO 1998:83

KKO 1998:141

KKO 1999:117

KKO 2000:74

KKO 2001:22

KKO 2001:131

KKO 2002:45

KKO 2002:46

KKO 2006:69

KKO 2006:90

KKO 2009:69

KKO 2009:70

KKO 2011:24

KKO 2011:64

KKO 2013:92

### **Hovioikeudet**

Helsingin HO 26.3.1996 t. n:o 1774 S 94/2792

Helsingin HO 29.11. 1996 t. n:o 6204 S 96/266

Helsingin HO 19.12.2000 t. n:o 3551 S 99/2481

Helsingin HO 2.3.1999 t. n:o 519 S 98/600

Itä-Suomen HO 29.6.2006 t. n:o 825 S 05/718.

Kouvolan HO 24.2.2000 t. n:o 185 S 99/728

Rovaniemen HO Antamispäivä 30.06.2004 asianumero R 03/726

Rovaniemen HO Antamispäivä 10.12.2004 asianumero R 04/79

Rovaniemen HO Antamispäivä 26.02.2016 16/108656 asianumero R 15/369

Rovaniemen HO Antamispäivä 17.06.2016 16/126471 asianumero R 14/911

Rovaniemen HO Antamispäivä 28.04.2017 17/117257 asianumero R 16/767

Rovaniemen HO Antamispäivä 05.06.2017 17/122533 asianumero R 16/622

Vaasan HO 8.6.1990/1047 asianunumero R89/505

## **MUUT LÄHTEET**

Konkurslag (672/1987)

NJA 1987 S. 872

Imatran KO 29.8.1995 diaarinumero 371, R95/131

**LYHENNELUETTELO**

A	Asetus
dnro	Diaarinumero
HE	Hallituksen esitys
HO	Hovioikeus
KKO	Korkein oikeus
KonkL	Konkurssilaki (120/2004)
KS	Konkurssisääntö (31/1868)
L	Laki
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
OikTL	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929)
PeL	Suomen perustuslaki (731/1999)
PeLM	Perustuslakivaliokunnan mietintö
RL	Rikoslaki (39/1889)
TakSL	Laki takaisinsaannista konkurssipesään (758/1991)
UK	Ulosottokaari (705/2007)



# 1. JOHDANTO

## 1.1 Esittely, tutkimuskohde ja aiheen rajaus

*Salmisen* mukaan<sup>1</sup> perinteisissä rikoksissa on yleensä helppo erottaa toisistaan selvä, fyysinen tapahtumankulku ja yleisesti hyväksytty rangaistavuuden alue. Sen sijaan velallisen rikos kuten talousrikos yleensäkin ei ole pelkästään tapahtuma, vaan monesti useiden tapahtumien summa. Velallisen rikoksen erityisenä tavoitteena on yrityksessä päätösvaltaa käyttävien henkilöiden etu yhtiön velkojien kustannuksella. Velallisen rikoksia selvitettäessä on olennaista laittoman päätöksenteon erottaminen normaalista liiketoiminnasta. Tämä vaatii tavallisimpien tekotapojen tunnistamista. Liiketapahtuma voidaan velallisen rikoksessa ensinnäkin siirtää sivullisten henkilöiden suoritettavaksi. Lisäksi rikos voidaan hajauttaa ajallisesti ja sen fyysiset osat voidaan jakaa eri henkilöiden suoritettavaksi. Osakeyhtiöön kohdistuneessa rikoksessa joudutaan käsittelemään myös vastuun kohdentumista yhtiön päätöksentekojärjestelmässä. Talousrikoksia koskeva näyttö on aina hankittava liiketaloudellisia käsitteitä käyttävästä ympäristöstä, toisin sanoen rikos on selvitettävissä vain hyödyntämällä tämän ympäristön ehdoin hankittuja tietoja. Lisäksi tarvitaan vankkaa talousrikosten tuntemusta ja loogista päättelyä. Taloudelliset rikokset on oikeuskirjallisuudessa määritelty yleensä rikoksiksi, jotka tehdään sinänsä laillisen taloudellisen toiminnan puitteissa, tai rikoksiksi, jotka jo sellaisenaan ovat laitonta taloudellista toimintaa<sup>2</sup>. Esimerkiksi konkurssiin liittyy tavaraluottopetoksia ja verotukseen liittyvää vääristelyä keinoin, joita ei voi pitää laillisina liiketoimina. Joskus taas velallisen rikoksen tekotapoihin ei liity liiketaloudellisia tavoitteita, vaan toimenpiteillä pyritään selittämään liiketapahtumiksi silloinkin, kun niiden ainoa tarkoitus on ottaa haltuun velkojien tyydyttämiseen tarvittavaa omaisuutta. Talousrikoksia pidetään tyyppiesimerkkinä suunnitelmallisesta rikollisuudesta.<sup>3</sup> Vaikka läheskään kaikissa talousrikoksissa ei ole erityistä suunnitelmaa, jotkin tapaukset saattavat olla

---

<sup>1</sup> Salminen, Markku, *Velallisen rikos*, Werner Söderström lakitieto oy, 1998, s.15-16.

<sup>2</sup> Träksman, Per-Ole, *Taloudellinen rikollisuus tutkimuksen kohteena*, Turun yliopiston julkisoikeuden laitos, *Rikos- ja prosessioikeuden julkaisusarja A n:o 9*. Turku 1979 s. 15.

<sup>3</sup> Ks. suunnitelmallisuuden vaikutusta rangaistuksen mittaamiseen luvussa 4.2.

poikkeuksellisen ongelmallisia juuri rationaalisuutensa ja laskelmallisuutensa takia. Tekijä voi esimerkiksi käyttää hyväkseen rikosoikeudellisen järjestelmän normiauukkoja, teon selitettävyyttä, rikoksen tunnusmerkistön epäselvyyksiä ja oikeusprosessin heikkouksia. Velallisen rikoksissa tunnusmerkistön kuvaaminen ei ole yhtä keskeistä kuin oikeustieteellisessä tutkimuksessa yleensä, mutta sivuuttaa sitä ei voi. Tunnusmerkistön ongelmakohdat ovat samalla esitutinnan ongelmakohtia: näytön puuttuminen jostain tunnusmerkistön osasta johtaa syytteen hylkäämiseen. Samoin käy, jos syyte perustetaan väärään lainkohtaan. Tämän tutkielman keskiössä on rikosoikeus, jota tarkastellaan vahvasti talousrikoksien näkökulmasta. Talousrikoksia tunnetaan montaa eri tyyppiä, joista olen rajannut aiheeksi rikoslain (39/1889, RL) 39 luvun 6 §:n, joka käsittelee velkojansuosintaa. Aihe on osittain valittu siihen liittyvän varsin vähäisen tutkimuksen vuoksi. Tämän säännöksen analysointi jakautuu osittain takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991, TakSL) ja rikoslain puolelle. Suuremmissa väitöstutkimuksissakin velkojansuosinnasta mainitaan usein sivumennen muutamia asioita pääaiheen keskittyessä yleensä enemmän käsiteltyihin velallisen epärehellisyyteen ja petokseen. Tarkoitukseni on selvittää tämän säännöksen nykytulkintaa liittyen tunnusmerkistöjen täyttymiseen ja rangaistuksen mittaamiseen. Tunnusmerkistön täyttymisestä aion selvittää niitä elementtejä ja olosuhteita, jotka kyseisessä rikoksessa ylittävät rangaistavuuden rajan. Rangaistuksen mittaamisessa selvitän niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet annetun rangaistuksen pituuteen, lieventämisperusteisiin ja koventamisperusteisiin. Tässä tutkielmassa pyritään vastaamaan muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

- Mitkä oikeushistorialliset syyt ja tapahtumat ovat johtaneet nykyisen velkojansuosintasäännöksen muodostumiseen?
- Mitä eroa on keinotekoisilla, muodollisilla ja todellisilla omaisuuden luovutuksilla ja mitkä ovat näiden oikeusvaikutukset?
- Miten velkojansuosinnan neljää teon tunnusmerkistöä tulee tulkita nykyisin oikeuskirjallisuuden ja oikeuskäytännön perusteella?
- Miten rangaistuksen mittaaminen toteutetaan velkojansuosinnassa käytännössä hovioikeuksien luovuttaman aineiston perusteella?

## 1.2 Tutkimustapa, lähteet ja keskeiset käsitteet

Tämän tutkielman pääasiallisin tutkimustapa on lainopillinen. Käytän lähteinäni lakia, joista olennaisimpina säädöksinä ovat rikoslaki ja laki takaisinsaannista konkurssiperään. Muita lähteinäni ovat lain esityöt, kuten hallituksen esitykset, lakivaliokunnan mietinnöt sekä oikeustapaukset aiheesta, joista erityistä painoarvoa annan korkeimman oikeuden ennakkotapauksille tutkimuksen piiriin kuuluvista aiheista. Käytän tutkielmassani myös runsaasti oikeustieteellistä kirjallisuutta ja oikeudellisia artikkeleita. Tutkielmassa pohjaudutaan vahvasti asiasta eniten aikaisemmin kirjoittaneiden Jarmo Tuomisen, Markku Salmisen ja Reima Kukkosen teoksiin. Koska rikoslain 39 luvun 6 §:n sisältö ja takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 10 § vastaavat sisällöllisesti hyvin läheltä toisiaan, käytän tulkinnassa apuna insolvenssioikeudellista lähestymistä ja soveltamista. Keskeiset käsitteet:

### Rikos

Rikos on laissa rangaistavaksi määrätty teko, joka vahvistetaan myös Suomen perustuslain (731/1999) 8 §:ssä sekä rikoslain laillisuusperiaatetta koskevassa määräyksessä (RL 3:1) Rangaistuksen saa tuomita vain laissa rangaistavaksi säädetystä teosta, ja lisäksi tuon rangaistuksenkin tulee olla laissa säädetty.

### Velka

Velka on velallisen velvoite, jonka sisältönä on jokin varallisuusarvon omaava suoritus velkojalle eli velkasuhteen toiselle osapuolelle. Velka voi olla joko julkista velkaa tai yksityistä velkaa. Tässä tutkielmassa velalla tarkoitetaan jäljempänä mainittua yksityistä velkaa eli kotitalouden tai yrityksen velkaa, jonka suorituksen täyttämättä jättäminen aiheuttaa oikeudellisen vastuun.

### Velkakirja

Velkakirja on asiakirja, jossa velallinen tunnustaa saaneensa velkojalta lainaksi velkakirjassa mainitun rahamäärän ja sitoutuu lainan takaisinmaksuun velkakirjassa tarkemmin sovituin ehdoin. Velkakirjan yleisiä tunnusmerkkejä ovat kirjallinen

muoto, asiakirjasta ilmi käyvä ehdoton ja yksipuolinen maksusitoumus sekä se, ettei velkakirjaan kuulu juurikaan muita ehtoja edellä mainitun maksusitoumuksen lisäksi.

### Velkoja

Velkoja on velkasuhteen osapuolena oleva henkilö tai oikeushenkilö, jolla on saamisoikeus toista osapuolta eli velallista kohtaan. Velan oikeusperusteena voi olla velallisen antama sitoumus, sopimus, vahingonkorvausvelvollisuuden aikaansaanut teko, perusteettoman edun saaminen tai viranomaisen päätös. Jos velkojia on useita eli kyseessä on yhteisvelkasuhde, he määräävät koko velasta yhteisesti ja kukin voi vaatia velalliselta vain omaa osuuttaan. Tässä tutkielmassa tavallisin velan oikeusperuste on velallisen itse antama sitoumus.

### Takaisinsaanti

Takaisinsaannilla ymmärretään tässä tutkielmassa sitä määritelmää, joka mainitaan laissa takaisinsaannista konkurssipesään. Sen mukaan, kun velallisen omaisuus on luovutettu konkurssiin, voidaan velallisen omaisuutta koskeva oikeustoimi tuomioistuimen päätöksellä määrätä peräytymään siten kuin tässä laissa säädetään. Mitä tässä laissa säädetään oikeustoimesta, koskee myös menettelyä, järjestelyä tai muuta toimenpidettä, joka on vaikutukseltaan oikeustoimeen rinnastettava. Peräytymisen mahdollistavat tekotavat mainitaan yksityiskohtaisesti myöhemmin erikseen.

### Läheinen

Läheisellä on oikeustieteessä useita eri merkityksiä. Tässä tutkielmassa läheisellä tarkoitetaan kuitenkin takaisinsaannissa konkurssipesään koskevan lain 3 §:ssä tarkoitettua henkilöä tai yhteisöä. Toistensa läheisinä pidetään velallista sekä:

- 1) hänen puolisoaan;
- 2) hänen tai hänen puolisonsa suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevaa sukulaista, sisarusta, veli- ja sisarpuolta ja tällaisen henkilön puolisoa; sekä
- 3) hänelle muuten erityisen läheistä henkilöä.

Toistensa läheisinä pidetään lisäksi yksityistä elinkeinonharjoittajaa, yhtiötä, muuta yhteisöä tai säätiötä sekä:

- 1) sitä, jolla yksin tai yhdessä läheisensä kanssa on osakkuuden tai siihen rinnastettavan taloudellisen seikan perusteella olennainen etujen yhteys elinkeinonharjoittajan, yhteisön tai säätiön kanssa;
- 2) sitä, jolla johtavan aseman perusteella on olennainen vaikutusvalta elinkeinonharjoittajan, yhteisön tai säätiön toiminnassa; sekä
- 3) sitä, joka on 1 tai 2 kohdassa tarkoitettun läheinen.

### 1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen ensimmäisen luvun muodostaa johdanto, jossa esitellään tutkimuksen kohde, tutkimustapa ja keskeiset käsitteet. Tavoitteena on kokonaisvaltainen katsaus tutkielman sisältöön, joka helpottaa lukijaa ymmärtämään käsiteltävää aihetta. Toisessa luvussa esittelen tutkittavan aiheen yleisellä tasolla. Tämä luku sisältää velkojansuosinnan historiallisen taustan ja sen, kuinka kyseinen rikos on muovautunut nykyiseen asuunsa rikoslaissamme. Esittelen valeoikeustoimen, keinotekoisien järjestelyyn ja todellisten luovutusten eroja Reima Kukkosen tutkimustyöhön nojaten. Kolmas luku on tutkielman tärkein osa. Kyseessä on rikoslain 39 luvun 6 §:n yksityiskohtien analysointi, jossa termien ja rikoksen tunnusmerkistötekijöiden osien tulkinta selvitetään keskeistä lainsäädäntöä, insolvenssioikeudellista tulkintaa sekä korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja hyväksi käyttäen. Otan huomioon myös rikoksen konkreettisia tekoja, joita esittelen omana alalukunaan Markku Salmisen työhön nojaten. Neljäs luku keskittyy vastuun kohdentumiseen ja rangaistuksen mittaamiseen velkojansuosintarikoksessa. Kohdentamista käyn läpi vallitsevaa oikeuskäytäntöä mukaillen. Rangaistuksen mittaamisessa otan selvää oikeuskäytännössä annettuja tuomioita kyseisessä rikoksessa. Tavoitteeni on hahmottaa rikoksen nykyinen rangaistuskäytäntö sekä tuomioiden lieventämisen ja koventamisen tekijät. Aineistona käytän Rovaniemen hovioikeuden tapauksia vuosilta 2000-2019. Viides luku käsittää yhteenvedon ja johtopäätökset. Tarkoituksena on vastata kaikkiin tutkimuskysymyksiin siten, että lukijan ymmärrys edellä mainituista asioista velkojansuosinnasta tyydyttyy.

## 2. VELKOJANSUOSINNASTA YLEISESTI

### 2.1 Historiallinen tausta

Oikeushistoriallisesti nykyinen takaisinsaantilaki pohjautuu konkurssisääntöön (31/1868, KS). Tässä laissa olivat yhdistyneenä nykyinen konkurssilaki (120/2004, KonkL) ja takaisinsaantilaki. KS:n 46 § d kohdan mukaan ”jos velallinen viimeisenä kuutenakymmenenä päivänä ennen konkurssin alkua on maksanut velan, joka ennen konkurssin alkua ei ollut joutunut maksettavaksi, niin se maksu peräytyköön. Mitä tässä on sanottu, sovellettakoon myös, milloin maksu on tapahtunut sijais suorituksin”. Mikäli tällaiseen suoritukseen on käytetty velallisen ammattiin nähden epätavallisia maksuvälineitä, voidaan peräytymistä vaatia. Viimeistään 1990-luvun alussa oli selvää, että konkurssioikeuden lainsäädäntö kaipasi pikaista uudistusta.<sup>4</sup> Takaisinsaantia koskevat säännökset sisältyivät konkurssisäännön 46-48 §:ään. Nämä lainkohdat muutettiin kokonaisuudessaan vuonna 1935 annetulla lailla (62/35), jolla lähinnä kuitenkin vain pidennettiin takaisinsaantiaikoja.<sup>5</sup> Keskeinen syy uudistukseen oli se, että säännökset olivat ilmeisen vanhentuneita ja jääneet käytännössä vaille merkitystä.

Konkurssisäännön 46 §:ään myöhemmin eri aikoina tehdyt muutokset tekivät säännöstöstä varsin vaikeaselkoisen ja epäyhtenäisen kokonaisuuden. Takaisinsaantisäännöstön uudistaminen oli tarpeen konkurssivelkojien suojaamiseksi nykyistä tehokkaammin. Velallisen maksuvaikeudet voivat alkaa ja maksukyvyttömyys voidaan ennakoida jo kauan ennen konkurssia, ja velkojia loukkaaviin järjestelyihin voidaan ryhtyä jo niin aikaisessa vaiheessa, ettei takaisinsaantia nykyisten säännösten nojalla enää voida vaatia. Takaisinsaannin tuli olla mahdollista nykyistä useammin. Takaisinsaantimahdollisuuksia laajentamalla voidaan lisätä myös säännöstön ennalta estävää vaikutusta. Takaisinsaannin uhka on omiaan hillitsemään paitsi velallista velkojia loukkaavilta toimenpiteiltä myös yksittäisten velkojien velalliseen kohdistamaa painostusta.<sup>6</sup> Takaisinsaantisäännöstömme perustuukin keskeisiltä osin objektiiviselle seikastolle ja siten vastaa yhteispohjoismaista linjaa<sup>7</sup>.

---

<sup>4</sup> HE 102/1990 vp, s.5.

<sup>5</sup> HE 102/1990 vp, s.7.

<sup>6</sup> HE 102/1990 vp, s.13.

<sup>7</sup> HE 102/1990 vp, s.14.

Nykyisen takaisinsaantilain 10 §:n mukaan *velan maksu myöhemmin kuin kolme kuukautta ennen määräpäivää peräytyy, jos velka on maksettu epätavallisin maksuvälinein tai ennenaikaisesti taikka määrällä, jota pesän varoihin nähden on pidettävä huomattavana. Maksu ei kuitenkaan peräydy, jos sitä voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen tavanomaisena. Jos maksu on suoritettu velallisen läheiselle edellä sanottua aikaisemmin mutta myöhemmin kuin kaksi vuotta ennen määräpäivää, maksu peräytyy vastaavasti, jollei näytetä, ettei velallinen ollut maksukyvytön eikä maksun vuoksi tullut maksukyvyttömäksi.* Takaisinsaantilakiin verrattuna huomataan kaksi poikkeusta. Ensinnäkin velallisen ammatilla ei enää ole merkitystä peräytymisen kannalta. Toiseksi sijaissuorituksia ei enää sidota epätavallisiin maksuvälineisiin, joka oli vaatimus takaisinsaannille. Epätavallisuus voi tulla kyseeseen yleensä tilanteissa, kun velka on maksettu muulla kuin rahalla. *Tuomiston* mukaan oikeuskirjallisuudessa on yleensä katsottu, että epätavallisten maksuvälineiden käytöstä ei ole kysymys, jos suoritus on alkuperäisen sopimusvelvoitteen mukainen. Tämä koskee esimerkiksi urakkasopimuksen täyttämistä alkuaan sovitulla tavalla<sup>8</sup>. Näin toimiessa suojataan myös sopimusvapautta yksilöiden välillä. Kyseessä on tulevaisuuteen ulottuva tapahtuma, joka täytetään sovitun mukaisesti. Tällöin on vaikeaa perustella, miksi tilanne olisi yhtäkkiä epätavallinen ja oikeuttaisi takaisinsaantiin.

*Huplin* mukaan<sup>9</sup> takaisinsaantiperusteeseen voidaankin vedota joko offensiivisesti tai defensiivisesti. Ensimmäinen tarkoittaa aktiivista oikeussuojavaadetta, jonka hyväksyminen johtaa oikeustoimen perääntymiseen sekä palautus- tai korvausvastuun määräämiseen vastaajalle. Offensiiviseen keinoon on turvauduttava, jos oikeustoimi on toteutettu ja tilanne halutaan saattaa ennalleen. Defensiivisellä keinolla ei vaadita oikeustoimen peräyttämistä, vaan ainoastaan, että konkurssipesälle tehty hakemus hylätään. Offensiivisena takaisinsaantikeinona on TakSL:n 23.2 §:n mukaan kanne yleisessä tuomioistuimessa. Defensiivisiä keinoja taas ovat konkurssivalvonnan riitautus sekä väite pesään kohdistettua muuta vaatimusta vastaan. Tärkein ero keinojen välillä on se, että vain offensiivinen takaisinsaanti on sidottu määräaikaan. Tämä tarkoittaa sitä, että oikeustoimen peräyttämistä ja ennallistamiseen kuuluvaa suoritusvastuuta on vaadittava laissa säädetyssä määräajassa. Sen sijaan riitautus ja muu väite on käytettävissä kanneajoista riippumatta.

<sup>8</sup> Tuomisto, Jarmo, Takaisinsaanti. Talentum 2012, s. 179.

<sup>9</sup> Hupli, Tuomas, Konkurssitakaisinsaanti oikeudenkäyntinä. WSOYpro 2006, s. 97

Hallituksen esityksessä ehdotettiin muutettavaksi takaisinsaannin vaikutuksia, joka muodosti suurimmat erot muiden pohjoismaiden takaisinsaantisäännöstöön. Esityksen mukaan oikeustoimen peräytymisestä aiheutuva palautusvelvollisuus olisi edelleenkin pääsääntöisesti esinekohtainen. Palautettavan esineen arvon korvaaminen sen palauttamisen sijasta on usein konkurssipesän edun mukaista, sillä se joutuu joka tapauksessa muuttamaan omaisuuden rahaksi. Esinekohtaisen palautusvelvollisuuden merkitys on ennen muuta siinä, että se suojaa konkurssipesää takaisinsaantivastaajan konkurssin varalta. Esinekohtaista palautusvelvollisuutta ehdotettiin kuitenkin lievennettäväksi. Esineen arvon korvaaminen olisi mahdollista esineen palauttamisen sijasta paitsi silloin, kun esinettä ei voida enää palauttaa, myös silloin, kun omaisuuden palauttaminen tuottaisi siihen velvolliselle haittaa. Näin lievennettäisiin erityisesti vilpittömässä mielessä olevalle takaisinsaantivastaajalle esinekohtaisesta palautusvelvollisuudesta mahdollisesti aiheutuvia vaikeuksia. Tilannetta ei voida aina saattaa sellaiseksi kuin se oli ennen peräytyvää oikeustointa pelkästään molemminpuolisella palautusvelvollisuudella. Ongelmia aiheuttaa erityisesti esineen arvon aleneminen esineen ollessa takaisinsaantivastaajan hallussa. Kysymys on siitä, kumman osapuolen, konkurssipesän vai takaisinsaantivastaajan vahingoksi esineen arvon aleneminen koituu. Muissa pohjoismaissa omaisuuden arvon alenemisen korvaamiseen liittyvät kysymykset on ratkaistu lähinnä oikeuskäytännössä ja tieteisopissa.<sup>10</sup> Lakimuutosten jälkeen velan maksu voitaisiin edelleenkin peräyttää, jos maksu on suoritettu epätavallisin maksuvälinein. Lakiin sisältyisi myös kokonaan uusi velan maksun peräytymisperuste, joka on velan maksu määrällä, jota pesän varoihin nähden on pidettävä huomattavana.

Hallituksen esitys siirtyi myöhemmin lakivaliokunnan mietintöön. Valiokunta piti hallituksen esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina ja puolsi niiden hyväksymistä eräin vähäisin muutoksin koskien lain 4 §:ää ja 5 §:ää. Koska kyseessä on merkittävä lainuudistus, valiokunta kuitenkin piti tärkeänä, että hallitus tarkoin seuraa uuden lainsäädännön soveltamista ja vaikutuksia ja ryhtyy toimenpiteisiin säännösten tarkistamiseksi, mikäli ongelmia ilmenee.<sup>11</sup> Suuri valiokunta käsiteltyään edellä

---

<sup>10</sup> HE 102/1990 vp, s.10.

<sup>11</sup> II LaVM 13/1990 vp.



mainitun asian päätti yhtyä kannattamaan lakiehdotusten hyväksymistä toisen lakivaliokunnan mietinnössä ehdotetuina muutoksina.<sup>12</sup>

Suomen takaisinsaantisäännöstä on valmisteltu pohjoismaisena yhteistyönä. Takaisinsaannin edellytyksiä koskeva lainsäädäntö on tämän johdosta nykyisin pitkälti yhdenmukaista Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Lainsäädännön yhtenäisyyden vuoksi TakSL:n tulkinnassa saadaan olennaista apua pohjoismaisesta lainvalmisteluaineistosta, oikeuskirjallisuudesta ja oikeuskäytännöstä. Esimerkiksi Ruotsin takaisinsaantisäännökset on siirretty uuteen konkurssilakiin.<sup>13</sup> TakSL:n tulkinnassa on edelleen mahdollista nojautua myös entisen KS 46 §:n aikaiseen oikeuskirjallisuuteen ja –käytäntöön. Tämä johtuu siitä, että epätavalliset maksuvälineet oli tunnettu jo silloin peräyttämisperusteena. Tästä syystä KS:n aikaiset KKO:n ennakkopäätökset vaikuttavat myös nykyisessä oikeustilassa.

Taloudellisen rikollisuuden ja talousrikosoikeuden asema lainsäädännössä, kriminaalipoliittisessa päätöksenteossa ja kriminaalitieteissä on olennaisesti kasvanut 1980-luvulta lähtien. Merkittävä käännekohta on yli 20 vuoden takaa, koska oikeusministeriö vuonna 1983 vahvisti rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen tapahtuvan vaiheittaisesti laajoin osareformein ja katsoi kiireisimmän uudistustarpeen kohdistuvan julkista taloutta ja taloudellista lainsäädäntöä vastaan tehtyjä rikoksia ja keskeisiä varallisuusrikoksia koskeviin sääntelyihin. Rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen valmistelu tapahtui oikeusministeriön asettaman hankeorganisaation – rikoslakiprojektin – johtoryhmän asettamissa omaisuus-, vaihdanta- ja talousrikostyöryhmissä. Valmistelun tuloksena annettiin vuonna 1988 lainsäädäntöesitys, ja se hyväksyttiin kaksi vuotta myöhemmin (769-834/1990).<sup>14</sup> Talousrikostyöryhmän valmisteltavia olivat sääntelyt, jotka koskevat rikoksia julkista taloutta vastaan (RL 29 luku), sääntelyrikoksia ja salakuljetusta (RL 46 luku) sekä elinkeinorikoksia (RL 30 luku). Näistä kahta ensimmäistä rikosryhmää yhdistää se, että kriminalisoidut teot ovat vahingollisia yhteiskunnan taloudelliselle järjestykselle. Kolmannessa ryhmässä on kysymys taloudelliseen toimintaan – elinkeino- tai yritystoimintaan – liittyvistä rikoksista. Tämän kolmannen ryhmän alaisuuteen voidaan *Lahden* mukaan lukea myös velallisen rikokset (RL 39 luku), jotka rikoslakiprojektin

---

<sup>12</sup> SuVM 195/1990 vp.

<sup>13</sup> Konkurslag (672/1987).

<sup>14</sup> Lainvalmisteluasiakirjoista ks. etenkin hallituksen esitys HE 66/1988 vp ja lakivaliokunnan mietintö LaVM 6/1990 vp. Uudistuksesta ks. Lahti 1991.

valmistelussa sisällytettiin vaihdantarikoksiin.<sup>15</sup> Lakimuutosehdotus sisällytettiin viimein hallituksen esitykseen vuonna 1988.<sup>16</sup> Sen mukaan voimassa olevassa rikoslain 39 luvussa petollisena velallisena, epärehellisenä velallisena taikka huolimattomana tai kevytmielisenä velallisena tehdyn konkurssirikoksen rangaistavuuden edellytyksenä on velallisen konkurssiin asettaminen. Koska tästä sidonnaisuudesta luovuttaisiin velallisen epärehellisuuden ja velkojansuosinnan kysymyksessä ollessa, velallisen rikosten rangaistavuuden ala tältä osin jonkin verran laajenisi.<sup>17</sup> Lain yksityiskohtaisien perustelujen mukaan velkojansuosinnan rangaistavuus edellyttää, että velallinen teon tehdessään tietää itsensä kykenemättömäksi täyttämään velvoitteensa. Lisäksi edellytetään, että velallinen teollaan tahallaan suosii tiettyä velkojaa muiden velkojien kustannuksella. Tekijän tahallisuuteen kuuluu siis tietoisuus siitä, että suosittu velkoja pääsee teon johdosta parempaan taloudelliseen asemaan kuin ilman tekoa. Vastaavasti velallisen tulee mieltää, että muiden velkojien asema teon johdosta huonontuu. Säännöksen tekotapoja koskevilla tunnusmerkeillä on eräitä kosketuskohtia takaisinsaantisäännöksiin. Velkojansuosinnan tunnusmerkistön täytyminen ja takaisinsaantisäännösten soveltaminen olisi kuitenkin tässäkin tapauksessa arvosteltava itsenäisesti. Jos velkojansuosinta tapahtuisi velkojan aloitteesta tai velkoja olisi tietoinen velallisen tekoon liittyvistä seikoista, joiden vuoksi teko täyttää velkojansuosinnan tunnusmerkistön, velkoja voitaisiin yleensä tuomita osallisuudesta velallisen rikokseen. Velkojansuosinnan rangaistusasteikoksi ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi.<sup>18</sup> Laki 769/1990 tuli voimaan lopulta 1.1.1991. Sen velkojansuosintaa koskevan lopullisen sisällön mukaan

Jos velallinen, joka tietää itsensä kyvyttömäksi täyttämään velvoitteensa, suosiakseen tiettyä velkojaa muiden velkojien kustannuksella

- 1) maksaa enneaikaisesti velan olosuhteissa, joissa maksu ei ole tavanomainen,
- 2) antaa velkojan saatavasta vakuuden, josta ei ollut sovittu tai jota velallinen ei ollut luvannut velkasuhteen syntyessä,
- 3) käyttää velvoitteen täyttämiseen epätavallista maksuvälinettä olosuhteissa, jotka huomioon ottaen maksua ei voida pitää tavanomaisena, tai

---

<sup>15</sup> Lahti, Raimo, Koponen, Pekka, talousrikokset s. 4 Gummerus Kirjapaino Oy, Vaajakoski 2007

<sup>16</sup> HE 66/1988 vp.

<sup>17</sup> HE 66/1988 vp, s. 160.

<sup>18</sup> HE 66/1988 vp, s. 167.

4) ryhtyy muuhun sellaiseen velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn,

hänet on tuomittava *velkojansuosinnasta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

## 2.2 Nykytila

Velkojansuosinta oli edellä mainitulla tavalla osa isompaa kokonaisuutosta, joka 1990-luvulla kriminalisoitiin pitkälti nykyiseen muotoonsa. Rangaistuksen ulottuvuus oli kuitenkin jo silloin osin kiistanalainen lain esitöiden perusteella. Lakivaliokunnan mietinnössä<sup>19</sup> oli velkojansuojaaan liittyvässä hallituksen esityksessä pohdittu tätä ongelmaa. Sen mukaan velkojansuosintaa koskevassa säännöksessä mainitut tekotavat saattavat joissakin tapauksissa perustua vakiintuneeseen käytäntöön eivätkä aina merkitse tietyn velkojan suosimista. Valiokunnan käsityksen mukaan rangaistavuus tulisi ulottaa vain sellaisiin tekoihin, jotka tehdään nimenomaan tietyn velkojan suosimiseksi. Tämän korostamiseksi tulisi pykälän ensimmäinen virke muuttaa siten, että rangaistavuus edellyttäisi velallisen toimivan tiettyä velkojaa "suosiakseen". Valiokuntakäsittelyssä lisäksi ilmeni, että takaisinsaantisäännöksiä lähiaikoina uudistettaessa on tarkoitus jossakin määrin muuttaa voimassa olevan konkurssisäännön takaisinsaantiperusteita, jotka ovat olleet hallituksen esityksen perustana tältä osin. Valiokunta katsoi, ettei rikoslain rangaistussäännös voi ulottaa kriminalisointia ainakaan laajemmalle kuin niihin tapauksiin, joissa omaisuuden palauttaminen pesään takaisinsaantia koskevien säännösten perusteella on mahdollista. Tämän vuoksi tulisi rangaistavuuden ulkopuolelle sulkea sellaiset ennenaikaisen velan maksamista koskevat tapaukset, joissa maksu on tavanomainen ja myös sellaiset maksutilanteet, joissa tosin käytetään epätavallista maksuvälinettä, mutta joissa menettelyä kuitenkin *olosuhteet huomioon ottaen* voidaan pitää tavanomaisena. Valiokunta ehdotti pykälään tehtäväksi edellä mainittujen näkökohtien mukaiset tarkistukset. Säännöksen virke "suosiakseen" sisältyi lopulliseen muotoon. Myös velan maksaminen ennenaikaisesti tai epätavallisella maksuvälineellä on sallittua poikkeuksellisesti, jos kyseessä on tavanomainen tilanne. Näiden teonkuvausten tulkinta on jätetty oikeuskäytännön varaan, josta onkin syntynyt viimeisen lähes 30 vuoden ajalta runsaasti ennakkotapauksia.

---

<sup>19</sup> LaVM 6/1990 vp. s. 16.

*Koposen* mukaan<sup>20</sup> velallisen varallisuusaseman todellista huonontumista koskeva käsite on keskeinen myös velkojansuosinnan tunnusmerkistön tulkinnassa. Velkojansuosinnan tunnusmerkistö on osittain päällekkäinen velallisen epärehellisyden kanssa. Velkojansuosinnassa velallinen tietoisena kyvyttömyydestään täyttää velvoitteensa velkojilleen, suosiakseen epäasiallisella tavalla tiettyä velkojaa suorittaa tämän saatavan, antaa siitä vakuuden taikka ryhtyy muuhun velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn. Menettelyn erottaa velallisen epärehellisydestä se, ettei velallisen varallisuusasema kokonaisuudessaan tarkasteltuna tällöin kuitenkaan huonone. Kun velkojan saatava on todellinen, vähenevät suorituksen johdosta velallisen varat ja velat yhtä paljon. Tämä säännöksen tulkinta on ollut osittain ongelmallinen sen vuoksi, ettei se erottele velallista itseään tai tämän läheistahoja ulkopuolisista velkojista. Rikoslain 39 luvun 6 §:ssä säänneltyyn velkojansuosiintaan tehtiin 1.4.2003 voimaan tullessa talousrikossäännösten uudistuksessa ainoastaan asteikkomuunnos. Enimmäisrangaistus korotettiin yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta. Merkittäväksi kriminaalipoliittiseksi ongelmaksi velallisen rikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamisessa oli todettu velkojansuosinnan lievä rangaistusasteikko ja erityisesti siitä johtunut lyhyt syyteoikeuden kahden vuoden vanhentumisaika. Tämän ohella rangaistusasteikko oli myös liian suppea, jotta sen puitteissa olisi voitu ottaa riittävästi huomioon tunnusmerkistön alaisuuteen kuuluvien menettelyjen moitittavuuserot. Velkojansuosiintaa koskee vain yksi tunnusmerkistö ja rangaistusasteikko, joten privilegioituja ja kvalifioituja tekemuotoja perusasteikkoa lievempine ja ankarimpine rangaistusasteikkoineen ei ole. Tämä on vaikeuttanut erityisesti poikkeuksellisen moitittavien menettelyjen arviointia.<sup>21</sup> Oikeuskäytännössä on katsottu, ettei velallisen epärehellisyys toteudu tilanteissa, joissa suorituksen kohteena on todellinen saatava. Tulkinta voidaan hyväksyttävästi perustaa säännösten keskinäiseen systematiikkaan, joka nojautuu todellisen tai näennäisen varallisuusaseman huonontumisen käsitteisiin. Samalla se kuitenkin merkitsee sitä, että muiden velkojien oikeuksia voimakkaastikin loukkaavat teot ovat tällöin ainoastaan velkojansuosiintana rangaistavia. Jos velallisyhtiön omistaja - johtaja käyttää kaikki yhtiön likvidit varat ja rahavaroiksi muutettavan varallisuuden omien saataviensa suorittamiseen juuri ennen yhtiön konkurssia, on menettely korostetun suunnitelmallista oman voiton tavoittelua muiden velkojien oikeuksien kustannuksella. Tällaisen menettelyn moitittavuus lähentyy velallisen epärehellisyttä, jossa puolestaan on törkeässä tekemuodossa

---

<sup>20</sup> Koponen, Pekka, 2007 s. 112-114.

<sup>21</sup> Ks. HE 53/2002 vp s. 29 ja 41.

käytettävissä neljän vuoden enimmäisrangaistus.<sup>22</sup> Lain samamuotoon ja rangaistussäännöksellä suojattavaan oikeushyvä<sup>23</sup> nojautuva tulkinta voisi johtaa toisenlaiseenkin lopputulokseen. Likvidien varojen käyttäminen vain omien saataviensa maksamiseen voi aiheuttaa maksukriisin taikka pahentaa sitä oleellisesti. Seuraustunnusmerkki näyttäisi siten täyttyvän, ja muiden velkojien edun kannalta teko voi tosiasiallisesti olla yhtä vahingollinen kuin ilman tällaista perustetta tapahtuva luovutus. Ratkaisuissa KKO 1998:82 ja KKO 2000:74 on kuitenkin selvästi pitäydytty varallisuusaseman todellista huonontumista koskevaan systematiikkaan. Varojen ja velkojen välisenä suhteena arvioitu velallisen varallisuusasema ei ole tällaisen menettelyn johdosta huonontunut, kun varat ja velat ovat vähentyneet saman verran. Todellisten velkojen suorittamisen ei ole siten katsottu voivan täyttää velallisen epärehellisyyden tunnusmerkistöä, vaan ainoastaan velkojansuosinnan tunnusmerkistön. Arviointi siitä, onko velka todellinen, on usein tulkinnanvarainen näyttökysymys. Jos velan suorittamiseksi luovutetaan arvokkaampaa omaisuutta kuin se määrä, jolla velkaa merkitään suoritetuksi, on kysymys osittain vastikkeeton luovutus. Alihinnan osalta menettely voi täyttää velallisen epärehellisyyden ja käyvän vastikkeen osalta velkojansuosinnan tunnusmerkistön, jos luovutuksen poikkeukselliset olosuhteen toteutuvat. Ratkaisussa KKO 2002:46 katsottiin velallisen sitoutuneen elatusapua koskevan kanteen myöntämällä suorittamaan elatusapua selvästi riittävän elatuksen ylittävän määrän. Muiden velkojien oikeuksia loukannut menettely täytti tältä osin velallisen epärehellisyyden tunnusmerkistön. Oikeuskäytännössä varsin tiukasti noudatetusta syytesidonnaisuudesta puolestaan johtuu, että syyksilukeminen edellyttää teonkuvauksen esittämistä juuri siitä velallisen rikoksen tekemuodosta, johon tuomioistuin on oikeudellisessa arvioinnissaan päätenyt. Kun tunnusmerkistöjen välinen rajanveto voi olla tulkinnanvarainen, on vaihtoehtoisten rangaistusvaatimusten esittäminen molemmissa tekemuodoissa usein perusteltua.<sup>24</sup>

---

<sup>22</sup> Näin myös HE 53/2002 vp s. 23.

<sup>23</sup> Suojattava oikeushyvä talousrikoksissa ja myös velkojansuosinnassa on ennen kaikkea perustuslain 15 §:n mukainen omaisuuden suoja.

<sup>24</sup> Koponen, Pekka, 2007 s. 110.

## 2.3 Valeoikeustoimet, keinotekoiset järjestelyt ja takaisinsaannilla peräytyvät toimet - erot ja oikeusvaikutukset

*Kukkonen* on Defensor Legis- artikkelissaan<sup>25</sup> tarkastellut valeoikeustoimien, keinotekoisien järjestelyjen sekä takaisinsaannin keskeisten tunnusmerkkien ja oikeusvaikutusten, toimimis- ja näyttövelvollisuuden sekä oikeudenkäyntikulujen eroja ulosotossa. Hän jakaa omaisuuden luovutuksiin liittyvät oikeustoimet näennäisiin, muodollisiin ja todellisiin, joita on esitelty lyhyesti keskeisimmiltä eroiltaan ja oikeusvaikutuksiltaan.<sup>26</sup> Koska takaisinsaanti ja velkojansuosinta perustuu nimenomaan oikeisiin oikeustoimiin eli omaisuuden luovutuksiin, on näiltä osin tehtävä ero näennäisiin ja muodollisiin oikeustoimiin. Varsinkin kriisitilaisen yrityksen loppuvaiheessa syntyy velallisella houkutus erilaisiin laittomiin omaisuuden järjestelyihin, joilla pyritään saamaan omaisuus pois velkojien saatavilta. Tällöin kysymys ei ole rikosoikeudellisesti velkojansuosinnasta vaan esimerkiksi velallisen petoksesta, jonka yhtenä teonkuvauksena velallinen ilmoittaa kokonaan tai osittain perusteettoman taikka valeoikeustoimeen perustuvan velvoitteen.

### 2.3.1 Valeoikeustoimeen perustuvat eli näennäiset omaisuuden luovutukset

#### Tunnusmerkit

Valeoikeustoimilla eli simuloituilla oikeustoimilla tarkoitetaan näennäisiä oikeustoimia, joiden oikeusvaikutuksia osapuolet eivät ole tahtoneetkaan saada aikaan. Tavoitteena on voinut olla esimerkiksi velkojien harhauttaminen luulemaan, että omaisuus on siirtynyt velalliselta sivulliselle, vaikka tosiasiansa osapuolet ovat tarkoittaneet omaisuuden jäävän luovuttajalle. Valeoikeustoimiopin<sup>27</sup> taustalla ovat sopimusoikeuteen kuuluvat tahto- ja

<sup>25</sup> Kukkonen, Reima, Valeoikeustoimet, keinotekoiset järjestelyt ja takaisinsaannilla peräytyvät toimet – erot ja oikeusvaikutukset. Defensor Legis n:o 4/2008 s. 521-530.

<sup>26</sup> Ks. jaottelusta kootusti Kukkonen, Reima: Keinotekoisista varallisuusjärjestelyistä ulosotossa ja velallisen rikoksissa. Tampere 2007 s. 66–67.

<sup>27</sup> Valeoikeustoimioppi pohjautuu OikTL 34 §:ään, jossa säädetään valeoikeustoimien vaikutuksesta sopijakumppaneihin nähden ulkopuoliseen sivulliseen, joka on saanut sopijakumppaneilta haltuunsa valeoikeustoimen kohteena olevaa omaisuutta. Sivullinen saa vilpittömän mielen suojaa, mutta sopijaosapuolten välisessä suhteessa valeoikeustoimet ovat aina pätemättömiä.

luottamusteoriat. Oikeustoimilain (228/1929) 1 §:n mukaan sopimus katsotaan syntyneeksi sopimusosapuolten yhtenevien tahdonilmausten kohdatessa. Näin valeoikeustoimissakin ratkaisevaa on se, mitä oikeusvaikutuksia oikeustoimen osapuolet tosiasiasa ovat tarkoittaneet saattaa voimaan. Haluttiinko luovuttaa omaisuutta vastikkeetta vai vastikkeellisesti, haluttiinko ylipäättään siirtää omistusoikeus sopijakumppanille vai pitää omaisuus tosiasiallisesti näennäisluovuttajalla. *Aurejärvi* päätyi 1980 luvulla erottamaan valeoikeustoimet ja todelliset oikeustoimet osapuolten subjektiivisen tarkoituksen perusteella. Hän katsoi tuolloin mahdolliseksi säätää ongelmatilanteissa yleistä oikeustajua vastaavia erityissäännöksiä, joiden avulla osapuolten tahdon toteaminen voitaisiin kokonaan tai osittain korvata ulkoiseen objektiiviseen arviointiin painottuvilla säännöksillä.<sup>28</sup>

### Oikeusvaikutukset

Valeoikeustoimiin perustuvat omaisuuden luovutukset ovat näennäisiä, eikä niiden yhteydessä omaisuus ole tosiasiallisesti siirtynyt velallisen varallisuuspiiristä sivulliselle. Luovuttajavelallisen ja luovutuksensaajana olevan sivullisen välisessä suhteessa valeoikeustoimet ovat aina pätemättömiä. Näennäisesti luovutettu omaisuus kuuluu luovuttajavelalliselle ja valeoikeustoimen ja oikeustoimen pätemättömyyden toteaminen ulosotossa hyödyttää kaikkia ulosmittausvelkojia etuoikeusjärjestyksen mukaisesti.<sup>29</sup> Valeoikeustoimella siirretty omaisuserä tuottoineen ja korkoineen vähennettynä sivullisen omaisuuteen kohdistamalla tarpeellisilla ja hyödyllisillä kuluilla<sup>30</sup> kuuluu velalliselle ja on täytäntöönpanon kohteena. Täytäntöönpanotoimien jälkeen mahdollisesti ylijäävä osuus kuuluu velalliselle ulosottokaaren (705/2007, UK) 6 luvun 20 §:n mukaisesti.

---

<sup>28</sup> Aurejärvi 1980 s. 226–229. Ks. myös Lindfors, Heidi: Sivullisen asema ulosotossa. Helsinki 2008 s. 312.

<sup>29</sup> Linna, Tuula - Leppänen, Tatu: Ulosmittaus ja myynti. Jyväskylä 2007 s. 163. Oikeustoimen pätemättömyys ei korjautu itsestään, mutta voi korjautua esimerkiksi uuden pätevän oikeustoimen tekemisellä tai hyväksymisellä.

<sup>30</sup> Omistajille kuuluvien kustannusten jaottelusta Kartio, Leena: Esineoikeuden perusteet. 2. uudistettu painos. Jyväskylä 2001 s. 175.

### 2.3.2 Keinotekoiset järjestelyt eli muodolliset omaisuuden luovutukset

#### Tunnusmerkit

Keinotekoisista järjestelyistä säädetään UK 4:14:ssä, jonka mukaan ulosotossa sivullisen oikeus voidaan sivuuttaa, jos se on ainoastaan muodollinen vailla tosiasiallista sisältöä.<sup>31</sup> Esimerkiksi velallisen omaisuuden luovutus kaupalla tai lahjana sivulliselle on vain ulkokuori, jolloin muodollisessa omaisuuden luovutuksessa sivullinen saa luovutettuun omaisuuteen ainoastaan muodollisjuridisen tai nimellisen omistusoikeuden, joka on vailla tosiasiallista omistusoikeuden sisältöä. Todellisuudessa luovuttajavelallisella säilyy kokonaisuutena arvioiden omistajan määräämisvaltaan rinnastettava valta luovutettuun omaisuuteen.<sup>32</sup> UK 4:14:n soveltamisen edellytyksinä ovat täytäntöönpanon ilmeinen välttäminen, ja ettei täytäntöönpanoa muuten voida kohtuullisessa ajassa toteuttaa. Säännöstä sovellettaessa sivuutetaan tarvittavilta osiltaan ns. nimiperiaatteen mukainen omistusoikeus täytäntöönpanon suorittamiseksi.<sup>33</sup> Säännöstä ei voida soveltaa, jos sivullisen oikeus perustuu siviilioikeudellisesti pätevään saantoon, kuten esimerkiksi lahjoitukseen tai perinnöstä luopumiseen, eikä omaisuutta ole muutoin saatettu velallisen rajoittamattoman vallintaoikeuden alaiseksi. Keinotekoiset järjestelyt sijoittuvat todellisten ja näennäisten omistusoikeuden siirtojen välimaastoon. Muodollisissa vailla tosiasiallista sisältöä olevissa keinotekoisissa järjestelyissä oikeustoimen osapuolten tahtona on ollut luovuttaa omaisuus sivulliselle, mutta tosiasiasa luovutustahtoon ei kuulu todellisen aineellisen omistusoikeuden siirtyminen kokonaisuudessaan. Valeoikeustoimesta keinotekoisien järjestelyjen erottaa siitä, että osapuolet ovat todella tarkoittaneet tehdä toteuttamansa järjestelyt.<sup>34</sup> Luovutuksensaajan omistusoikeuden yksinomaisuus jää

<sup>31</sup> KonkL 5:11:ssä on UK 4:14:ään verrattava säännös. Tässä kirjoituksessa ei tarkastella näiden säännösten eroja.

<sup>32</sup> Kokonaisarvioinnissa otetaan UK 4:14:n mukaan huomioon velallisen käytettävissä oleva omistajan määräämisvaltaan verrattava valta, omistajan toimiin verrattavat toimet sekä velallisen järjestelystä saamat edut ja muut vastaavat seikat.

<sup>33</sup> Esimerkkeinä keinotekoisista järjestelyistä on valmistelutöissä mainittu tarvittaessa purettavaksi sovitut sivullisomistukset, matalan verotuksen maihin perustetut veroparatiisiyhtiöt ja ulkomaisiin uskottuihin edunvalvojiin liittyvät trust-järjestelyt. Veroparatiisijärjestelyissä yksittäiset oikeustoimet eivät välttämättä ole valeoikeustoimina pätemättömiä.

<sup>34</sup> Linna - Leppänen 2006 s. 159.



pelkäksi ulkokuoreksi otettaessa huomioon velallisen käytettävissä oleva omistajan määräysvaltaan verrattava valta, omistajan toimiin verrattavat toimet sekä velallisen järjestelystä saamat edut ja muut vastaavat seikat.

#### Oikeusvaikutukset

Keinotekoisien sivuuttaminen ei Kukkosen mukaan sellaisenaan tarkoita siviilioikeudellisten oikeustoimien purkautumista kokonaisuudessaan, eikä UK 4:14:n soveltaminen sinällään tee järjestelyjä laittomiksi tai pätemättömiksi. Muodollinen omistusoikeus on sivullisella, mutta järjestelyt jäävät vaikutuksettomiksi siltä osin kuin ne estävät velkojen maksamisen. Ulosmittauksessa saadun omaisuuden realisoinnin ja velkojen maksamenettelyn jälkeen jäljelle jäävä omaisuus kuuluu edelleen sivulliselle ja on palautettava UK 6:20:n mukaisesti.<sup>35</sup> Keinotekoisien järjestelyjen toteaminen hyödyttää kaikkia ulosmittauksen hakijoita etuoikeusjärjestyksen mukaisesti.<sup>36</sup> Järjestelyt saattavat tulla arvioitaviksi myös RL 39 luvun velallisen rikoksina.

#### *2.3.3 Todelliset eli takaisinsaannin kohteena olevat omaisuuden luovutukset*

##### Tunnusmerkit

Todellisissa omaisuuden luovutuksissa omistusoikeus luovutettuun omaisuuteen on siirtynyt velalliselta sivulliselle todellisella ja pätevällä oikeustoimella, jonka oikeusvaikutukset oikeustoimen osapuolet ovat sellaisinaan tahtoneet saattaa voimaan. Luovutuksen todellista luonnetta arvioitaessa keskeisessä asemassa on luovuttajan ja luovutuksensaajan oikeustoimitahto. Esimerkiksi kaupassa lähtökohtana todellisen sopimuksen syntymiselle on sopijaosapuolten yhteinen tahto omaisuuden ostamisesta ja myymisestä. Lahjoituksen taustalla on vastaavasti lahjoittajan todellinen tahto siirtää omaisuuden omistusoikeus vastikkeetta lahjan saajalle. Todellisen omaisuuden luovutuksen lisäedellytyksenä on, ettei luovutuksen perustana olevaa oikeustointa rasita mikään sellainen pätemättömyys tai sitomattomuusperuste, joka tosiasiallisesti estäisi

---

<sup>35</sup> UK 4:14:n soveltamisen jälkeen jäljelle jäävän osuuden palauttaminen takaisin sivulliselle vaikuttaa kuitenkin ristiriitaiselta, jos omaisuuden katsottaisiin kuuluvan luovuttajavelallisen varallisuuspiiriin.

<sup>36</sup> Linna - Leppänen 2007 s. 163.

omistusoikeuden siirtymisen.<sup>37</sup> Omaisuuden luovutukseen voi tosin liittyä pätemättömiä tai riitaisia ehtoja, mutta ne eivät välttämättä estä omistusoikeuden siirtymistä luovutuksensaajalle. Myös muotomääräyksien laiminlyönti voi aiheuttaa pätemättömyyden. Dissimuloituja ovat sellaiset oikeustoimet, joiden ei ole tarkoitettu saavan oikeustoimen normaaleja oikeusvaikutuksia, vaan esimerkiksi kaupan avulla luovutetuksi tullut omaisuus on katsottava tosiasiallisesti vastikkeettomana lahjana saaduksi. Dissimuloituissa oikeustoimissa on kaksi osaa. Todellinen oikeustoimi, joka sisältää omistusoikeuden pätevän luovutuksen ja valeoikeustoimi, jolla todellinen oikeustoimi peitellään. Luovutuksensaaja on todellinen omistaja.

### Oikeusvaikutukset

Kukkosen mukaan sivullisesta tulee aineellisesti todellinen omistaja, jos omaisuus on siirtynyt pätevällä ja todellista omistusoikeuden luovutustahtoa vastaavalla oikeustoimella velalliselta sivulliselle. Sinänsä pätevät ja lailliset todellisetkin oikeustoimet ovat peräytettävissä ja luovutettu omaisuus palautettavissa ulosottoon takaisinsaantiperusteiden edellytysten täytyessä. Takaisinsaantiperusteet pohjautuvat epälojaalien ja vilpillisten järjestelyjen estämiseen, mutta myös niiden vaikutusten korjaamiseen.<sup>38</sup> Takaisinsaantiperusteista säädetään TakSL 5–14 §:ssä Takaisinsaintia sovelletaan ulosottoon UK 3:84:n mukaisesti. Oikeusvaikutukset määräytyvät UK 3:89:n ja TakSL:n 3 luvun perusteella. Ne jakautuvat takaisinsaantiperusteen vahvistamiseen ja alkutilan ennallistamiseen tarvittavien toimenpiteiden määräämiseen.<sup>39</sup> UK 3:89:n mukaan sivullinen on velvollinen luovuttamaan peräytyneeksi määrätyn oikeustoimen kohteena olevan omaisuuden sekä tuomitun korvauksen, tuoton ja koron ulosottomiehelle.<sup>40</sup> Ulosottomiehelle luovutetuista varoista on ensin vähennettävä määrä, joka tuomioistuimen päätöksen mukaan on maksettava sivulliselle. Jäljelle jäävistä varoista ulosmitataan määrä, joka vastaa hakijan niitä saatavia, joista hänellä oli ulosottooperuste takaisinsaantikannetta

---

<sup>37</sup> Ks. suhteellisen tuore ja mielenkiintoinen ratkaisu osakeyhtiön panttausta koskevan päätöksen pätemättömyydestä ja rinnastumisesta omaisuuden luovutukseen KKO 2006:90.

<sup>38</sup> Ks. takaisinsaannin tavoitteista yleisesti Tuomisto Jarmo Takaisinsaannista. Erityisesti maksun ja vakuuden peräyttämistä konkurssissa. 2. uudistettu painos. Jyväskylä 2002 s. 1–5.

<sup>39</sup> Koulu 2005 s. 299.

<sup>40</sup> Ks. myös tuoton ja hyödyn sekä koron merkityksestä takaisinsaannissa Linna, Tuula - Leppänen, Tatu: Ulosottomenettely. 2. muuttamaton painos 2005 s. 642 ja Koulu 2005 s. 319–321.

nostettaessa, sekä hakijalle takaisinsaantioikeudenkäynnissä tuomittuja oikeudenkäyntikuluja. Takaisinsaanti hyödyttää ainoastaan takaisinsaantiväitteen esittäneitä taikka takaisinsaantikanteen nostaneita kantajia. Kulujen ja saatavan jälkeen ylijäävä osuus palautetaan sivulliselle.

Takaisinsantilain 5 §:stä on kuitenkin huomautettava, että *Immosen* mukaan<sup>41</sup> yleisen takaisinsaantiperusteen nojalla peräyttämistä vaadittaneen yleensä vain silloin, kun sopimattomuus näkyy hyvin selvästi. Tällainen tilanne on silloin, kun olosuhteet osoittavat velallisen nimenomaisena tarkoituksena olleen vähentää konkurssipesään kuuluvia varoja tai kun sopimuskumppani on ollut erityisen selvillä velallisen heikosta tilasta, varsinkin jos omaisuus on ollut erikoisen arvokasta velallisen muihin varoihin nähden. Laissa on ajateltu nimenomaan sellaisia velallisen järjestelyjä, jotka tämä tekee vapaaehtoisesti konkurssin alla. Sopimuksen tai sitoumuksen pätemättömyys sillä perusteella, että sopimuskumppani on käyttänyt velallisen tilaa ja ehkä hädänalaista asemaa hyväkseen ja on edustanut itselleen selvästi normaalia paremmat ehdot, on eri asia. Sopimus voi olla pätemätön OikTL 31 §:n perusteella, kun velallisen tilaa on käytetty hyväksi moitittavalla tavalla niin, että sopijapuolten suoritusten välillä on ilmeinen epäsuhde. Takaisinsaanti voi sen sijaan kohdistua myös täysin moitteettomaan ja lailliseen järjestelyyn. Suorituksen vastaanottaminen velalliselta sellaisissa oloissa, että velkoja tietää velallisen olevan heikossa taloudellisessa asemassa voi olla sopimatonta, etenkin jos suoritus vaaditaan ennenaikaisesti tai tavarana, vastaoston kuittauksena tai muuna niin kutsuttuna epätavallisena maksuvälineenä.<sup>42</sup> Sopimattomuus voi toteutua myös sellaisessa velan maksussa, joka tehdään velallisen varoihin nähden huomattavan suurena, mikäli velkoja tietää, että velallinen ei tämän maksunsa jälkeen voi selviytyä muista veloistaan. Kaiken kaikkiaan yleisen takaisinsaantiperusteen sopimattomuus on haluttu rajoiltaan hyvin väljäksi. Järjestely voi olla sopimatonta velkoja loukkaavalla tavalla myös useissa sellaisissa tilanteissa, joista on olemassa myös oma erityinen takaisinsaantiperuste.

---

<sup>41</sup> Immonen, Raimo, *Velkojainsuoja yritysrakenteiden muutoksissa* s. 59, Lakimiesliiton kustannus, Helsinki, 1994.

<sup>42</sup> Ks. HE 1990/102, s. 49. Kuittaus voi olla sopimatonta erityisesti silloin, kun velkoja on velkaantunut sellaiselle velalliselle vain voidakseen käyttää velalliselta olevan saatavansa kuittaukseen.

### 3. VELKOJANSUOSINTA VELALLISEN RIKOKSENA

#### 3.1 Velan maksaminen enneaikaisesti olosuhteissa, joissa maksu ei ole tavanomainen

Enneaikaisuus muodostaa yhden takaisinsaantiperusteen TakSL:n 10 § mukaan. Maksun enneaikaisuus ei kuitenkaan riipu sen eräpäivästä. Tosin ennen eräpäivää suoritettu maksu on käytännössä aina enneaikainen ja näin takaisinsaataavissa. Jos velkasuhteessa on ollut tapana tehdä maksut viivästyneinä, muodollisesti oikea-aikainen tai jopa jossain määrin viivästynyt maksu tulkitaan joskus enneaikaiseksi.<sup>43</sup> TakSL 10 §:n säännöksellä korvattiin KS 46§:n d kohdan takaisinsaantiperuste, joka koski konkurssin alkaessa erääntymättömän velan maksamista.

Säännökset eroavat toisistaan siten, että KS:n mukaan takaisinsaannin kannalta ei ollut ratkaisevaa velan erääntyneisyys maksuhetkellä vaan konkurssin alkaessa. TakSL 10 §:n enneaikaista maksua koskevaa säännöstä sovellettaessa ratkaisevaa taas on nimenomaan tilanne maksuhetkellä. Toiseksi takaisinsaannin edellytykset ovat siten erilaiset, että KS:n mukaan ratkaisevaa oli velan erääntyneisyys, kun taas TakSL:n 10 § vastaavana kriteerinä on maksun enneaikaisuus.<sup>44</sup> Maksun enneaikaisuutta ja maksun suuruutta vastaavat takaisinsaantiperusteet sisältyvät myös Ruotsin, Norjan ja Tanskan lainsäädäntöön.<sup>45</sup> TakSL 5 § on yleinen takaisinsaantisäännös, joka voi koskea kaikkia velallisen omaisuudesta tehtyjä oikeustoimia. Pykälän nojalla on peräytettävissä oikeustoimet, joilla on sopimattomasti suosittu velkojaa toisten velkojien kustannuksella, siirretty omaisuutta velkojien ulottumattomiin tai lisätty velkoja velkojien vahingoksi.

Lain esitöiden mukaan sopimatonta voisi olla esimerkiksi velan maksu, kun velkoja on nimenomaan velallisen heikosta taloudellisesta tilanteesta tietoisena vaatinut velalliselta maksun enneaikaisesti tai epätavallisin maksuvälinein.<sup>46</sup> Yleisen takaisinsaantisäännöksen soveltaminen edellyttää kuitenkin vastaajan vilpillistä mieltä. Peräytymisen edellytyksenä on, että velallinen oli oikeustointa tehtäessä maksukyvytön tai että oikeustoimi osaltaan johti velallisen maksukyvyttömyyteen. Arvioitaessa velan

---

<sup>43</sup> Koulu 2006, s. 324.

<sup>44</sup> Tuomisto 2012, s. 200.

<sup>45</sup> HE 102/1990 vp, s. 15.

<sup>46</sup> HE 102/1990 vp, s. 49.

maksun enneaikaisuutta niissä tapauksissa, joissa velka on irtisanottu velallisen maksukyvyttömyyteen liittyvillä perusteilla, ratkaisevana ei olisi pidettävä sanotun erääntymislausekkeen mukaan määräytyvää, vaan alun perin edellytettyä eräpäivää.<sup>47</sup> Enneaikaisuutta ja tapauskohtaista tavanomaisuutta on käsitelty useissa KKO:n tapauksissa. Tulkinnassa voidaan lisäksi hyödyntää muun muassa ruotsalaisia oikeustapauksia kuten ratkaisua NJA 1987 S. 872, jossa ennen laskussa asetetun lyhyen määräajan kulumista suoritettu maksu on katsottu enneaikaiseksi, mutta toisaalta sitä on pidetty tavanomaisena. Ruotsalaisten ennakkotapausten tutkiminen on usein hyödyllistä, sillä takaisinsaantilaki on valmisteltu pohjoismaisena yhteistyönä.

### 3.2 Vakuuden antaminen velkojan saatavasta, josta ei ollut sovittu

Velkojansuosinnan kolmas tekemuoto kriminalisoi toiminnan, jossa ”velallinen antaa velkojan saatavasta vakuuden, josta ei ollut sovittu tai jota velallinen ei ollut luvannut velkasuhteen syntyessä.” Vastaavasta velallisen antaman vakuuden peräyttämisestä säädetään takaisinsaantilain 14 §:ssä, jonka mukaan ”*Velallisen myöhemmin kuin kolme kuukautta ennen määräpäivää velastaan luovuttama pantti tai asettama muu vakuus peräytyy, jos sellaisesta vakuudesta ei ollut sovittu velan syntyessä tai jos pantin hallintaa ei ollut luovutettu tai muita vakuusoikeuden syntymisen vaatimia toimia tehty ilman aiheetonta viivytystä velan syntymisen jälkeen. Jos vakuus on asetettu velallisen läheiselle tätä aikaisemmin mutta myöhemmin kuin kaksi vuotta ennen määräpäivää, vakuus peräytyy, jollei näytetä, ettei velallinen ollut maksukyvytön eikä vakuusjärjestelyn vuoksi tullut maksukyvyttömäksi.*” Takaisinsaanti on tämän mukaan mahdollista kahdenlaisessa tilanteessa:

- a) vakuudesta ei ole sovittu velan syntyessä tai
- b) vakuusoikeuden syntymisen vaatimia toimia ei ole tehty ilman aiheetonta viivytystä velan syntymisen jälkeen

Jälkimmäistä perustetta ei ollut KS 46 §:n e kohdassa.<sup>48</sup> Oikeuskirjailijoihimme varsinkin Tuomisto on teoksessaan Takaisinsaanti analysoinut vakuuden peräytymistä. Hän lähtee siitä, että vilpillisellä tai vilpittömällä mielellä ei ole TakSL 14§:ää sovellettaessa

<sup>47</sup> HE 102/1990 vp, s. 55.

<sup>48</sup> HE 102/1990 vp, s. 60-61.

merkitystä.<sup>49</sup> Vakuussopimuksen tekoajankohdalla on merkitystä myös harkittaessa TakSL 5 §:n yleisen takaisinsaantiperusteen soveltuvuutta. Kyseessä on lain ”selkäranka”, joka mahdollista monityyppisten oikeustoimien peräyttämisen, jota ei erikseen ole laissa lueteltu. Sen mukaan ”*Oikeustoimi peräytyy, jos sillä yksin tai yhdessä muiden toimenpiteiden kanssa on sopimattomasti suosittu velkojaa toisten velkojien kustannuksella, siirretty omaisuutta pois velkojien ulottuvilta tai lisätty velkoja velkojien vahingoksi. Peräytymisen edellytyksenä on, että velallinen oli oikeustointa tehtäessä maksukyvyttöön tai että oikeustoimi osaltaan johti velallisen maksukyvyttömyyteen. Jos peräytettävänä on lahja, lahjanluontoinen sopimus tai ositus, peräytymisen edellytyksenä on kuitenkin, että velallinen oli oikeustointa tehtäessä ylivelkainen tai että oikeustoimi osaltaan johti ylivelkaisuuteen. Lisäksi edellytetään, että toinen osapuoli tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää maksukyvyttömyydestä tai ylivelkaisuudesta taikka oikeustoimen merkityksestä velallisen taloudellisille oloille sekä seikoista, joiden vuoksi oikeustoimi oli sopimaton.*” Velkojansuosinta on mainittu nimenomaisena peräyttämisperusteena. On siksi loogista, että lain 5§:n tulkintoja voidaan käyttää hyödyksi velkojansuosintarikosta analysoitaessa paitsi vakuuden peräyttämässä, myös muissa velkojansuosinnan teonkuvausten arvioinnissa.<sup>50</sup> Tuomiston mukaan vakuuden peräyttämistä ei estä se, että vakuus on ehditty realisoida ennen konkurssia. Mikäli vakuus on realisoitu eikä velkoja voi palauttaa sitä, palautusvelvollisuus koskee vakuuden arvoa.

Tanskalaisessa ratkaisussa UfR 1982 s. 295 SH omaksuttu kanta perustune samantapaiselle ajatukselle siitä, että suorituksen saaminen vakuusoikeuden avulla ei estä vakuuden peräyttämistä. Tapauksessa tilintarkastaja oli saanut asiakkaaltaan maksun kieltäytyttyään luovuttamasta kirjanpitoaineistoa, ellei hän saisi suoritusta aikaisemmista toimeksiannoista johtuvista saamisistaan. Kirjanpitoaineiston pidättäminen vanhasta velasta samoin kuin pidättämällä saadun maksun katsottiin peräytyvän TakSL 14 §:ää vastaavan tanskalaisen säännöksen ”tai sen analogian” nojalla.

TakSL:n 14 §:ää sovelletaan ensinnäkin panttioikeuteen, joka lienee tunnetuin kaikista esinevakuuksista. Tätä pykälää sovelletaan kuitenkin myös muihin sopimusperäisten vakuuksien peräyttämiseen, kuten vakuusluovutus, omistuksenpidätysehto, rahoitusleasing

<sup>49</sup> Tuomisto, Takaisinsaanti s. 397.

<sup>50</sup> Aiemmin on mainittu, että oikeustoimia peräytetään TakSL 5 §:n perusteella usein vain kun suosiminen on ilmeistä.

ja sopimusperäinen eli konventionaalinen pidätysoikeus.<sup>51</sup> Lakia koskevassa HE 102/1990 on hyvin yksityiskohtaisesti määritelty, minkälaisia oikeustoimia halutaan peräytettävän ja millaisissa olosuhteissa. Sen mukaan<sup>52</sup> esimerkiksi on pidetty perusteltuna katsoa velan syntyvän takaisinsaantisäännöksiä sovellettaessa vasta kaupan kohteen hallinnan luovutushetkellä. Jos myyjä on siten luottokaupassa kauppalain (355/1987) 61 §:n 4 momentissa tarkoitetussa tilanteessa toimittanut ostajalle tavaran vasta tämän asetettua sopimuksen täyttämisen vakuuden, josta alun perin kauppaa tehtäessä ei ollut sovittu, ei vakuutta tällöin katsottaisi annetuksi vanhasta velasta. Velan uudistaminen ei Tuomiston mukaan merkitse velan syntymistä pykälässä tarkoitetussa merkityksessä. Myöskään muut velkasuhteeseen liittyvät uudelleenjärjestelyt, kuten se, että tilivelkasuhteen velkasaldosta tehdään velkakirja tai että velkasuhteen ehtoja muutetaan esimerkiksi uudesta lyhennyssuunnitelmasta sopimalla, ei merkitse uuden velan syntymistä. Uuden velan syntymistä ei merkitse myöskään velkojanvaihdos. Jos siten velkasuhteen ehtoja edellä tarkoitettu tavoin muutettaessa tai velkojanvaihdoksen yhteydessä on luvattu vakuus, se olisi ehdotetun pykälän nojalla peräytettävissä. Jos sitä vastoin lainan määrää velkasuhteen uudelleenjärjestelyn yhteydessä nostetaan, lainan lisäyksen määrällä syntyy uutta velkaa, ja lainan määrää nostettaessa luvattu vakuus olisi hyväksyttävissä siltä osin kuin vakuus on tarpeen lainan lisäystä vastaavan velkamäärän maksamisen turvaamiseksi. Lain esitöissä mainitaan uuden velan syntymisen tulkinnasta, että velan uudistaminen ei merkitse velan syntymistä pykälässä tarkoitetussa merkityksessä. Myöskään muut velkasuhteeseen liittyvät uudelleenjärjestelyt, kuten se, että tilivelkasuhteen velkasaldosta tehdään velkakirja tai että velkasuhteen ehtoja muutetaan esimerkiksi uudesta lyhennyssuunnitelmasta sopimalla, ei merkitse uuden velan syntymistä. Uuden velan syntymistä ei merkitse myöskään velkojanvaihdos. Jos siten velkasuhteen ehtoja edellä tarkoitettu tavoin muutettaessa tai velkojanvaihdoksen yhteydessä on luvattu vakuus, se olisi ehdotetun pykälän nojalla peräytettävissä. Jos sitä vastoin lainan määrää velkasuhteen uudelleenjärjestelyn yhteydessä nostetaan, lainan lisäyksen määrällä syntyy uutta velkaa, ja lainan määrää nostettaessa luvattu vakuus olisi hyväksyttävissä siltä osin kuin vakuus on tarpeen lainan lisäystä vastaavan velkamäärän maksamisen turvaamiseksi. Esinevakuusoikeuksien syntymisajankohdan määräisivät yleiset esineoikeudelliset

---

<sup>51</sup> Tuomiston mukaan Takaisinsaanti s. 400. Aiheesta myös Havansi 1992b s.322 sekä KS 46§:n e kohdan osalta Havansi 1979b s. 47-51.

<sup>52</sup> HE 102/ 1990 s. 61-62.

periaatteet. Niiden mukaan vakuus on katsottava annetuksi silloin, kun asianomaiselle vakuustyyppille ominainen erityinen etuoikeus syntyy.

Panttioikeutta on analysoinut vakuuden peräyttämisen kannalta myös Eva Tammi-Salminen teoksessaan *Esinevakuusoikeuden perusteet*. Hän on tehnyt useita huomioita panttioikeudesta ja takaisinsaantilain 5§:n ja 14§:n soveltamisesta. *Tammi-Salmisen* mukaan<sup>53</sup> TakSL 14 §:stä ilmenee nimenomaisesti, että sen nojalla voidaan peräyttää velallisen omasta velastaan antama pantti. Velallisen antaman *vierasvelkapantin* osalta takaisinsaantiperusteena voi TakSL 14 §:n sijaan tulla lähtökohtaisesti kyseeseen lahjan peräyttämistä koskeva TakSL 6 § tai TakSL 5 §:n yleinen takaisinsaantiperuste. Myöskään silloin, kun on kyse jonkun muun, sivullisen, antamasta vierasvelkapantista velallisen hyväksi, TakSL 14 § ei sovellu. Tällöin panttaus ei yleensä myöskään vaaranna velkojien asemaa.

TakSL 14 §:n soveltumisen rajoja voidaan Tammi-Salmisen säännöksen sanamuodon lisäksi perustella sääntelyn tarkoituksella: TakSL 14 §:ssä asetettuja peräyttämisen kriteerejä voidaan pitää merkityksellisinä nimenomaan silloin, kun vakuus on annettu velallisen omasta velasta suosien tiettyä velkojaa; sen sijaan kaikkiin velkoihin nähden sinänsä vahingollisen, heidän saatavillaan olevaa omaisuutta vähentävän velallisen antaman vierasvelkavakuuden osalta näiden kriteerien sijaan keskeistä on kysymys vakuudenantajan saamasta vastikkeesta. Velkojien kannalta tällaisiin tilanteisiin osuvampina peräytysperusteina voidaan pitää tähän seikkaan (määräämistoimen lahjanluonteisuus) huomion kohdistamisen mahdollistavat säännökset. Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on tuotu esiin tarve etenkin konsernisuhteissa toteutettujen vierasvelkapanttausten osalta soveltaa TakSL 14 §:ää analogisesti tapauksissa, joissa julkivarmistusta ei ollut toteutettu ilman aiheetonta viivytystä. Sinänsä on huomattava, että TakSL 14 § voi sanamuotonsakin puitteissa tulla sovellettavaksi tilanteissa, joissa on kyse vain muodollisesti vieraasta velasta annetusta vakuudesta.<sup>54</sup> Mainittu TakSL 5 §:n yleinen, kaikkia oikeustoimia ja niihin vaikutukseltaan rinnastettavia menettelyjä, järjestelyjä ja muita toimenpiteitä koskeva takaisinsaantiperuste voi tulla sovellettavaksi paitsi vierasvelkapanttaukseen myös velallisen omavelkapanttaukseen, jota lähtökohtaisesti koskee siis TakSL 14 §. TakSL 5 §:n ”etuna” TakSL 14 §:ään verrattuna on huomattavan

---

<sup>53</sup> Tammi-Salminen, Eva, *Esinevakuusoikeuden perusteet*, s. 375-380.

<sup>54</sup> Ks. lähemmin Tuomisto 2012 s. 408-413.



pitkä takaisinsaantiaika, joka on viisi vuotta. Jos oikeustoimen osapuoli on velallisen läheinen, aikaa ei ole säännöksessä rajoitettu. Tällöin rajausta määrittävät oikeuksien vanhentumista koskevien normien pohjalta.<sup>55</sup>

Toisaalta peräyttämiseksi TakSL 5 §:n nojalla on asetettu muutoin TakSL 14 §:ään nähden vaikeammin toteutuvia tai näytettäviä edellytyksiä; säännöksen soveltuminen edellyttää, että oikeustoimella on yksin tai yhdessä muiden toimenpiteiden kanssa sopimattomasti suosittu velkojaa toisten velkojien kustannuksella, siirretty omaisuutta pois velkojien ulottuvilta tai lisätty velkoja velkojien vahingoksi. Omavelkapanttauksessa voi olla kyse yhden velkojan suosimisesta toisten kustannuksella. Ajatushan on sellaisenaan myös TakSL 14 §:n takaisinsaantikriteerien taustalla. Menettelyn sopimattomuuden osalta on KKO:n ennakkoratkaisuissa usein kiinnitetty huomiota ennen kaikkea siihen, oliko järjestelyyn ryhdytty maksukyvyttömyysmenettelyn vaikutusten kiertämiseksi.<sup>56</sup> Olen samaa mieltä Tammi-Salmisen kanssa siitä, että TakSL:n 5 §:n soveltamisen vakuuden peräyttämiseksi voi olla varsin tehokasta viiden vuoden peräyttämisaikaa vuoksi. Toisaalta 5 §:ää sovelletaan usein sellaisissa selkeissä tapauksissa, joissa on jo käsillä erityinen peräytymisperuste. Oikeuskäytännön varaan kuitenkin jää se, kuinka useasti tuomio perustetaan velkojansuosinnassa tähän säännökseen siihen liittyvien varsin vaativien lisävaatimusten vuoksi.

Tuomisto on huomauttanut, että TakSL:n 14 § ei sovellu vakuuden antamiseen toisen henkilön velasta, jonka maksamisesta vakuudenantaja ei itse ole vaikkapa takaajana vastuussa.<sup>57</sup> TakSL:n 14 §:ää ei siten voida soveltaa esimerkiksi tapauksessa, jossa tytäryhtiö on antanut vakuuden emoyhtiön veloista ja joutunut sittemmin konkurssiin. Myös henkilövakuudet, kuten takaus, jäävät tästä syystä TakSL:n 14 §:n soveltamisalan ulkopuolelle. Vastaavanlainen kanta oli vallalla jo ennen TakSL:n voimaantuloa. TakSL:n 14 §:n sanamuoto ”velallisen velastaan antama pantti tai luovuttama muu vakuus” osoittaa nykyisin selvästi, että säännös koskee ainoastaan omasta velasta annettua vakuutta. TakSL 14 § ei myöskään sovellu tapauksiin, jossa sivullinen on antanut vakuuden konkurssivelallisen velasta. Tämäkin ilmenee lain sanamuodosta.<sup>58</sup> Esinevakuuden sitovuus vakuudenantajan myöhempiä konkurssivelkojia kohtaan edellyttää useimmiten

---

<sup>55</sup> Ks. lähemmin Tuomisto 2012 s. 79.

<sup>56</sup> Ks. esim. KKO 2009:69, perustelujen kohta 8.

<sup>57</sup> Takaisinsaanti s.408. Ks. myös Jokela-Kartio-Ojanen 2010 s.645 ja Niemi 2010 s.353.

<sup>58</sup> Tuomisto s.411. Ks. myös Immonen 1994 s. 77-78, Tammi-Salminen 2001 s.59, Lennander 2004 s.315 ja Huser 1992 s.421. Ks. myös KS 46 §:n e kohdan tulkinnasta Havansi 1979b s.104.

paitsi sopimusta myös julkivarmistusta. Viimeksi mainittuun vaatimukseen viitataan TakSL 14 §:n lausumalla:” jos pantin hallintaa ei ollut luovutettu tai muita vakuusoikeuden syntymisen vaatimia toimia tehty” ilman aiheetonta viivytystä velan syntymisen jälkeen. Takaisinsaannin mahdollisuutta joudutaan harkitsemaan vasta siinä vaiheessa, kun julkivarmistusvaatimuksen on havaittu täyttyneen. Juuri tässä mielessä julkivarmistusta voidaan pitää velkojansuojan perusedellytyksenä. Se on pääsääntöisesti suoritettava ennen velallisen joutumista konkurssitilaan. Ratkaiseva merkitys on konkurssilain 1:4:ssä ja 7:12.1:ssä tarkoitetulla kellonajalla, jolloin päätös velallisen asettamisesta konkurssiin on annettu tai julistettu.<sup>59</sup> Parhaimman kuvan julkivarmistuksesta saa mielestäni hallituksen esityksestä 102/1990, jossa on yksilöity sivulla 62 tarkasti vakuuksien julkivarmistuksesta. Sen mukaan tarkoitettujen esinevakuusoikeuksien syntymisajankohdan määräisivät yleiset esineoikeudelliset periaatteet. Niiden mukaan vakuus on katsottava annetuksi silloin, kun asianomaiselle vakuustyypille ominainen erityinen etuoikeus syntyy. Panttioikeus irtaimen omaisuuteen perustetaan pääsääntöisesti luovuttamalla panttiesine panttaustarkoituksessa velkojan eli pantinsaajan haltuun. Panttioikeus syntyy hallinnan luovutuksella, jos turvattava saamisoikeus on jo olemassa. Kolmannen henkilön hallussa olevan irtaimen esineen ja arvopaperin panttaus voidaan suorittaa panttausilmoituksin tosiasiallisia ulkonaisia hallintasuhteita muuttamatta. Tällöin vakuusoikeus syntyy, kun pantinomistaja on vapaamuotoisesti ilmoittanut panttauksista kolmannelle tai kun velkoja on esittänyt tälle pantinomistajan kirjallisen panttaustodistuksen. Tietynlaiseen irtaimen omaisuuteen voidaan vahvistaa kiinnitys. Kiinnityskelpoista irtainta omaisuutta ei yleensä voida luovuttaa käteispanniksi. Irtaimistollista kiinnitystä koskevia säännöksiä on muun muassa autokiinnityslaisissa (810/1972), kiinnityksestä ilma-aluksiin annetussa laissa (211/1928), alusrekisterilaisissa (211/1927) ja yrityskiinnityslaisissa (634/1984). Vakuusoikeus syntyy näissä tapauksissa olennaisesti samalla tavoin kuin kiinteistökiinnityksissä. Myös eräät immateriaalioikeudet, kuten patenti-, tavaramerkki- ja mallioikeudet voidaan pantata panttausrekisteröinnein. Panttioikeus kiinteään omaisuuteen syntyy tavallisesti kirjaamismenettelyllä siinä järjestyksessä kuin kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetussa asetuksessa on säädetty. Panttioikeuden syntyminen edellyttää muun muassa kiinnitetyn velkakirjan luovuttamista velkojan haltuun. Panttioikeus ei kuitenkaan välttämättä synny juuri velkakirjan luovuttamisella, vaan sen syntyhetki riippuu panttivakuuden järjestämisessä valituista käytännön menettelytavoista. Jos velkoja ei vielä

---

<sup>59</sup> Tuomisto s. 449.

ole luovuttanut velalliselle luottovaluuttaa, panttioikeus ei ole syntynyt, vaikka kiinnitys olisi vahvistettu, panttaussopimus syntynyt ja kiinnitetty velkakirja jo luovutettu velkojalle. Panttioikeus syntyy tällöin samanaikaisesti velkasuhteen kanssa eli sillä hetkellä, kun velkoja antaa luottovaluutan. Mutta jos luottovaluutta on annettu jo aikaisemmin, panttioikeus syntyy vasta jossain vaiheessa velan syntymisen jälkeen.

### **3.3 Velvoitteen täyttäminen käyttäen epätavallista maksuvälinettä olosuhteissa, jotka huomioon ottaen maksua ei voida pitää tavanomaisena**

Epätavallisten maksuvälineiden käyttö velvoitteen suorittamiseen on oikeustoimen peräyttämisperuste TakSL 10§:n mukaan ja vastaa sanamuodoltaan identtisesti velkojansuosinnan kolmannen kohdan teonkuvausta. Kuten aiemmin on jo mainittu, epätavallisen maksuvälineen käsitettä voidaan tulkita pitkälti niiden periaatteiden mukaan, jotka olivat vakiintuneet jo KS 46 §:n d kohdan soveltamiskäytännössä. Tosin erona on nykyiseen laintulkintaan sijaissuoritusten erityisaseman ja velallisen ammatin ratkaisevan merkityksen lakkaaminen. *Koulun* mukaan<sup>60</sup> peräyttämistilanne on käsillä, kun maksussa käytetään muuta kuin rahaa. Rahalla ei tarkoiteta vain laillisia maksuvälineitä, vaan kaikki modernit maksutavat hyväksytään.

Oikeuskäytännössä tavalliseksi maksuksi on katsottu myös suoritus arvopapereilla, kun velallinen oli saanut ne maksuksi omilta asiakkailtaan.<sup>61</sup> On saman tekevää, luovutetaanko omaisuus suoraan maksuksi vai myydäänkö omaisuus muodollisesti velkojalle, minkä jälkeen kauppahinta käytetään maksuun.<sup>62</sup> Asian ratkaisee toisin sanoen asiallinen lopputulos, eikä sovellettu juridinen konstruktio. Lain esitöiden mukaan<sup>63</sup> jos velkasuhteen syntyessä rahassa maksettavaksi sovitun tai edellytetyn velan maksuun on käytetty muuta maksuvälinettä, sitä voidaan yleensä pitää epätavallisena. Varsin tavallinen tilanne on se, että elinkeinonharjoittaja tai elinkeinotoimintaa harjoittava yhtiö luovuttaa velan maksuksi käyttö- tai vaihto- omaisuuttaan, esimerkiksi tavaraa liikkeen varastosta. Oikeuskäytännössä on tällöin yleensä katsottu, että velka on maksettu epätavallisin maksuvälinein, ja maksu on peräytynyt. Jos sitä vastoin esimerkiksi tavarantoimituksista

---

<sup>60</sup> Koulun 2006, s. 323.

<sup>61</sup> KKO 1995:39.

<sup>62</sup> KKO 1994:43.

<sup>63</sup> HE 102/1990 vp, s. 54.

on sovittu jo velkasuhteen syntyessä ja toimitukset liittyvät velallisen elinkeinotoimintaan, maksu ei yleensä ole peräytynyt.

Maksuvälinettä ei yleensä ole pidetty epätavallisena, jos velallisen ja velkojan välisissä liikesuhteissa on jo kauan käytetty vastaavanlaisia suorituksia maksuvälineinä. Kuitenkin esimerkiksi velalliselta olevan saamisen siirtämistä kolmannelle voitaneen pitää epätavallisena maksuvälineenä ainakin silloin, kun velallinen on myötävaikuttanut saamisen siirtoon. Myös milloin velkoja sitoutuu velalliselle maksuun, esimerkiksi ostaa tältä velaksi osan tavaravarastosta, on tyypillisesti kysymys epätavallisesta maksuvälineestä.<sup>64</sup> Tuomiston mukaan alkuperäisille sopimusmääräyksille ei voitane antaa ratkaisevaa merkitystä, jos suoritusvelvollisuuden sisällön määrittelylle on oletettavasti pyritty kiertämään maksun peräyttämistä koskevia säännöksiä. Niinpä pohjoismaisessa oikeuskirjallisuudessa on yleisesti pidetty mahdollisena, että valinnaisvelvoitteiden täyttäminen sopimuksessa määritellyllä tavalla voi olla tulkittavissa epätavallisten maksuvälineiden käytöksi.<sup>65</sup> Lakivaliokunnan esittämän kannan mukaan kriminalisointia ei voi ulottaa laajemmalle kuin niihin tapauksiin, joissa omaisuuden palauttaminen pesään takaisinsaantia koskevien säännösten perusteella on mahdollista.<sup>66</sup>

### **3.4 Ryhtyminen muuhun velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn**

Muuhun parantavaan järjestelyyn ryhtyminen muodostaa viimeisen teonkuvauksen velkojansuosinnassa. Kyseessä on hyvin avoimeen muotoon jätetty tunnusmerkistö, jonka tarkoituksena on kriminalisoida kaikki muu tekotavat, jotka voidaan rinnastaa edellisen kolmen tekomuodon kanssa. Viime kädessä tekomuodon tulkintaa rajoitetaan rikoslain laillisuusperiaatteella, jonka mukaan rikoksen tunnusmerkistö tulee riittävän tarkasti yksilöidä. Toisin sanoen rikoksen tulkintaa ei saa laajentaa syytetyn vahingoksi. Lain esitöiden<sup>67</sup> mukaan viimeisenä tekemuotona mainittu velallisen muu ryhtyminen edellisiin rinnastettavaan velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn tarkoittaa kattaa kaikki muut tietyn velkojan suosimiseksi suoritettut toimenpiteet, joihin velallisella ei ole ollut siviilioikeudellista velvoitetta. Tämän tunnusmerkin perusteella velkojansuosinnasta voisi

---

<sup>64</sup> HE 102/1990 vp, s. 59.

<sup>65</sup> Tuomisto 2012, s. 180.

<sup>66</sup> LaVM 6/1990, s. 16.

<sup>67</sup> HE 66/1988 vp, s. 166-167.

olla kysymys esimerkiksi silloin, kun velallinen, joka on ostanut tavaraa luotolla, sopii velkojan kanssa kaupan peruutumisesta tai kun velallinen suostuu siihen, että velka erääntyy sovittua erääntymispäivää aikaisemmin. Tämä tunnusmerkki voisi tarkoittaa myös tilannetta, jossa kolmas henkilö antaa jälkikäteen takauksen velallisen velasta velkojalle ja velallinen antaa samalla takaajalle vakuuden takauksen johdosta. Epätavanomainen eduntavoittelu ennen konkurssia voidaan Salmisen mukaan<sup>68</sup>toteuttaa hyvin monella sopimustyyppillä. Henkilökonkurssissa ovat tekijän motiivista johtuen varsin yleisiä järjestelyt, joilla pyritään pukemaan omistus pitkäaikaiseksi vuokrasuhteeksi uuden, lähipiiriin kuuluvan omistajan kanssa alihintaan tehdyn sopimuksen varjolla. Osakeyhtiössä kiinteä omaisuus saatetaan siirtää uuteen yhtiöön, joka tekee entisen omistaja- johtajan tai hänen lähipiiriinsä kuuluvan kanssa pitkäaikaisen vuokrasopimuksen. Tällainen sopimus, jolla samalla kuitataan lähipiiriin saamia osana vuokraa, tekee kiinteistön käytännössä arvottomaksi velkojan kannalta. Vastaavasti voidaan kiinteistössä oleva rakennus vuokrata, jolloin kiinteistö on lähes arvoton, koska siitä voi saada tuottoa vasta vuokrasopimuksen päätyttyä. Maksujen suuntaamisen lisäksi velkojat voidaan saattaa eriarvoiseen asemaan myös luototuksen uudelleen järjestämisellä. Konkurssiin ajautuvalla yrityksellä saattaa olla useita tavarantoimittajia, joista jotkin voivat olla muita tärkeämpiä esimerkiksi siksi, että liiketoimintaa on tarkoitus jatkaa, tavarantoimittaja kuuluu samaan konserniin tai omistaja- johtajan lähipiiriin tai jollakin tavarantoimittajalla on muita velkojia parempi mahdollisuus vaikuttaa liiketoiminnan jatkamiseen. Tällöin heikommassa asemassa olevia velkojia voidaan vahingoittaa esimerkiksi muuntamalla tavaraluotot komissiokaupaksi, jolloin tavara on luotottajan omaa ja luottoriski kohdistuu pelkästään muihin velkojiin. Jakosuhte konkurssiomaisuuden realisaatiossa tällöin muiden osalta heikkenee. Jos järjestely toteutetaan sopimuksella, jossa jo olemassa olevat tavaraluotot muutetaan komissiokaupaksi, järjestely rinnastuu selvästi tavaramaksuun. Sopimus täyttää velkojansuosinnan tunnusmerkistön selvästi. Riskin voi siirtää myös siirtymällä vähin erin komissiokauppaan. Jos tämä tapahtuu nimenomaisesti suosimalla velallisen lähipiiriä tai velallista itseään, sopimusta voitaneen pitää RL 39 luvun 6 §:n 4 kohdan mukaisena velkojansuosintana. Jos taas komissiokauppaan on siirrytty esimerkiksi maksuviivästysten takia, lienee jokaisella tavarantoimittajalla oikeus suojautua luottoriskeiltä muuttamalla viivästystapauksessa kaupan ehtoja. Merkittävän tavarantoimittajan maksuehtojen muutos ei näin ollen sinällään ole osoitus velkojansuosinnasta. Eräs velallisen rikoksen

---

<sup>68</sup> Salminen, Velallisen rikos, s. 291-293.

tyyppitapaus, läheisten piiriin kuuluvien keskinäinen sopimus, voi toteutua sekä velallisen epärehellisyysydän että velkojansuosinnan muodossa. Sisäpiirisopimuksella voidaan Salmisen mukaan esimerkiksi määrätä tai sopia tietyn velkojan sinänsä oikeutetusta tyydyttämisestä, sillä ehdolla, että velkoja suorittaa yhtiön omistaja- johtajalle henkilökohtaisen korvauksen joko välittömästi tai kauppahinnan palautuksena myöhemmin. Korvaus voidaan suorittaa myös lähipiirille tai yhtiölle. Jos velallisyhtiön johto maksaa normaalia korkeamman hinnan tai antaa kauppahinnasta epätavallisen alennuksen, kysymyksessä on omaisuuden luovuttaminen RL 39 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla eikä lievemmin rangaistavasta velkojansuosinnasta. Tämän tekotyypin toteaminen edellyttäisi rikosperusteista erikoistilintarkastusta, jossa tutkittaisiin yhtiön johdon myöhempien liiketoimien hinnoittelu ja heidän varallisuusasemansa myöhempi kehittyminen. Tarkastettavuus pelkän liikekirjanpidon avulla on heikko. Ehkä siksi näitä tilanteita ei esiinny aineistossa.

Huomattavalla määrällä tapahtunut maksu on käytännössä tavallinen takaisinsaantiperuste ja oli TakSL:n voimaan tullessa kokonaan uusi peruste. Tällä perusteella tapahtunut peräyttäminen on tuottanut lukusia KKO:n ratkaisuja. Huomattavana on pidetty yleensä maksua, joka on vähintään 15 % konkurssipesän bruttovarallisuudesta.<sup>69</sup> Koulun mukaan<sup>70</sup> huomioon otetaan kaikki samalle velkojalle tehdyt maksut, poikkeuksellisesti myös eri velkojille tehdyt maksut lasketaan huomattavan määräisyyttä arvioidessa yhteen, jos velkojat ovat käyttäneet yhteistä perintöorganisaatiota. KKO 2002:45 osoitti, että maksun huomattavuutta arvioitaessa huomioon ei kuitenkaan oteta muilla takaisinsaantikanteilla konkurssipesään palautettavaksi vaadittuja varoja. Muiden pohjoismaiden lainsäädännössä vastaava takaisinsaantiperuste on ilmaistu eri lailla. Huomattavalla määrälle tehty maksu voidaan lukea velkojansuosinnan 4 kohdan tunnusmerkistöön, jos siihen liittyy aiemmin mainittu velkojan suosimistarkoitus.

Tuomiston mukaan<sup>71</sup> varsinkin Tanskan ja Norjan lainsäädännössä käytetyt ilmaisut viittaavat ajatukseen, jonka mukaan maksun haitalliset vaikutukset liittyvät velallisen maksukyvyyn heikkenemiseen, eikä keskeistä ole se, millainen välitön varojen heikkeneminen maksusta on seurannut. Lain esitöiden mukaan milloin velallinen hieman ennen konkurssia maksaa yhden velan niin suurella määrällä, ettei hänelle jää riittävästi varoja muiden velkojen maksamiseen, velallinen on tällöin tyyppillisesti suosinut yhtä

---

<sup>69</sup> Koulun 2006, s. 324, KKO 1997:138, KKO 1998:55.

<sup>70</sup> Koulun 2006, s. 324.

<sup>71</sup> Tuomisto 2012, s. 210.

velkojaa muiden kustannuksella. Siksi velan maksu olisi tällöinkin voitava peräyttää. Lisäksi eräissä oikeusministeriön työryhmän mietinnöstä annetuissa lausunnoissa arvoiteltiin velan maksun peräyttämistä koskevia muutosehdotuksia. Erityisesti ilmaisuja "maksun ennaikaisuus" ja "maksu pesän varoihin nähden huomattavalla määrällä" pidettiin tulkinnanvaraisina ja niiden katsottiin voivan tuoda epävarmuutta liike-elämään.<sup>72</sup> Nämä käsitteet ovat muovautuneet paljolti KKO:n tapausten pohjalta. TakSL 10 §:n sanamuoto viittaaakin Tuomiston mukaan<sup>73</sup> siihen, että ratkaisevaa on maksuun käytetyn määrän suhde pesän yhteenlaskettuihin bruttovaroihin. Hallituksen esityksessä on lisäksi mainittu, että velkojen määrällä ei ole merkitystä maksun huomattavamääräisyyttä arvioitaessa.<sup>74</sup>

On muistettava, että mikäli TakSL 10 §:n säännös ei velan takaisinmaksuun soveltuisikaan, järjestely voi tulla peräytettäväksi TakSL 5 §:n yleisen takaisinsaantiperusteen nojalla, jos sillä on sopimattomasti suosittu velkojaa toisten velkojien kustannuksella, siirretty omaisuutta pois velkojien ulottuvilta tai lisätty velkoja velkojien vahingoksi. Takaisinsaannin edellytyksenä on lisäksi, että velallinen oli oikeustointa tehtäessä maksukyvytön tai että oikeustoimi osaltaan johti maksukyvyttömyyteen. Takaisinsaantiaika on viisi vuotta, velallisen ja tämän läheisten välisten oikeustoimien peräyttämiseksi ei ole aikarajaa. Sopimattomuudella tarkoitetaan *Mutasen* mukaan<sup>75</sup> oikeustoimia, jotka olosuhteista päätellen on tehty mahdollisen konkurssin vaikutusten kiertämiseksi. Maksu pesän varoihin nähden huomattavalla määrällä voi lain esitöiden mukaan olla sopimaton, jos velkojalla on ollut syytä olettaa velallisen jättävän muut eräänntyneet velat maksamatta. Toisaalta sopimattomuusedellytys saattaa puuttua, jos maksun saaja on hyväksyttävin perustein uskonut velallisen taloudellisen tilanteen kohentuvan. Talousvaikeuksissa olevan yrityksen suorittama selektiivinen velkojen maksu ei voi tulla peräytettäväksi, jos maksun saaneella velkojalla on ollut velallisen itsensä asettama pätevä esinevakuus, josta velkoja olisi voinut saatavansa periä. Takaisinsaanti ei tällöin tule kyseeseen, koska maksusta *ei ole aiheutunut vahinkoa muille velkojille*. Tällaisessakin tapauksessa maksun saaneella velkojalla voi kuitenkin olla riski siitä, että vakuuden arvo maksuajankohdan jälkeen laskee siten, ettei se enää kata koko maksettua määrää.

---

<sup>72</sup> HE 102/1990 vp, s. 15.

<sup>73</sup> Tuomisto 2012, s. 211.

<sup>74</sup> HE 102/1990 vp, s. 55.

<sup>75</sup> Mutanen, Juha-Pekka – Lehtimäki, Mika, Velallisyriyten sopimusperusteiset uudelleenjärjestelyt Defensor Legis 2010/4 s. 379.

### 3.5 Mitä tavanomaisuus tarkoittaa?

#### 3.5.1 KKO:n tapauksia ja arviointiperusteita

Vaikka yksi tai useampi edellä mainituista takaisinsaannin edellytyksistä täytyisi, maksu ei TakSL 10 §:n mukaan peräydy, jos se on olosuhteet huomioon ottaen tavanomainen. Tätä kriteeriä ei ollut KS 46 §:n d kohdassa. Tämän säännöksen mukaan tavanomaisuus vaikutti lopputulokseen lähinnä epätavallisen maksuvälineen välityksellä. Tämänlainen yhteys maksun tavanomaisuuden ja epätavallisten maksuvälineiden käytön välillä on edelleen. Lain esitöiden mukaan tavanomaisina voitaisiin yleensä pitää sellaisia maksuja, joiden ei objektiivisesti arvioiden voida olettaa olevan yhteydessä velallisen maksukyvyttömyyteen ja tulevaan konkurssiin. Yksiselitteisesti ei kuitenkaan voida määritellä, milloin maksua voidaan pitää tavanomaisena. Tavanomaisuuden merkitys voi olla erilainen eri takaisinsaantiperusteiden osalta. Esimerkiksi epätavallisten maksuvälineiden käyttöä ja velan maksun tavanomaisuutta arvioidaisiin olennaisesti samoin kriteerein, ja epätavallisin maksuvälinein tapahtunutta maksua voitaneenkin pitää vain harvoin tavanomaisena.<sup>76</sup>

Tavanomaisuuden ydinaluetta ovat velallisyriksen juoksevat maksut, kuten vuokrat ja palkat sekä verot ja julkiset maksut, jotka tekevät liiketoiminnan harjoittamisen ylipäättään mahdolliseksi. Tämän alueen ulkopuolella tavanomaisuuden arviointi tuottaa vaihtelevia tuloksia.<sup>77</sup> Oikeuskäytännössä on suhtauduttu erityisen epäluuloisesti niihin maksuihin, jotka tehdään liiketoiminnan lopettamisen yhteydessä.<sup>78</sup> Epätavallisten maksuvälineiden käytöksi ei KS 46 §:n d kohtaa sovellettaessa ilmeisesti katsottu valinnaisvelvoitteiden täyttämistä alkuperäisessä sopimuksessa hyväksytyllä tavalla.<sup>79</sup> Tätä tukee ratkaisu KKO 1962 II 78. Kyseessä oli vekselivelan lyhentäminen toimittamalla virvoitusjuomia velkojan ravintolaan. Takaisinsaantikanne hylättiin. Sekä Koulu että Tuomisto ovat yhtä mieltä siitä, että tavaran, etenkin velallisyriksen käyttöomaisuuden toimittamista rahavelan maksuksi, on lähes aina pidettävänä velan maksuna epätavallisin maksuvälinein. Tästä on olemassa runsas oikeuskäytäntö jo konkurssisäännön soveltamisajalta. Tyypillinen tapaus on KKO

<sup>76</sup> HE 102/1990 vp, s. 56.

<sup>77</sup> Koulu 2006, s. 324.

<sup>78</sup> KKO 1997:68, KKO 1999:117, KKO 2001:22.

<sup>79</sup> Tuomisto 2012, s. 178.



1982 II 39, jossa velallisyhtiö oli myynyt kaksi profiilikonetta, leikkurin, kanttikoneen ja laippaleikkurin. Kauppahinta oli sovittu suoritetuksi siten, että se kuitattiin ostajan työpalkkasaatavalla ja kuorma-auton vuokrasta johtuvalla saamisella. Tässä tapauksessa takaisinsaantikanne oli menestynyt. Vastaavan kaltainen tapaus on KKO 1987:100, jossa painatustyöstä johtuvan laskun maksamisesta tavaralla ei ollut sovittu tilausta tehtäessä. Käytetyn veneen ja kahden moottorin luovuttaminen maksuksi oli tällöin sijaissuoritus velallisen toimialaan nähden epätavallisilla maksuvälineillä, vaikka velallisyhtiö harjoitti muun muassa käytettyjen veneiden ja venemoottorien kauppaa.

Tapauksessa KKO 1995:37 velkojayhtiön toimialana oli muun muassa vähittäiskauppa huonekalutavaroilla sekä tukkukauppa huonekalujen raaka-aineilla ja tarvikkeilla sekä huonekaluilla ja kalusteilla. Velallisyhtiö oli usean vuoden aikana ostanut huonekalujen valmistamisessa tarvittavia raaka-aineita velkojayhtiöltä. Takaisinsaantiaikana velallisyriitys oli myynyt velkojayhtiölle toiselta asiakkaaltaan palautuneita kalusteita, joiden kauppahinta oli kuitattu velkojayhtiön saamisella. Maksu oli suoritettu epätavallisilla maksuvälineillä, koska vastakkaisista tavarantoimituksista ei ollut sovittu ja maksut oli aikaisemmin tavallisesti suoritettu rahana. Kielteistä kantaa tavarahan käyttöä maksuvälineenä on myös puollettu hovioikeuskäytännössä, kuten Itä-Suomen hovioikeuden päätöksessä 2006<sup>80</sup>.

Tuomiston mukaan<sup>81</sup> jotta tavarantoimituksia ei poikkeuksellisesti olisi pidettävä epätavallisina maksuvälineinä, kysymys täytyy olla tilanteesta, jossa määräämistoimi olisi itse asiassa luokiteltavissa pikemminkin kaupaksi. Määräämistoimeen ryhtymisen motiivina ei toisin sanoen ole ollut velan maksu vaan se, että velkoja on tarvinnut tavaraa esimerkiksi omaan käyttöönsä tai myyntiään varten. Tällainen tilanne saattaa olla käsillä erityisesti silloin, kun osapuolten välillä on ollut säännöllistä kaupankäyntiä ja käytäntönä on ollut velkojen suorittaminen tavarantoimituksin. Samankaltainen tapaus oli pohdittavana tapauksessa KKO 1997:174. On otettava myös huomioon eräs hovioikeuden ratkaisu<sup>82</sup>, jossa tavarantoimituksia ei pidetty epätavallisten maksuvälineiden käyttönä, kun velkoja oli toimittanut kenkätehtaalle raaka-aineita ja velallinen oli toimittanut velkojalle kenkiä. Kenkien myynti kuului velkojan toimialaan, ja velka oli aina maksettu tavaralla eikä rahalla. Myös tavarahan toimittamista takaisin myyjälle silloin, kun se on myyty ilman omistuksenpidätys tai muuta sellaista ehtoa ja palautuksen syynä on ostajan vapauttaminen

---

<sup>80</sup> Itä-Suomen HO 29.6.2006 T. N:O 825 S 05/718.

<sup>81</sup> Tuomisto 2012, s. 185.

<sup>82</sup> Helsingin HO 26.3.1996 t. n:o 1774 S 94/2792.

maksuvelvollisuudesta, on yleensä pidettävä velan maksuna. Maksun voidaan tällöin katsoa tapahtuneen myös epätavallisina maksuvälinein.<sup>83</sup>

Oikeuskäytännössä tavalliseksi maksuksi on katsottu myös suoritus arvopapereilla, kun velallinen oli saanut ne maksuksi omilta asiakkailtaan.<sup>84</sup> On yhdentekevää, luovutetaanko omaisuus suoraan maksuksi vai myydäänkö omaisuus muodollisesti velkojalle, minkä jälkeen kauppahinta käytetään maksuun.<sup>85</sup> Koulun mukaan uusimmassa oikeuskäytännössä on havaittavissa taipumus asettaa verot ja julkiset maksut erityisasemaan, tätä havaintoa tukee KKO:n ratkaisu 2001:131. Kun tällainen suoritus tehdään viivästyneenä, vaaka on tapausta arvioidessa kallistunut maksun epätavanomaisuuden puolella. Sen sijaan ratkaisussa KKO 2011:24 toimialan yleisen maksukäytännön merkitys näyttää vähentyneen. Se otetaan huomioon vain, kun osapuolet ovat erikseen sitoutuneet sitä noudattamaan, toisin sanoen yleinen käytäntö ja osapuolten käytäntö sulautuvat yhteen. Tässä ratkaisussa korostetaan sitä, että toimialoille ei saa kehittyä sellaisia omia maksu- ja toimituskäytäntöjä, jotka syrjäyttäisivät takaisinsaannin periaatteet.<sup>86</sup>

Noudatetun käytännön merkitystä kuvaa hyvin KKO 1998:141. Koulun mukaan maksukäytännön pysyessä johdonmukaisena saattaa maksuja tämän ratkaisun mukaan olla perusteltua pitää tavanomaisina, vaikka ne olisivat olleet huomattavan suuria eikä kaikkia velkojia olisi kohdeltu samalla tavalla. Tämä on merkittävä poikkeus, sillä velkojien yhdenvertainen asema on insolvenssioikeudessa hyvin olennainen periaate. Kyseinen ratkaisu koskee tosin maksuja, joiden olisi ehkä voitu katsoa olleen tietynlaisessa erityisasemassa jo niiden juoksevan luonteen vuoksi, mutta ratkaisun perusteluissa tähän seikkaan ei ole ainakaan selvästi vedottu.<sup>87</sup> Tapauksessa velallisyhtiö oli toiminut huolintalalla. Huolintatehtäviä suorittaessaan se oli hoitanut myös tavaroiden tullauksen. Konkurssipesä vaati yhtiön asiakkaidensa puolesta tullilaitokselle suorittamien tullimaksujen peräyttämistä. Korkein oikeus piti kuitenkin maksuja tavanomaisina. Ratkaisua perusteltiin sillä, että lain esitöiden mukaan tavanomaisia ovat esimerkiksi liiketoiminnassa suoritettavat tavanomaiset maksut, joilla ei voida katsoa olevan yhteyttä tulevaan konkurssiin. Toimeksiantojen hoitamisen yhteydessä perittyjen tullimaksujen suorittaminen edelleen tullilaitokselle oli kuulunut yhtiön normaaliin toimintaan, eikä

---

<sup>83</sup> Immonen 1994 s. 65.

<sup>84</sup> KKO 1995:39.

<sup>85</sup> KKO 1994:43.

<sup>86</sup> Koulun 2006 s. 325.

<sup>87</sup> Tuomisto 2012 s. 228.

menettely takaisinsaantiaikana ole poikennut yhtiön noudattamasta käytännöstä. Toisaalta alan käytäntö ei anna perustetta pitää maksua tavanomaisena, jos tuo käytäntö koskee nimenomaan reagointia velallisen maksukyvyttömyyteen. Silloinhan maksuilla voidaan olettaa olevan yhteys velallisen maksukyvyttömyyteen.

Tällaisesta tilanteesta oli juuri kyse tapauksessa KKO 2011:24. Kuten aiemmin on mainittu, epätavallisin maksuvälinein tapahtunut maksu voi olla vain harvoin olla tavanomainen<sup>88</sup>. Tietynlaisten luovutustoimien tai sopimusjärjestelyjen yleisyys ei sinänsä tee niiden käyttöä tavanomaiseksi, jos sellaisia käytetään yksittäistapauksessa nimenomaan toisen osapuolen talousvaikeuksien seuraamusten välttämiseksi<sup>89</sup>. Tapauksessa KKO 1999:117 oli kyse tällaisesta ratkaisusta. Kysymys oli yrityskauppojen yhteydessä varsin tavanomaisesta käytännöstä jättää osa kohdeyrityksen omaisuudesta kaupan ulkopuolelle. Tuollaisen menettelyn yleisyys yrityskaupoissa ei tehnyt tavanomaiseksi nimenomaan velan maksua, joka oli toteutettu luovuttamalla velallisyhtiön käyttöomaisuutta osakekannan myyjälle tämän saamisen suorituksiksi.

### *3.5.2 Todistustaakan jako oikeudenkäynnissä ja kritiikkiä takaisinsaantilaista*

Edellä esitetyn runsaan oikeuskäytännön perusteella on selvää, että onnistuneen konkurssitakaisinsaannin edellytyksenä velan maksun peräyttämistilanteissa on hyvä tuntemus edellä mainituista takaisinsaantiperusteista ja niiden tulkinnasta. Prosessuaalisesti takaisinsaantia vaaditaan kanteella käräjäoikeudessa. Takaisinsaantia saavat vaatia pesänhoitaja ja velkoja, joka on valvonut saatavansa konkurssissa tai jonka saatava on otettu muuten huomioon jakoluettelossa. Takaisinsaantikanne on pantava vireille vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta. Kanne voidaan kuitenkin panna vireille vielä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun konkurssipesä havaitsi takaisinsaannin perusteen tai sen olisi pitänyt se havaita.

Yleisten takaisinsaantia koskevien sääntöjen mukaan peräyttämistä vaativan tahon olisi näytettävä, ettei maksua ole pidettävä tavanomaisena. Näin on tulkittu myös ruotsalaisissa lainvalmistelutöissä.<sup>90</sup> Toisaalta tanskalaisessa oikeuskirjallisuudessa todistustaakan jako

---

<sup>88</sup> HE 102/1990 vp, s. 56.

<sup>89</sup> Tuomisto 2012, s. 231.

<sup>90</sup> Tuomisto 2012, s. 263.

on kuitenkin katsottu olevan maksun saajalla.<sup>91</sup> Suomalaisessa hovioikeuskäytännössä todistustaakka onkin yleisesti asetettu maksun saajalle.<sup>92</sup> Takaisinsaanti on riita-asiana tahdonvaltainen, jossa sovinto on sallittu. Mitään oikeudellista estettä ei kuitenkaan ole sille, että tietyllä oikeustoimella aikaansaatu varallisuus oikeudellinen tilanne ennallistetaan tuomioistuimen ulkopuolella takaisinsaantilainsäädäntöä seuraten, tai siitä poiketen siten kuin asianosaiset sopivat.<sup>93</sup> On oma asiansa, että todistustaakka voi osoittautua yksittäiselle velkojalle vaivalloiseksi lain tulkinnan vaikeuden vuoksi.

Mielestäni kyseessä on lainsäädännöllinen epäkohta, että TakSL 10 §:n tavanomaisuutta ei avata millään tavalla. Lain esityötkin sysäävät tulkinnan täysin oikeuskäytännön varaan. Koska laki on pohjoismaisessa yhteistyössä valmisteltu, tulkinta-apua voidaan saada muun muassa ruotsin runsaasta oikeuskäytännöstä takaisinsaantiin liittyen. Oikeudellisia lähteitä on useita ja pelkkä laki ei tavallista maallikkoa välttämättä auta perustelemaan saatavaansa. On myös toisinaan arpapeliä, päätyykö tuomioistuin pitämään velan maksua yksittäistapauksessa tavanomaisena. Voidaankin sanoa, että kyseessä on melko kohtuuton oikeudellinen epävarmuus velkojan kustannuksella. Takaisinsaannissa vaatimuksen kohteena on usein huomattavan arvokas omaisuus ja siksi insolvenssioikeuteen erikoistuneelta lakimieheltä tulee vaatia syventävää ymmärrystä alan erityispiirteistä ja oikeuskäytännöstä.

### 3.6 Konkreettisia tekotapoja

Markku Salminen on tutkinut teoksessaan velkojansuosintaa ja analysoinut tämän rikoksen varsinaisia tekotapoja.<sup>94</sup> Hallituksen esityksen<sup>95</sup> perusteluissa esitetyt esimerkit edustavat varsin yksinkertaisia velkojansuosinnan tekotapoja. Kun kysymys on uudesta kriminalisoinnista, jossa sanonnat ovat lähes samat kuin takaisinsaantisäännöksissä, tulkinnassa voidaan hyvin perustellusti tukeutua myös takaisinsaantia koskevaan

---

<sup>91</sup> Linderchrone Petersen- Ogaard 2010 s. 571.

<sup>92</sup> Helsingin HO 29.11 1996 t. n:o 6204 S 96/266, KouHO 24.2.2000 t. n:o 185 S 99/728, HHO 19.12.2000 t. n:o 3551 S 99/2481.

<sup>93</sup> Hupli 2006, s. 8.

<sup>94</sup> Salminen, s. 282-293.

<sup>95</sup> HE 66/1988, s. 166.

oikeuskäytäntöön, sanamuodon erot ja rangaistavuuden tarkoitus huomioon ottaen. Uudet takaisinsaantisäännökset perustuvat *Havansin*<sup>96</sup> mukaan kolmeen peruskriteeriin:

a) oikeustoimen sopimattomuus on käsillä, jos oikeustoimella on yksin tai yhdessä muiden toimenpiteiden kanssa sopimattomasti 1. suosittu velkojaa toisen kustannuksella, 2. siirretty omaisuutta velkojien ulottuvilta tai 3. lisätty velkoja velkojien vahingoksi;

b) ajallinen vararikkokykentä tarkoittaa, että ”sopimatonta” oikeustointa tehdessä velallinen joko jo oli maksukyvytön tai lahjoitusluonteisissa tapauksissa ylivelkainen taikka että kysymyksessä oleva toimi osaltaan johti maksukyvyttömäksi tai ylivelkaiseksi tulemiseen;

c) edunsaajan vilpillinen mieli: velallisen sopimuskumppani tai muu osapuoli eli edunsaaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää seikoista, joiden takia oikeustoimi oli ”sopimaton”, ja myös velallisen maksukyvyttömyydestä tai ylivelkaisuudesta tai, jos velallinen ei vielä ollut maksukyvytön tai ylivelkainen, oikeustoimen tästä, ennalta arvattavasta negatiivisesta merkityksestä maksukyvyttömyyteen tai ylivelkaisuuteen osaltaan johtavana.

Rikosoikeudellisen tulkinnan kannalta ei voida vaatia, että edunsaajan tulisi velkojansuosinnassa olla vilpillisessä mielessä, mutta jos hän ryhtyy oikeustoimeen, jonka tarkoituksena on hyötyä oikeudettomasti, häntä voidaan pitää tekijäkumppanina. Oikeustoimen sopimattomuutta ja ajallista vararikkokykentää koskeva tarkastelu sopiin hyvin myös velkojansuosinnan arviointiperusteeksi. Erääntymättömän velan maksaminen on katsottu tunnusmerkistönä jokseenkin yksiselitteiseksi. Näin ei kuitenkaan välttämättä käytännössä aina ole. Erityisen ongelmallisia ovat esimerkiksi määräävässä asemassa olevan velkojan yksipuolisesti laatimat standardisopimukset, jotka oikeuttavat maksuviivästyksen tapahtuessa pitkäaikaisen luoton välittömään irtisanomiseen tai esimerkiksi vaihto-omaisuuden realisoimiseen. Vakiosopimuksia on epäselvissä tilanteissa pyritty tulkitsemaan heikomman osapuolen eduksi, mutta on epävarmaa, voidaanko sopimustulkinnan johdosta päätyä rangaistusseuraamuksen soveltamiseen. Toisena tekotapana on mainittu turvaavan vakuuden antaminen, jos vakuudesta ei oltu sovittu velkasuhteen syntyessä. Useassa tapauksessa on mahdotonta todeta, milloin ja millä ehdoin jatkuvarahoitteisessa liiketoiminnassa on määrätty velkasuhteen ehdoista ja vakuuksista. Esimerkiksi rahoittajapankki on yrityksen kannattavuuden heikentyessä pankkien

---

<sup>96</sup> Havansi, Erkki, Suomen konkurssioikeus. Lakimiesliiton kustannus 1991, s. 318-319.

antolainausta koskevien sääntöjen perusteella velvollinen turvaamaan saatavansa reaaliivakuuksin. Reaaliivakuutta koskevan vaatimuksen voi laukaista esimerkiksi luotollisen shekkitilin limiitin ylitys, eikä pankin menettely tällöin ole moitittavaa. Vakuuden täytyy kuitenkin rajoittua tarkastelun kohteena olevaan uuteen velkaan eikä velkakokonaisuuteen, jolloin syntyisi muiden velkojien aseman vaarantava riski. Subjektiiivinen syy tietyn velkojan suosimiseen rajaa tekijäpiirin käytännössä niihin velkojiin, joilla on määräävä asema omistaja- johtajan kannalta ja niihin, joiden suosimisesta hänellä on subjektiivista hyötyä. Muuhun velkojaan kohdistuva suosinta tulee kysymykseen vain harvoin, koska sillä ei olisi päättävän omistaja- johtajan kannalta rationaalista syytä. Äärimmäisen avoimeen muotoon kirjoitettu velkojansuosinnan RL 39 luvun 6 §:n 4 kohdan mukainen tunnusmerkistö ”ryhtyy muuhun sellaiseen velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn” antaa varsin vapaan mahdollisuuden tarkastella kaikkea poikkeuksellista määräysvallan käyttöä velkojansuosinnan kannalta. Säännöksen soveltamisen kannalta mielenkiintoisia, käytännössä toteutettuja tekoja ei läheskään kaikissa tapauksissa ole saatettu esitutkintaan, joten tuomioistuinratkaisut eivät kata velallisen käytössä olevia manipulointikeinoja. Yritysryhmän omistavalla henkilöllä on hyvät mahdollisuudet manipuloida maksuja, liiketoiminnan jatkamista, tavaraluottojen määrää tai liiketoiminnan siirtämistä kokonaisvaltaisesti omaksi tai yritysryhmänsä eduksi. Näiden tekotapojen havaitseminen edellyttää laajempaa kuin yhden yhtiön kirjanpitoon kohdistettua erikoistilintarkastusta. Velkojansuosinnan syitä ovat Salmisen mukaan yleensä tietoisuus lähestyvistä konkurssista ja konkurssin aiheuttamat tappiot, jotka johtuvat liikearvojen romahtamisesta, takauksesta, vakuudettomista luotoista ja ylivelkaisuudesta. Määrävässä asemassa olevilla henkilöillä, kuten omistajan valtaa, johtamisvaltaa, rahoittajanvaltaa ja miksi ei myös julkisoikeudellista valtaa käyttävillä tahoilla, on tällöin tarve turvata saatavansa poikkeuksellisin keinoin. Velkojansuosinnassa on useimmiten kysymys kaksipuolisesta järjestelystä, jossa tekijä syyllistyy rikokseen velkojan aloitteesta tai vaatimuksesta. Jos toimiva johto pyrkii jatkamaan liiketoimintaa uudessa yhtiössä, mutta keskeisillä tavarantoimittajilla voi olla yrityksessä velkojansuosintaan riittävä määräysvalta. Yleisimmät tekotavat, kuten maksu tavarana ja lisävelan otto uudelta rahoittajalta vanhan liikevelan kattamiseksi, ovat rikosoikeudellisessa tarkastelussa takaisinsaantikanteiden avulla katettuja, ja niissä oikeudellinen perinne peittää varsin hyvin rangaistavuuden alan. Mielenkiintoisimpia ovatkin tutkimuksen kannalta ne monimutkaisemmat tekotavat, jotka edellyttävät rikostutkijalta kehittyneempien tekotapojen ymmärtämistä ja hahmottamista kirjanpitoympäristössä. Seuraavissa

alaluvuissa on lyhyesti esitelty Salmisen viisi erilaista konkreettista tekemuotoa, jolla syyllistytään rikoslain 39 luvun 6 § velkojansuosintaa.

### *3.6.1 Kuittauskierto*

Yrityksen mennessä konkurssiin sen velat ja saatavat ovat omistaja- johtajan kannalta eriarvoisia siten, että johdon ja lähipiirin velat joudutaan maksamaan konkurssipesälle samalla kun johdon ja läheisen piirin saatavat saattavat jäädä suorittamatta. Tämä herättää usein ajatuksen kuitata arvottomat saatavat maksettavilla veloilla. Erityisen kriittisiä velkoja ovat johdon kannalta johdon palkat, joita ei korvata palkkaturvana ja joiden etuoikeusasema on huono. Konkurssin vuoksi johto ja lähipiirin yhtiöt joutuvat maksamaan velkansa, esimerkiksi osakaslainansa, voimatta saada jako-osuutta konkurssipesästä. On tavanomaista, että toimiva johto pyrkii tällöin toteuttamaan kokonaisjärjestelyyn, jossa velat ja saatavat kuitataan keskenään. Seuraavan kaavion tilanteessa omistaja- johtajalla on kolme henkilökonserniin kuuluvaa yhtiötä, joista B on kriisitilassa. Yhtiöllä A on velka B yhtiölle ja C-yhtiöllä on saatava B-yhtiöltä. Omistaja- johtaja H voi kuitata keskinäiset saatavat menettelyssä, jossa hän joko pankkilainan turvin tai kassavajeen avulla lainaa rahasumman A Oy:lle, A Oy maksaa velkansa kriisitilaiselle B Oy:lle, B Oy, maksaa velkansa edelleen C Oy:lle, joka lainaa summan takaisin H:lle kassavajeen tai pankkilainan kuittaamiseksi. Järjestely voidaan näin ollen toteuttaa maksamalla A:n velka ennakkoon siinäkin tapauksessa, että A:lla ei ole tarvittavia käteisvaroja. C Oy voi saada erääntyneet saatavansa maksukyvyttömältä B:ltä. B:n kirjanpidossa toimenpide näkyy vain saatavan perimisenä A:lta ja saadun maksun käyttönä erääntyneeseen velkaan. Todellisuudessa toimiva johto käyttää määräysvaltaansa välttyäkseen maksamasta yhtiöstä A sen velkoja konkurssipesän etuoikeusjärjestyksen mukaisille velkojille. Ilman tätä toimenpidettä maksunsaajan olisi B:n konkurssissa tyydytettävä velkoja, eikä yhtiötä C. B:n konkurssin jälkeen H:lla on saatava A:lta ja velka C:lle, ja A:n ja C:n taseasema on näin ollen ennallaan verrattuna järjestelyä edeltäneeseen ajankohtaan, mutta parempi kuin jos A:lta peritty saatava olisi menetetty konkurssissa B:n muille velkojille.

### 3.6.2 Tavaramaksu

Hallituksen esityksessä 66/1988<sup>97</sup> todetaan, että velkojansuosinnan tunnusmerkistön kolmantena muotona mainittu tekotapa tarkoittaa samaa kuin konkurssisäännön 46 §:n d kohta ja että tunnusmerkistön tulkinnan tukena on tällöin takaisinsaantia koskeva oikeuskäytäntö. Toisaalta kiistetään takaisinsaantisäännösten ja velkojainsuosinnan tunnusmerkistön identtisyys toteamalla, että velkojansuosintaa koskevan säännöksen tekotapoja koskevilla tunnusmerkeillä on eräitä kosketuskohtia takaisinsaantisäännöksiin ja että tunnusmerkistön täyttymistä ja takaisinsaantisäännösten soveltamista olisi kuitenkin tässäkin tapauksessa arvioitava itsenäisesti. Tavaramaksulla tarkoitetaan rahassa määritellyn velan maksamista yhtiön käyttö- tai vaihto-omaisuudella. Tavaramaksu eroaa tavaravaihdosta siten, että alkuperäisvelka on nimenomaisesti rahamääräinen. Rahamääräisyys ilmenee laskusta, kauppasopimuksesta tai kauppatastavasta. Kauppatapa voi olla kyseisessä yrityksessä tai yleisesti noudatettu. Erittäin selvä mutta epätavanomaisena pidettävä tavaramaksu on kysymyksessä silloin, kun yritys ottaa tavaraluottoa maksaakseen näin saamallaan tavalla lähipiirin velkoja. Uusi tavaraluotto otetaan nimenomaisesti lähipiirin suosimiseksi uuden velkasuhteen kustannuksella. Tällöin on vaihtoehtona otettava huomioon myös normaali petos. Tavaramaksu on kyseessä myös, jos uuden tavaraluoton avulla saatu tavara ”myydään” käteisellä lähipiirin velkojalle ja vanhan velkojan saatava ja velka kuitataan. Asiallisesti ei suoralla ja rahamääräisellä kuittauksella ole mitään eroa. Jo aiemmin on todettu, että velvoitteen täyttäminen epätavallisella maksuvälineellä on vain harvoin tavanomainen. Tavaranto käyttö maksuvälineenä näyttää siten muodostavan lähes ehdottoman kiellon, ja voi olla rangaistavaa RL 39 luvun 6 §:n kolmannen kohdan nojalla.

Tapauksessa KKO 1996:73 oli kysymys keskeisesti siitä, tarkoittiko kauttalaskukaupassa tapahtunut muutos, jossa konkurssiin menneen X Oy:n laskutus oli siirretty, tosiasiallista siirtymistä tavaramaksuun. Rovaniemen HO päätöksellään, jota KKO ei muuttanut, totesi X Oy:n jääneen Z Oy:lle velkaa 227040,60 mk, jolloin X Oy oli toimitettuaan tavaroita Z Oy:n jäsenliikkeille, jotka olivat maksaneet velkansa Z Oy:n kautta. Hallussapitämillään X

---

<sup>97</sup> HE 66/1988 s.166



Oy:n varoilla Z Oy oli kuitannut velkasaldon. HO piti menettelyä tosiasiallisesti tavaramaksuun rinnastettavana ja määräsi maksun peräytettäväksi konkurssipesään.

Säännöksen mukainen suosimistapa ilmenee siitä, että velallisyhtiön toimivalle johdolle koituu etu, jota yhtiö ei saa. Jos etu on yhtiön, se ei ole velkojien edun vastainen. Etu voi olla liikesuhteen tai rahoitussuhteen säilyttäminen konkurssin jälkeen, henkilökonserniin tai läheisten piiriin kuuluvan suosiminen taikka henkilökohtaisesta takaus- tai muusta vastuusta tai sitoumuksesta vapautuminen. Rikoslakiuudistusta edeltäneenä aikana, kun ennakonpidätyksen tilittämättä jättäminen oli rangaistava teko, velallisyhtyksessä tyypillisesti maksettiin nämä velat tavarantoimittajien kustannuksella. Tavaraluotto saatetaan ottaa nimenomaisesti henkilökohtaisten vastuiden välttämiseksi. Verottajan saatavien tyydyttämistä henkilökohtaisen vastuun välttämiseksi ei kuitenkaan ole pidetty velkojansuosintana, vaikka se olisi tapahtunut kolmikantasopimuksena. Jos tavaramaksun yhteydessä kuitattu kauppahinta sisältää tavaramaksun vastaanottajalle annettavan alennuksen, kuittausta voidaan pitää alennuksen osalta velallisen epärehellisyytenä pesän varallisuusaseman heikentymisen johdosta.

KKO 1997:174 A:n ja B:n välisessä liikesuhteessa kummankin ostovelkoja toiselta oli voitu lyhentää tavarantoimituksin. A ja B olivat 7.10.1992 sopineet, että A siitä alkaen maksoi B:ltä tekemänsä ostot käteisellä maksutapakäytännön muutoin säilyessä entisellään. A oli 16.9.1993 asetettu konkurssiin. Takaisinsaantiaikana A oli toimittanut B:lle tavaroita yhteensä 30217 markan arvosta, ja tällä määrällä oli lyhennetty A:n tilivelkaa. Lisäksi A oli lyhentänyt tilivelkaansa yhteensä 4000 markan käteismaksuilla samalla kun hän oli maksanut käteisellä B:ltä tekemänsä tavarastot. Tavarantoimitusta B:lle ei pidetty velan maksuna epätavallisin maksuvälinein maksukäytännön jatkuessa tältä osin entisellään. Maksun huomattavuutta arvioitaessa oli otettava huomioon kaikki velallisen takaisinsaantiaikana suorittamat maksut, jotka koskivat saman tilivelan maksamista. Kun yhteenlasketut maksut olivat noin yksi viidesosa pesän varoista, oli maksu huomattava. Maksuja pidettiin kuitenkin tavanomaisina kaupankäyntiin kuuluvina suorituksina. (Ään.) TakSL 10§.

KKO 1997:68: Velallinen maksoi oma-aloitteisesti tavarantoimittajan erääntyneet saatavat vähän ennen konkurssia tavaravaraston loppuunmyynnistään saamallaan varoilla. Velanmaksun ei katsottu olevan takaisinsaantilain 10 §:ssä tarkoittamalla tavalla tavanomainen.

### *3.6.3 Maksu lainavaroin*

Keskisuurella ja suurella yrityksellä on monesti useita rahoittajapankkeja tai omistajarahioittajia, joilla voi olla erilaiset tiedot yrityksen tilasta. Tällöin päärahoittaja saattaa Salmisen mukaan pyrkiä minimoimaan tappioitaan muiden rahoittajien kustannuksella. Osoituksena määräävästä asemasta voi olla esimerkiksi jäsenyys yrityksen hallituksessa tai hallintoneuvostossa tai jatkuva raportointivelvollisuus yrityksen tilasta. Jos yrityksen lainanotto on hajautettu, lisälainat saatetaan ottaa nimenomaan vakuudettomien riskiluottojen maksamiseksi. Pitkälle vietyä lainanotto kriisiyrityksessä saattaa täyttää petoksen tunnusmerkistön. Tätä lievempi päärahoittajan riskien minimointi saattaa täyttää velkojansuosinnan tunnusmerkistön. Velkojansuosinnan yleinen keino on lisävakuuden vaatiminen tosiasiaassa vanhan lainan maksamiseksi uudella lainalla, tavaraluottojen lisääminen tai muu toimenpide, jolla vahingonkärsijä muuttuu päärahoittajasta muuksi velkojaksi.

### *3.6.4 Monikantasopimukset*

Monikantasopimuksella tarkoitetaan tilannetta, jossa suhteessa osallisiin A ja B transaktion edellytyksenä on, että siihen liittyy transaktio B-C. Monikantasopimus on myös kysymyksessä esimerkiksi jos henkilö ostaa yritykseensä A tavaraa yritykseltä B sopimuksin, että hänen kaupassa maksamansa ylihintaa kompensoidaan hänen toiselle yritykselleen C kaupassa, jonka osapuolet ovat C ja samaan konserniin B:n kanssa kuuluva D. Monikantasopimuksilla voidaan tavoitella esimerkiksi tullialennusta, veroetuja tai julkisia avustuksia, tai sillä voidaan lisätä verokeidasvaltion yrityksen tuloja korkeasti verotetussa maassa sijaitsevan yrityksen tulojen kustannuksella. Oikeuskäytännössä on käsitelty eräitä monikantasopimustyyppisiä lähinnä takaisinsaantikysymyksiä. Konkurssissa tapahtuvaan velkojansuosintaan liittyviä monikantasopimuksia voidaan esittää seuraavien esimerkkien avulla:

Osakeyhtiö A:lla, joka on kriisitilassa, on käyttö- ja vaihto-omaisuutta, mutta ei rahaa maksaa toimivan johdon erääntyneitä palkkoja. Johtaja J ei voi saada palkkasaatavaansa palkkaturvan avulla, joten se jäisi konkurssissa jako-osuudetta. Yhtiö myy tällöin

käyttöomaisuutensa sell and lease back- rahoituksella saman johtajan osakeyhtiö B:lle, joka ottaa vastatakseen J:n palkkasaatavan. Järjestely voidaan toteuttaa myös sellaisessa kriisitilanteessa, jossa osakeyhtiö A:lla on muu erääntynyt lähipiirin velka J:lle ja samanaikaisesti erääntymätön saatava yhtiö B:ltä. Esimerkiksi yhtiön kassatilin kautta kirjataan saaduksi ennenaikainen käteismaksu B:ltä, kassasta kuitataan J:n saatava maksetuksi ja B:n kirjanpitoon kirjataan velka J:lle, koska B ei ole todellisuudessa maksanut velkaansa A:lle. J perii myöhemmin saatavansa B:ltä. A:n kirjanpidossa transaktioketju näkyy käteismaksuna kassaan ja kassasta tapahtuneena erääntyneen maksun suosituksena. A:n konkurssipesästä poistuvat sekä reaalin, etuoikeusjärjestyksen mukaisesti velkojien tyydyttämiseen käytettävä saatava B:ltä ja etuoikeudettoman J:n saatavan poistuminen. Yhtiö A:n taseasema on ennallaan, mutta J saa palkkansa B:ltä muiden velkojien kustannuksella.<sup>98</sup>

Monikantasopimuksiksi voidaan luonnehtia myös eräitä minuuttirahan avulla toteutettuja tekotapoja, joissa kuittausketjun salaamisessa käytetään hyväksi kirjanpitoon tulevia rahalaitoksen tositteita.

### *3.6.5 Minuuttirahan avulla tapahtuvat maksujärjestelyt*

Kriisitilaisen yrityksen liiketoiminta voidaan kokonaisuudessaan siirtää niin sanotulle jatkajayhtiölle, jonka alkurahoitus joudutaan ottamaan käytännössä lainana. Varattoman yrityksen omistajataholla ei yleensä ole uuden yhtiön perustamiseen tarvittavia varojen, koska konkurssiyritys on vienyt vapaat pääomat. Rahoitus joudutaan järjestämään luottona rahalaitoksesta tai siirtämällä varoja konkurssitilaisesta yhtiöstä velkojien vahingoksi. Jos kriisiyrityksen velkojapankki rahoittaa substanssikaupan, se saattaa samalla pyrkiä muita velkojia parempaan asemaan jatkorahoituksen järjestelyssä. Seuraava kaavio kuvaa pankkirahoitteisessa substanssikaupassa tyypillistä transaktioketjua:

1. Kriisiyrityksen A liikeomaisuus myydään saman omistajan jatkajayhtiölle B.
2. Rahoittaja myöntää lainan yhtiölle B.
3. Lainavaroin liikeomaisuus maksetaan yritykselle A.
4. Erääntyneet A:n pankkilainat kuitataan.

---

<sup>98</sup> Monikantasopimus voi monimutkaisuutensa vuoksi tulla ankarammin rangaistavaksi sen suunnitelmallisuuden nojalla. Ks. luku 4.2. rangaistuksen mittaamisesta.

Jatkajayhtiö on nyt toimintansa lainavaroin aloittava uusi yritys. Toimenpiteen kohde on sinänsä kannattavaan liikeideaan perustuva yritys, jolla on lähinnä veroista johtuva rahoituskriisi. Substanssikaupan seurauksena A:sta tulee taseyhtiö, jonka omaisuus muodostuu saatavasta B:ltä ja veloista, niihin luettuna verovelat.

Tapauksessa KKO 1994:130 oli kyseessä lähes vastaava takaisinsaantikanne, jossa Ky:n omaisuus myytiin jatkajalle, jonka maksu yhtiölle välittömästi siirrettiin maksuksi määräävässä asemassa olevalle osakeyhtiölle. KKO:n päätöksestä ilmenevin tavoin Ky ei ollut kyennyt maksuhäiriötilanteessa suorittamaan eräänntyneitä maksujaan rahavaroin, joka on yhteiskunnassa käytettävä tavanomainen maksuväline. Määräykselle, jonka mukaan Ky voi maksuhäiriössä maksaa velkansa myös ennalta määräämättömillä tavaroilla, ei ole käytetyn maksuvälineen tavanomaisuutta arvioitaessa olennaista merkitystä.

Jos rahoittajapankilla on A:n lainoista ennen ylivelkaantumista saatu turvaava vakuus, jonka arvosta se saa saatavansa separatistina, järjestelyssä ei syyllistyä rahoittajan suosimiseen. Rahoittaja pääsisi turvaavien vakuuksiensa avulla samaan taloudelliseen tilanteeseen kuin järjestelyllä. Rahoittajapankki saattaa ryhtyä järjestelyyn myös siinä tarkoituksessa, että A:n saatua maksun kauppasumma siirretään saman henkilökonsernin muun yhtiön velkojen maksuun yhtiölle C, joka ilman kysymyksessä olevaa järjestelyä menettäisi konkurssissa saatavansa. Järjestely on katsottavissa velkojansuosinnaksi, jos rahoittaja pyrkii muita velkojia edullisempaan asemaan ja sillä ei ole etuoikeutta maksun saantiin. Ero taseyhtiössä tapahtuvaan velallisen rikokseen on varojen siirtyminen A:n tililtä todellisten velkojen maksuun, ei lainana tai osakeyhtiölain vastaisena osingonjakona.

## 4. VASTUUN KOHDENTAMINEN JA RANGAISTUKSEN MITTAAMINEN VELKOJANSUOSINNASSA

### 4.1 Kohdentaminen oikeuskäytännössä

Rikosvastuulla voidaan Salmisen mukaan<sup>99</sup> tarkoittaa rangaistusvastuuta, vahingonkorvausvastuuta, ja mahdollisuutta joutua konfiskaation kohteeksi. Laajassa merkityksessä rikosvastuun kohdentumisessa on kysymys tekijyydestä yleensä. Suppeassa merkityksessä vastuun kohdentaminen tarkoittaa, ketä on pidettävä syyllisenä oikeushenkilön toiminnassa tapahtuneeseen rikokseen. Hallituksen esityksessä<sup>100</sup> velallisen rikoksia koskeviksi säännöksiksi todetaan, että säännökset on yksinkertaisuuden vuoksi kirjoitettu johdonmukaisiksi siten, että tekijäksi on nimetty velallinen. Silloin kun kysymyksessä on oikeushenkilö, teosta tuomittaisiin RL 39 luvun 7 §:n nojalla henkilö, joka toimii velallisen puolesta. Perustelujen mukaan säännöksessä ei pyritä ratkaisemaan, kuka velallisen puolesta toimiva henkilö voi joutua vastuuseen velallisen rikoksesta. Tämä kysymys jää ratkaistavaksi yleisten rikosoikeudellisen vastuun kohdentumista koskevien periaatteiden perusteella. Kun velallisen rikoksen kohteena on yhteisö, on yhteisön orgaanien vastuussa Heinosen<sup>101</sup> mukaan erotettava kaksi puolta: toisaalta rangaistavuus edellyttää oikeudenvastaista tekoa, toisaalta tämän teon syyksiluettavuutta. Jos yhtiön johtoon kuuluva on aktiivisesti osallistunut velallisen epärehellisyydeksi katsottavaan menettelyyn, ei ole vaikea ratkaista, onko hän tekijä. Ongelmia saattaakin syntyä niissä tekemuodoissa, jotka edellyttävät velkojiin kohdistuvan menettelyn lisäksi osallistumista erityiseen toimeen, jossa varallisuusasema todetaan tai jolla varallisuutta jaetaan. Kun on kyse osakeyhtiön velkojiin kohdistuvista rikoksista, vastuun kohdentumisessa voidaan Salmisen mukaan ajatella olevan neljä peruslinjaa:

1. Vanhemmassa oikeustieteessä ja vanhassa laissa korostui erityisrikoksen luonne ja konkurssisidonnaisuus, jolloin tekijänä voi olla vain tietyssä asemassa konkurssitöntönpanoon oleva, kuten pesän ilmoittaja. Sen sijaan konkurssin pitkittämistä ja kirjanpitovelvollisuutta koskevissa tekemuodoissa oli todettava, kuka oli vastuussa kirjanpidon hoidosta tai liiketoiminnan lopettamisesta.

---

<sup>99</sup> Salminen, 1998, s. 307-312.

<sup>100</sup> HE 66/1988.

<sup>101</sup> Heinonen, Olavi, Velallisen konkurssirikoksista- rikosoikeudellinen tutkimus, Suomalainen lakimiesyhdistys 1966, s.140.

2. Uudemmassa tunnusmerkistössä korostuu yleistäytäntöpanon sijasta velkasuhteen olemassaolo, ja legaalimääritelmä osoittaa osakeyhtiössä tekijäksi velallisen edustajan.
3. Kolmas vaihtoehto perustuu osakeyhtiölakiin, jolloin ratkaisevaa ei ole todellinen määräysvalta tai konkreettinen edustaminen, vaan osakeyhtiön orgaanien juridinen tehtävänjako.
4. Neljännen näkökulman mukaan velallisen rikokset ovat varallisuusrikoksia, joissa tekijänä on ensisijaisesti pidettävä oikeudettoman hyödyn saajaa ja teon fyysistä toteuttajaa riippumatta siitä, saako hän velkojille kuuluvan omaisuuden hallintaansa välittömästi tai esimerkiksi uuden yhtiön kautta välillisesti

Selkeästi vastuun kohdentumiseen on otettu kantaa tapauksessa Vaasan HO 8.6.1990/1047 dno R89/505. Vanhan rikoslain nojalla tekijänä oli tuomittu A, joka ei ollut kuulunut yhtiön toimielimiin. A:lla oli prokura ja hän oli myös tosiasiallisesti johtanut yhtiön toimintaa ja hoitanut sen hallintoa. Lisäksi hän oli osallistunut yhtiön kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimiseen. HO katsoi, että myös omaisuuden hoito oli uskottu A:lle ja tuomitsi hänet sekä yhtiön toimitusjohtaja B:n petollisena velallisena tehdystä konkurssirikoksesta.

Riittävän määräysvallan täytynee kuitenkin tarkoittaa sitä, että henkilö kykenee yhtiön muiden orgaanien siihen reagoimatta toteuttamaan vararikkoteon, eikä sitä, että hänellä olisi täydellinen päätäntävalta. Eri asia on laiminlyöntirikoksissa. Esimerkiksi tapauksessa KKO 1993:93 hallituksen puheenjohtajana toiminut A vapautettiin verorikkomusta koskevasta syytteestä, kun oli näytetty, että häntä oli estetty käymästä yhtiön tiloissa ja maksusuosituksia olivat hoitaneet muut kuin A, eikä hän ollut saanut niistä tietoa.

Rikosoikeudellisten periaatteiden mukaan vastuu kohdistuu siihen, joka todellisuudessa on tehnyt rikoksen. Edellytyksenä on kuitenkin, että henkilöllä on sellainen todellinen asema velallisyhtiössä, että päätöksiä voidaan realistisesti pitää yhtiön puolesta ja yhtiön päätäntävaltaan sitoutuen tehtyinä. Jos tekoon syyllistynyt on aidosti sivullinen, teko tulisi arvosteltavaksi vahingontekona, varkautena tai kavalluksena. Sivullisen asema ilmenee lähinnä siitä, että yhtiön johdolla on todellinen intressi reagoida tekoon.

Tapauksessa Imatran KO on 29.8.1995 (371, R95/131) tuominnut A:n ja B:n, edellisen velallisen epärehellisyydestä ja kahdesta rekisterimerkintärikoksesta ja jälkimmäisen avunannosta tämän epärehellisyyteen sekä rekisterimerkintärikoksesta. A ja B olivat

toimittaneet kaupparekisteriin ilmoituksen, jonka nojalla hallituksen ainoaksi jäseneksi merkittiin C ja varajäseneksi D. C ja D olivat allekirjoittaneet asiakirjat päihtyneinä ymmärtämättä niiden merkitystä. Muutosilmoitus oli antanut olennaisesti harhaanjohtavan kuvan yhtiön hallinnosta ja vastuuhenkilöistä. A ja B olivat yhteisymmärryksessä toimien tarkoittaneet käyttää tosiasiallista määräysvaltaa ja edellyttäneet C:n ja D:n pysyvän sivussa yhtiön toiminnasta. A ja B olivat lukuisissa eri yhteyksissä käyttäneet hyväkseen kaupparekisteriin merkittyä virhettä, kunnes yhtiön omaisuus luovutettiin konkurssiin.

Tunnusmerkistön mukaan RL 39 luvun mukainen rikosvastuun syntyminen edellyttää Salmisen mukaan yleensä seuraavia osia:

1. Tietoa osakeyhtiön tilasta ja siitä, että teko vahingoittaa velkojien etuja olemassa tai odotettavissa olevien vaikeuksien johdosta.
2. Riittävää ja todellista määräysvaltaa osakeyhtiössä.
3. Teolla, toimella tai kehotuksella tapahtuvaa osallistumista omaisuuden hävittämiseen, luovuttamiseen, siirtämiseen ulkomaille, velvoitteiden perusteettomaan lisäämiseen, omaisuuden salaamiseen taikka väärin tietojen antamiseen tai ainakin näiden tekojen hyväksyntä.
4. Teon motiivina on välillinen tai välitön hyötymistarkoitus kaikissa tavanomaisissa tekemuodoissa. Vaikka velallisen epärehellisyttä koskevassa tunnusmerkistössä ei mainita hyötymistarkoitusta, toisin kuin velallisen petosta ja velkojansuosintaa koskevissa tunnusmerkistöissä, vahva viite velallisen rikoksen tekijästä saadaan yleensä juuri teon motiivista.

Uudemmassa talousrikoksia koskevassa oikeuskäytännössä ei ole enää johdonmukaisesti edellytetty muodollista asemaa, kuten hallituksen jäsenyyttä tai toimitusjohtajan tai vastuunalaisen yhtiömiehen asemaa yhtiössä, jotta asianomainen voitaisiin tuomita teosta tekijänä. Esitutkinnassa tulee näin ollen selvittää kaikkien, eikä pelkästään muodollisen kaupparekisteriin merkityn johdon toiminta, tietoisuus ja hyöty tapahtuneesta teosta. Merkitystä on myös heidän koulutuksellaan ja edeltäneellä toiminnallaan aikaisemmassa liiketoiminnassa.

Rikoksen syntyhetkestä voidaan velkojansuosinnassa olla montaa eri mieltä. Kukkonen mukaan<sup>102</sup> velkojansuosinnan tunnusmerkistössä ei ole mainintaa teolla aiheutettavasta

---

<sup>102</sup> Kukkonen, Reima, Velallisen rikokset- tunnusmerkistöt ja yleiset opit, Edita, Keuruu 2018 s. 206

seurauksesta. Velkojasuosinta on tekorikos, joka edellyttää velalliselta tarkoituksellista muiden velkojien kustannuksella tehtyä tekoa. Suosiminen tarkoittaa jonkin velkojan asettamista muita parempaan asemaan. Tunnusmerkistö ei edellytä seurauksen aiheutumista, vaan tietyssä tarkoituksessa tehty teko riittää. Suosimistarkoituksessa tehty teko muiden velkojien kustannuksella sisältää tunnusmerkistön vaarantamiselementin. Lainsäätäjä on säättänyt tunnusmerkistön suojaamaan muiden velkojien etuja ja presumoinut tekotapoihin niiden vaarantamiselementin. Velkojasuosinnassa yritystä ei ole säädetty rangaistavaksi, joten täytäntöönpanotoimeen ryhtyminen ei vielä riitä rikosvastuun syntymiseen. Velkojasuosinnan tunnusmerkistön mukainen rikosvastuu syntyy heti, kun tunnusmerkistön 1-4 kohdassa mainittu teko on kokonaisuudessaan tehty. Nämä tekotavat ovat siviilioikeudellisia oikeustoimia, joiden toteutumista arvioidaan siviilioikeudellisten sääntöjen mukaan. Yhtenä esimerkkinä voidaan arvioida maksujen suorittamista. Yritysten ja myös yksityisten henkilöiden maksuliikenne tapahtuu suurelta osin tilisiirtoina tai suoraveloituskasuuina. Näiden maksujen oikea-aikaisuutta koskeva maksupalvelulain (290/2010) 81 § sääntele maksun siviilioikeudellista suoritusajankohtaa. Maksupalvelulain 81 § mukaan maksu sitoo maksajan velkojia ja muita sivullisia, kun maksunsaajan palveluntarjoaja on saanut tarvittavat tiedot maksutapahtuman rahamäärän maksamiseksi maksunsaajan maksutilille ja

1. maksutapahtuman rahamäärä on maksettu maksunsaajan palveluntarjoajan tilille tai
2. maksunsaajan palveluntarjoajan asettamat maksutapahtuman katetta koskevat ehdot ovat muuten täyttyneet. Maksu sitoo sivullisia kuitenkin aina, kun maksutapahtuman rahamäärä on maksettu maksunsaajan maksutilille.

Maksupalvelun palveluntarjoajan tili on käytännössä pankin tili. Velkojan saatava on Kukkosen mukaan lähtökohtaisesti maksettu, kun tilisiirron tai suoraveloituksen varat on maksettu velkojan edustajana toimivalle palveluntarjoajalle eli pankin tilille edelleen maksettavaksi velkojan maksutilille. Maksupalvelulain sääntelyn mukaan tilisiirtona tai suoraveloituksena suoritettua maksua on tietyin edellytyksin pidettävä suoritettuna silloinkin, jos sen rahamäärää ei ole kirjattu eräpäivänä maksunsaajan tilille, vaan vasta hänen pankkinsa tilille. Velallinen ei ole vastuussa viivästyksestä, jos maksunsaajan pankki viivyttelee maksutapahtuman rahamäärän siirtämisessä maksunsaajan tilille.

Konkurssitilanteessa edellä mainitulla tavalla tehty maksu ennen konkurssin asettamisen tarkkaa ajankohtaa sitoo maksajan konkurssipesää. Takaisinsaannin edellytykset



arvioidaan erikseen, mutta maksuajankohdan täytyminen määräytyy edellä mainitun lainkohdan mukaan. Maksupalvelulaki on yleislaki, joten esimerkiksi asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain (481/1995) 35 § ja työsopimuslain (55/2001) 2:16 erityissäännöksinä määrittävät maksun oikea-aikaisuutta suhteessa velkojaan, mutta todellista maksuajankohtaa omaisuuden luovutusta arvioitaessa ne eivät määritä. Vastaavalla tavalla on arvioitava muitakin siviilioikeudellisia oikeustoimia ja niiden täyttymisajankohtaa.

Toisaalta Mutasen<sup>103</sup> mukaan rikosoikeudellisen legaliteettiperiaatteen kannalta sanottu luoton enneaikaista eräännyttämistä koskeva tulkinta on ongelmallinen, sillä se laajentaa rangaistavuuden alaa ilman lain tai sen esitöiden tukea. Hallituksen esityksen mukaan RL 39:6:n 4 kohdan mukainen ”muu sellainen velkojan asemaa parantava järjestely” voisi olla käsillä, jos velallinen suostuu siihen, että velka erääntyy ennen sovittua erääntymispäivää.<sup>104</sup> Edellä mainittu tulkinta, jonka mukaan maksun enneaikaisuutta arvioitaisiin alkuperäisen maksuaikataulun mukaan, laajentaisi siten rangaistavuuden alaa myös niihin tilanteisiin, joissa velallinen ei ole suostunut velan enneaikaiseen erääntymiseen vaan velkoja on yksipuolisesti lainasopimuksen nojalla eräännyttänyt lainan. Tällöin velallisen siviilioikeudellisen velvollisuuden täyttäminen tulisi rangaistavaksi.

Lisäksi lain esitöiden mukaan ”jos velkojansuosinta tapahtuisi velkojan aloitteesta tai velkoja olisi tietoinen velallisen tekoon liittyvistä seikoista, joiden vuoksi teko täyttää velkojansuosinnan tunnusmerkistön, velkoja voitaisiin yleensä tuomita osallisuudesta velallisen rikokseen.” Yrityksen päärahoittajat ovat yleensä tietoisia velallisyrittäjän taloudellisesta tilanteesta, sillä jo lainasopimukseen sisältyy tavallisesti ehtoja, joiden mukaan velallisen on toimitettava velkojalle yksityiskohtaisia tietoja taloudellisesta tilanteestaan. Lain esitöiden valossa näyttää siten siltä, että rahoittajapankin edustaja, joka vaatii taloudellisissa vaikeuksissa olevaa yritystä kokonaan tai osittain maksamaan erääntymättömän luoton taikka asettamaan luotosta lisävakuuden, voi tulla tuomituksi yllytyksestä tai avunannosta velkojansuosintaan. Rikosoikeudellisen riskin vähentämiseksi pankin kannattanee ennen lainan enneaikaista maksua harkita luoton eräännyttämistä lainasopimuksen erityisen eräännyttämislausakkeen nojalla. Rikoksesta määrättävän

<sup>103</sup> Mutanen, Juha-Pekka – Lehtimäki, Mika J.: Velallisyrittäjien sopimusperusteiset uudelleenjärjestelyt Defensor Legis 2010/4 s. 381. Ks. KKO 1998:82 ja KKO 1998:83.

<sup>104</sup> HE 66/1988 s. 167.

rangaistusseuraamuksen ohella velkojansuosintarikoksen tunnusmerkistön täytyminen merkitsee sitä, että tekijä, eli esimerkiksi osakeyhtiön hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja, voi joutua henkilökohtaiseen vastuuseen rikoksella aiheutetun vahingon korvaamisesta. Toisille velkojille velkojansuosinnalla aiheutetun vahingon on oikeuskäytännössä katsottu määräytyvän sen mukaan, mitä nämä olisivat jako-osuuksina saaneet, jos rikosta ei olisi tehty ja velallinen olisi rikoksentekopäivänä asetettu konkurssiin.

## 4.2 Rangaistuksen mittaaminen

Rangaistusta määrättäessä on rikoslain 6 luvun 3 §:n mukaan otettava huomioon kaikki lain mukaan rangaistuksen määrään ja lajiin vaikuttavat perusteet sekä rangaistuskäytännön yhtenäisyys. Tämä tunnetaan myös rikoslain yhdenvertaisuusperiaatteena. Saman luvun 4 §:n mukaan rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Tämä ilmentää rangaistuksen mittaamisessa toteutettavaa suhteellisuusperiaatetta. Nämä kaksi periaatetta ovat hyvin olennaisessa asemassa velallisen rikoksissa. Rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan yhteistä vankeusrangaistusta mitattaessa lähtökohdaksi on otettava siitä rikoksesta tuomittava rangaistus, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan olisi tuleva ankarin rangaistus, sekä mitattava rikoksista yhteinen rangaistus siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa myös rikosten lukumäärään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen. Korkein oikeus on ratkaisussaan 2011:93 todennut, että määrättäessä rangaistusta nyt käsiteltävänä olevien kaltaisista rikoksista rikoksella tavoiteltu hyöty ja aiheutettu vahinko ovat keskeisiä perusteita rikoksen vahingollisuuden ja vaarallisuuden arvioinnissa. Oikeuskäytännössä rangaistuksen määrääminen talousrikoksissa onkin usein suhteutettu tavoitellun hyödyn tai aiheutetun vahingon määriin. Rangaistusta mitattaessa on kuitenkin tämän ohella ratkaisusta KKO 2013:92 ilmenevin tavoin tapauskohtaisesti arvioitava, liittyykö rikoksiin myös muita teon vahingollisuuden ja vaarallisuuden sekä tekijän syyllisyyden arviointiin vaikuttavia seikkoja, joille on syytä antaa merkitystä teon rangaistusarvoa määriteltäessä.<sup>105</sup> Rangaistuksen mittaamiseen liittyvä oikeudellinen harkinta jakautuu tiivistettynä teon törkeyden selvittämiseen, konkreettiseen tapaukseen

---

<sup>105</sup> Näin oli todettu esim. tapauksessa Rovaniemen HO 17/122533 Asianumero R 16/622 perusteluissa.

soveltuviin mittaamisperusteiden selvittämiseen sekä näiden perusteiden painoarvon ja vaikutuksen sekä keskinäisen merkityksen punnintaan.<sup>106</sup>

Kukkosen mukaan<sup>107</sup> syyllisyyden kannalta merkityksellisiä talousrikoksissa ovat erityisesti mittaamisen liittyvät RL 6:5.1:n 1 kohdan rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus ja 3 kohdan rikoksen tekeminen palkkiota vastaan sekä mahdollisia ovat myös RL 6:6:n 1 kohdan painostus, uhka ja muu sen kaltainen seikka sekä 2 kohdan myötätunto, houkutus ja asianomistajan myötävaikutus. Talousrikoksissa tekijän tarkoitusta tulee arvioida ratkaistavana olevan rikoksen ja siihen liittyvän rikostunnusmerkistön näkökulmasta. Talousrikoksissa motiivina on yleensä taloudellisen edun tavoittelu ja teot ovat laskelmoidumpia, jolloin teon on oltava tässä suhteessa tavanomaista moitittavampi, jotta se korottaisi rangaistusta. Vertailukohtana voi olla rangaistusta alentava osaamattomuus ja välinpitämättömyys yritystoiminnan ajautuessa konkurssiin.<sup>108</sup> Rikoslain valmistelutöissä oikeuskäytännön yhtenäistämiseksi mainitaan niin sanottu normaalirangaistusajattelu, jonka mukaan normaalirikoksesta olisi tuomittava normaalirangaistus, ellei ole syytä poiketa tuosta rangaistuksesta joko ankarampaan tai lievempään suuntaan. Normaalirangaistusajattelun mukaisesti rangaistuksen mittaaminen muodostuu Kukkosen mukaan kaksivaiheiseksi menettelyksi. Ensin määritellään rangaistuksen mittaamisen lähtökohtina käsillä olevan rikostyyppin tavallisimmat tapaukset eli tyyppitapaukset ja niihin sovellettavat normaalirangaistusvyöhykkeet. Sen jälkeen verrataan konkreettista käsillä olevaa tapausta tyyppitapauksiin ja arvioidaan, onko erityisiä rikoksen tekijän syyllisyyteen liittyviä rangaistusta ankaroittavia tai lieventäviä perusteita. Velkojansuosinnassa rangaistusasteikko vaihtelee sakosta kahteen vuoteen vankeutta. Velallisen rikoksissa perustuslain suojaamana oikeushyvinä on Suomen perustuslaissa 15 §:ssä mainittu omaisuuden suoja. Tunnuksmerkistöillä suojataan yleisen velkojatahon oikeuksia saataviinsa eli omaisuuteensa. Näistä ihmis- ja perusoikeustasoisista rikosoikeudella suojattavista oikeushyvistä on johdettu myös yleisempiä oikeushyviä, kuten sopimuskumppaneiden luottamuksensuoja ja yhteiskunnalla tärkeät omaisuuden suojaan kuuluvat fiskaaliset edut. Näistä yleisempiä oikeushyviä ovat esimerkiksi terve ja toimiva taloudellinen kilpailu sekä luottamus talouselämän toimintaa kohtaan. Kukkonen on käsitellyt teoksessaan lisäksi edellä mainittua laatuhankkeen tuloksia ja sen tärkeydestä tähän mittaamiseen. Laatuhankkeen raportissa karkeasti

---

<sup>106</sup> Tapani-Tolvanen 2016 s. 5-6.

<sup>107</sup> Kukkonen 2018, s. 326-346.

<sup>108</sup> Rangaistuksen määrääminen talousrikoksissa. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke 2015 s. 12.

talousrikosten hyötyyn perustuvan rangaistuksen mittaamisen lähtökohdaksi on esitetty velallisen petoksessa yhden vuoden vankeusrangaistusta, jos hyöty on 150000-20000 euroa, kahta vuotta, jos hyöty on 400000-500000 euroa ja kolmea vuotta, jos hyöty on vähintään miljoona euroa.<sup>109</sup> Tämä antaa suuntaa antavaa kuvaa arvioidessa rangaistuksen mittaamista myös velkojansuosinnassa. Lisäksi voidaan hyödyntää Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanketta, jossa on tutkittu velallisen epärehellisyydestä tuomittuja rangaistuksia. Selvitetyin aineiston perusteella tapauksissa, joissa oli tuomittu velallisen epärehellisyydestä yksin tai yhdessä kirjanpitorikoksen kanssa, oli rangaistus hyödyn ollessa 20000-60000 euroa useimmiten 4-9 kuukautta vankeutta ja 70000- alle 100000 euron hyödyllä yli 6 kuukautta ylittämättä kuitenkin 12 kuukautta. Vähintään vuoden vankeusrangaistuksia oli tuomittu hyödyn ylittäessä selvästi yli 100 000 euroa. Aineistossa oli kuitenkin ollut poikkeamia lievempään ja ankarampaan suuntaan, joten näistä tuloksista voi tehdä vain varovaisia johtopäätelmiä rangaistusaineistosta. Aineiston perusteella ei voida päätellä, mikä oli kirjanpitorikoksen vaikutus rangaistuksen mittaamiseen. Rangaistuksen koventamisperusteista talousrikoksissa Kukkonen mainitsee erityisesti rikoksen suunnitelmallisuuden ja rikoksen tekemisen palkkiota vastaan. Suunnitelmallisuus voivat laatuhankkeen perusteella osoittaa rikollisen toiminnan tehokas henkilöllinen ja yhtiöryppäiden avulla<sup>110</sup> tapahtuva organisointi ja toiminnan laaja mittakaava sekä suurien voittojen tavoittelu. Myös toiminnan pitkäkestoisuus ja määrätietoisuus sekä rikollisen toiminnan monimutkainen peittelemine, erilaiset bulvaani- ja saattohoitajajärjestelyt ja yhtiöiden käyttäminen pelkästään rikolliseen toimintaan osoittavat suunnitelmallisuutta. Ulkopuolisten, esimerkiksi liike-elämän ammattilaisten ja juridisten asiantuntijoiden, käyttäminen rikollisen tekemisessä puoltaa suunnitelmallisuutta. Myös kirjanpidon vääristeleminen, laiminlyöminen, hävittäminen tai kätkeminen teon peittelemiseksi tukee suunnitelmallisuutta.<sup>111</sup> Rikoksen tekeminen palkkiota vastaan tulee arvioitavaksi rangaistuksen mittaamisessa sekä palkkion maksajan että palkkion vastaanottajan näkökulmista. Mitättömällä palkkiolla ei ole koventamisperusteena merkitystä. Tämän koventamisperusteen soveltaminen edellyttää kokonais- ja tapauskohtaista arviointia. Valmistelutöiden mukaan soveltaminen edellyttää tekijän erityisen suurta syyllisyyttä. Soveltamistilanteen esimerkkinä on mainittu ammattimainen kuittikauppa, jossa teko on

---

<sup>109</sup> Laatuhanke 2015 s.11-12.

<sup>110</sup> Vrt. luvun 3.6 Salmisen luettelamista konkreettisista tekotavoista erityisesti monikantasopimukset

<sup>111</sup> Laatuhanke 2015 s.13-14 ja 18.

osa järjestäytyntä työnjakoa, jolloin teko on tavanomaista vastaavaa rikosta selvästi vaarallisempi ja vahingollisempi.<sup>112</sup>

Talousrikoksiin liittyviä rangaistuksen lieventämis- ja kohtuullistamisperusteita Kukkonen mainitsee rikoksen tunnustamisen, syyteneuvottelun ja vahinkojen korvaamisen. Oikeudenkäynnin kesto luetaan myös mukaan rangaistusta lieventäväksi seikaksi. Rikoksen tekemisestä kuluneen pitkän ajan kohtuullistava vaikutus perustuu PeL 21 §:ään, jonka perusteella jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin silloin, kun päätetään häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Kohtuullistaminen liittyy koko rikosprosessin keston eikä ainoastaan oikeudenkäynnin keston.

### **4.3 Rovaniemen hovioikeuden oikeuskäytäntöä**

Tässä alaluvussa on tarkoitus esitellä elävän elämän oikeuskäytäntöä velkojansuosinnan rangaistuksista. Olen valinnut aineistoksi tutkielman rajallisen pituuden vuoksi Rovaniemen hovioikeuden tapaukset vuosilta 2000-2019, joita on käsitelty yhteensä kuusi kappaletta. Tämä osoittaa sen, mitä tutkielman aiheena olevan rikoksen teonkuvauksia on käytännössä tulkittu tämän vuosituhannen aikana.

#### **Tapaus 1**

Rovaniemen HO, tuomion antamispäivä 26.02.2016 16/108656 asianumero R 15/369

S Oy on 25.4.2008 kuitannut kuorma-auton ja perävaunun erääntymätöntä vuokravelkaa. Yhtiö on vuokrannut E Oy:ltä 2 kuorma-autoa (2440 euroa/ kuukausi) ja on kuitannut E Oy:n veloituksia ajalta 10-30.3.2008 yhteensä 3788,10 euroa ja ajalta 1.4-18.4.2008 yhteensä 4078,80 euroa Sisu-kuorma-auton kauppahinnasta (syytekohta 1 kohta A 1). X on velallinen S Oy:n edustajana ja tosiasiallisena toimijana, tietoisena yhtiön tapahtuma-aikaisesta syksyllä 2007 alkaneesta maksukyvyttömyydestä ja yhtiön kyvyttömyydestä täyttää velvoitteen, suosiakseen tiettyä velkojaa muiden velkojien kustannuksella maksanut ennaaikaisesti yhtiön velan olosuhteissa, joissa maksu ei ole tavanomainen tai ryhtynyt muuhun sellaiseen velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn. Hovioikeuden mukaan velkojansuosintasäännöksellä on tarkoitus suojata maksuvaikeuksissa olevan velallisen velkojia tilanteessa, jossa velallinen pyrkii suosimaan jotain velkojaa muiden

---

<sup>112</sup> HE 44/2002 vp. s. 192.

kustannuksella. Tunnusmerkistön tarkoittamaa epätavallisen maksuvälineen käsitettä ja olosuhteita, joissa maksua ei voida pitää tavanomaisena, on tarkasteltava takaisinsaantilain valossa. Oikeuskäytännössä velan maksaminen yrityksen vaihto- tai käyttöomaisuudella tai muilla tavaroilla on yleensä katsottu epätavallisen maksuvälineen käytöksi. Kuittaukset on suoritettu vain noin kuukautta ennen kuin S Oy on asetettu konkurssiin. Tämä seikka ja A:n kertomuksesta ilmenevä liiketoiminnan vähäisyys huomioon ottaen asiassa ei ole tullut esille perusteita sille, miksi kaluston jääminen S Oy:n haltuun on ollut yhtiön liiketoiminnan kannalta perusteltua. A:n kertomuksella on näytetty, että E Oy:n saatava on ollut osittain erääntymätön. Lisäksi maksu on suoritettu kuittaamalla, mitä on pidettävä epätavallisena maksuvälineenä. Edellä mainituilla perusteilla käräjäoikeus katsoi, että X on suorittanut maksun rikoslain 39 luvun 6 §:n tarkoittamalla tavalla osittain ennaikaisesti ja käyttämällä veloitteen täyttämiseen epätavallista maksuvälinettä olosuhteissa, jotka huomioon ottaen maksua ei voida pitää tavanomaisena. Hovioikeus hyväksyi käräjäoikeuden tuomion perustelut tässä syytekohtassa. Tuomio: ympäristön turmelemisesta, törkeästä velallisen epärehellisyydestä, kirjanpitorikoksesta ja velkojansuosinnasta 6kk ehdollinen vankeus.

## **Tapaus 2**

Rovaniemen HO, tuomion antamispäivä 17.06.2016 16/126471 Asianumero R 14/911

Hovioikeus on tutkinut käräjäoikeuden ratkaisun siltä osin kuin asia on saatettu hovioikeuden käsiteltäväksi. Ratkaisun muuttamiselle ei ollut ilmennyt aiheutta. A ja B vaativat, että kohdan 2 syyte törkeästä velallisen epärehellisyydestä ja niihin perustuvat korvausvaatimukset hylätään. Toissijaisesti A ja B katsoivat syyllistyneensä kohdassa 2 enintään velkojansuosintaan ja vaatineet, että syytteet enemmälti hylätään. Teonkuvauksen mukaan B on toiminut S Oy:n hallituksen varsinaisena jäsenenä, ja A on käyttänyt S Oy:ssä tosiasiallista määräys- ja päätösvaltaa. A on lisäksi toiminut S Oy:n hallituksen puheenjohtajana 18.6.2007 lukien. A ja B ovat velallisen S Oy:n lakimääräisinä edustajina ja A myös tosiasiallista määräys- ja päätösvaltaa käyttävänä yhdessä ilman hyväksyttävää syytä lahjoittaneet tai muutoin luovuttaneet S Oy:n rahavaroja ulos sen varallisuuspiiristä yhteensä ainakin 37.000 euroa ajalla 1.1.2008 - 13.10.2009. Toimillaan A ja B ovat aiheuttaneet S Oy:n maksukyvyttömyyden tai maksukyvyttömyyttä ainakin olennaisesti pahentaneet. Velallisen epärehellisyydessä on tavoiteltu huomattavaa taloudellista hyötyä ja velallisen epärehellisyys on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Hovioikeuden

johtopäätösten mukaan omaisuuden lahjoittaminen tai muunlaisen luovuttamisen tulee tapahtua ilman hyväksyttävää syytä, jotta sitä voidaan pitää rangaistavana. Hyväksyttävyyuskriteeri on ratkaisevassa asemassa arvioitaessa sitä, missä määrin yhtiön varoja voidaan siirtää määräämisvaltaa käyttävälle taholle palkkana, voitonjakona tai osakaslainoina. Korkeimman oikeuden ratkaisuisissa 2005:68 ja 2005:119 on todettu, että osakeyhtiö voi luovuttaa varojaan osakkeenomistajalleen vain osakeyhtiölaissa säädettyjä määräyksiä noudattamalla. Mikäli kyseessä on tosiasiallinen palkanmaksu, on vastaavasti noudatettava palkanmaksua koskevia kirjanpito- ja verolainsäädännön määräyksiä. Mikäli näin ei ole menetelty, ei varojen luovuttamiselle ole hyväksyttävää syytä. Korkeimman oikeuden ratkaisussa<sup>113</sup> koskien velallisen epärehellisyttä on katsottu, että vaikka nostoja ei ollut merkitty yhtiön kirjanpitoon, nostojen katsottiin perustuneen palkkion maksamiseen kohtuullisena korvauksena yhtiön hyväksi tehdystä työstä, ja nostoille oli katsottu olevan hyväksyttävä syy. Korkein oikeus on mainituissa ratkaisussaan viitannut muun muassa ratkaisuihinsa 2005:68, 2005:119 ja 2000:74 ja todennut, että kysymys hyväksyttävän syyn olemassaolosta on ratkaistu yksittäistapauksittain objektiivisen arvion pohjalta kiinnittämällä huomiota siihen, onko varojen luovuttamiseen ollut velallisen toimintaan liittyvä todellinen ja oikeudellisesti perusteltu syy, onko luovuttaminen toteutettu asiaa koskevia säännöksiä noudattaen ja onko luovutus tosiasiallisesti vaarantanut velkojien oikeutta maksun saantiin. Tuomio: yhteinen rangaistus törkeästä kirjanpitorikoksesta ja törkeästä velallisen epärehellisydestä 1 vuosi 2kk ehdollista vankeutta.

### **Tapaus 3**

Rovaniemen HO, tuomion antamispäivä 28.04.2017 17/117257 Asianumero R 16/767

Tapauksessa kolme vastaajaa oli syytteessä törkeästä velallisen epärehellisydestä, törkeästä kirjanpitorikoksesta, velkojansuosinnasta ja kirjanpitorikoksesta. Käräjäoikeus hylkäsi kaikki syytteet, eikä hovioikeus ei nähnyt syytä muuttaa käräjäoikeuden tuomiota. Syyttäjän rangaistuvaatimuksessa velkojansuosinnan osalta mainitaan, että vastaajat A, B ja C ovat toimineet X Oy:n hallituksen jäseninä ja A myös toimitusjohtajana. A ja B ovat päätöksellä 31.1.2010, maksettu 26.2.2010, lainanneet yhtiölle 59.700 yhtiön velkojen maksua varten. Koska yhtiö ei ole kyennyt maksamaan velkaa takaisin, ovat vastaajat

---

<sup>113</sup> KKO 2011:64.

tietoisena siitä, että X Oy on ollut maksukyvytön, luovuttaneet yhtiön omistamat Volvo -pyöräkoneen ja Massey Ferguson -traktorin A:n ja B:n velan maksuksi 31.5.2010. Koneet ovat olleet yhtiön käyttöomaisuutta ja tarpeen liiketoiminnan harjoittamiseksi. Koska yhtiöllä ei ole ollut rahavaroja, ja koneet on luovutettu maksukyvyttömyystilan jo alettua, on kyse yhtiön velvoitteen täyttämistä epätavallista maksuvälinettä antaen olosuhteissa, jotka huomioon ottaen maksua ei voida pitää tavanomaisena.<sup>114</sup> Järjestelyllä on suositettu A:n ja B:n saatavaa yhtiöltä muiden velkojien kustannuksella. Rikoslain 39 luvun 6 §:n 3 kohdan mukaan velkojansuosintaan syyllistyy se velallinen, joka tietää itsensä kyvyttömäksi täyttämään velvoitteensa, suosiakseen tiettyä velkojaa muiden velkojien kustannuksella käyttää velvoitteen täyttämiseen epätavallista maksuvälinettä olosuhteissa, jotka huomioon ottaen maksua ei voida pitää tavanomaisena. Oikeudellisten johtopäätösten osiossa käräjäoikeus kuitenkin katsoi, että oikeustoimi oli tehty tilanteessa, jossa vastaajat ovat tienneet yhtiöllä olevan maksuvaikeuksia – erityisesti verovelkojen osalta - ja he ovat kolme kuukautta myöhemmin ottaneet velan takaisinmaksun vastaan tilanteessa, jossa he ovat tienneet yhtiönsä kyvyttömäksi täyttämään muita velkavelvoitteitaan. Tavanomainen maksuväline velkasuhteissa on raha, jollei sopimuksesta tai muusta erityisestä perusteesta muuta johdu (KKO:2009:70). Tässä asiassa A ja B ovat lainanneet omaa henkilökohtaista rahaansa yhtiölle yhteensä 59.700 euroa. Lainan tarkoituksena oli vastaajien sekä todistaja P:n kertomuksista ilmenevin tavoin ollut se, että yhtiö selviäisi lähinnä verovelvoistaan ja voisi jatkaa liiketoimintaa. Riidatonta on, että lainanantajat olivat vaatineet lainan takaisinmaksun vakuudeksi yhtiön kaksi käyttöomaisuuteen kuuluvaa konetta, joiden arvon ei ole osoitettu olevan ainakaan enempää kuin kirjallisena todisteena esitetystä kauppa kirjassa on mainittu eli yhteensä 41.193 euroa. Vakuuden arvo oli siis alittanut lainan pääoman. Käräjäoikeus katsoi, ettei näissäkään olosuhteissa ole ollut kohtuutonta vaatia lainalle vakuutta. Tässä vakuudeksi on valikoitunut kuitenkin kaksi yhtiön omistamaa konetta. Huomio kiinnittyi siihen, että lainan vakuus on ollut yhtiön käyttöomaisuutta, jonka omistuksen siirtyminen takaisinmaksun yhteydessä olisi vaarantanut liiketoiminnan jatkamisen. X Oy:n liiketoiminta oli välttämättä edellyttänyt mainittujen koneiden käyttämistä urakoissa. Tämän vuoksi niitä voitiin pitää lain tarkoittamana epätavallisena maksuvälineenä tässä tilanteessa. Väitetyn suosimisen osalta todettiin kuitenkin seuraavasti. Kyseiset koneet ovat riidattomasti olleet konkurssiin saakka

---

<sup>114</sup> Kuten aiemmin on jo todettu, epätavallisten maksuvälineiden käyttö on vain poikkeuksellisesti olosuhteiltaan tavanomaista. RL 39 luvun 6 § kolmannen kohdan ns. ehdoton kielto käsittää pitkälti tavaramaksut, etenkin yrityksen vaihto- ja käyttöomaisuuden.



yhtiön käytössä liiketoiminnassa. Lisäksi konkurssipesä on takaisinsaantikanteen myötä saanut koneet palautettua pesään, eikä konkurssipesälle ole tämän kohdan osalta aiheutunut taloudellista vahinkoa. Koneiden arvo on huomattavasti alittanut lainapääoman määrän ja A:n ja B:n antamalla lainalla oli maksettu yhtiönvelkoja. Käräjäoikeus katsoo, ettei heitä ole käytännössä suosittu muiden velkojien kustannuksella. Rikoksen tunnusmerkistö jää täyttymättä, jonka vuoksi syyte kohdassa 3 hylätään kaikkien vastaajien osalta.

Tuomio: syytteet hylätään.

#### **Tapaus 4**

Rovaniemen HO, tuomion antamispäivä 05.06.2017 17/122533 Asianumero R 16/622

Hovioikeudella ei ole pääkäsittelyn perusteella aihetta arvioida näyttöä tai siitä tehtäviä johtopäätöksiä toisin kuin käräjäoikeus on tehnyt. Hovioikeus hyväksyi käräjäoikeuden tuomion perustelut. Syytekuvauksen mukaan B oli, tietoisena C Oy:n taloudellisesta asemasta ja kyvyttömyydestä täyttää velvoitteensa, maksanut yhtiön Handelsbankenin luottotilin velan (saldo 30.11.2011 - 49 579,64 euroa) kokonaisuudessaan 12/2011 aikana. C Oy:n myyntitulojen ohjaamisella Handelsbankenin tilille on suoritettu 39 074,87 euroa ja B on suorittanut itse 10 504,77 euroa. Luottolimiitti on lopetettu 30.12.2011. B on ollut tapahtuma-aikaan yhtiön hallituksen puheenjohtaja sekä toimitusjohtaja. Maksulla on suosittu tiettyä velkojaa<sup>115</sup> muiden velkojien kustannuksella yhtiön ollessa syytekohdassa 1 kuvatulla tavalla maksukyvyttömyystilassa. Velan maksu on suoritettu ennaikaisesti olosuhteissa, joissa maksu ei ole tavanomainen tai on ryhdytty muuhun sellaiseen velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn. B on antanut luoton vakuudeksi kiinteistökiinnityksen, joka on kuoletettu luottolimiitin lopettamisen jälkeen. Käräjäoikeuden johtopäätösten mukaan, jos velallinen, joka tietää itsensä kyvyttömäksi täyttämään velvoitteensa, suosiakseen tiettyä velkojaa muiden velkojien kustannuksella muun ohella maksaa ennaikaisesti velan olosuhteissa, joissa maksu ei ole tavanomainen tai ryhtyy muuhun sellaiseen velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn, hänet on tuomittava rikoslain 39 luvun 6 §:n nojalla rangaistukseen velkojansuosinnasta. C Oy on ollut tililuoton takaisinmaksamisen aikana joulukuussa 2011 maksukyvytön ja B:n oli yhtiöoikeudellisen ja *tosiasiallisen asemansa* vuoksi täytynyt olla tästä tietoinen. Asiassa on selvitetty, että

---

<sup>115</sup> Luottolaitos sekä B, ks. KKO 2009:69.

pankki ei ole eräännyttänyt tililuottoa yhtiön maksettavaksi, vaan tililuotto oli lopetettu yhtiön toimesta. B oli Handelsbankenin ohella hyötynyt tililuoton nopeasta maksamisesta, mihin nähden järjestelyn ilmeisenä tarkoituksena on ollut kuolettaa B:n luotollisen tilin vakuudeksi antama kiinteistökiinnitys. Koska erääntymätön tililuotto oli maksettu kokonaisuudessaan noin kuukauden aikana, koska sen maksamiseen ei ole ilmennyt yhtiön toiminnan kannalta mitään järkevää syytä ja koska samaan aikaan yhtiöllä oli ollut merkittävä määrä myös muita velkoja, maksu on tapahtunut ennenaikaisesti ja olosuhteissa, joissa se ei ole ollut tavanomainen. B:llä on ollut tunnusmerkistön edellyttämä vastuuasema yhtiössä. Näin ollen hänen on näytetty menetelleen tahallaan syytteen teonkuvauksessa kuvatulla tavalla ja syyllistyneen menettelyllään rikoslain 39 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti velkojainsuosintaan. B:n syyksi on luettu velkojainsuosinta kohdassa 2 (asteikko sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta) ja törkeä petos kohdassa 3. Näistä rikoksista ankarammin rangaistava on kohdan 3 törkeä petos, josta olisi tuomittava rikoksella tavoitellun hyödyn määrä sekä sen tekotapa ja siitä ilmenevä B:n syyllisyys huomioon ottaen yksistään noin 5 kuukauden vankeusrangaistus. Kohdassa 2 B:n syyksi luettu velkojainsuosinta korottaa jonkin verran hänelle tuomittavaa yhteistä vankeusrangaistusta. B:n syyksiluettujen rikosten vahingollisuus ja vaarallisuus, niistä ilmenevä hänen muu syyllisyytensä, rikosten keskinäinen yhteys sekä oikeuskäytäntö huomioon ottaen oikeudenmukainen seuraamus B:lle oli yhteinen kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Vankeusrangaistus voidaan määrätä rikoslain 6 luvun 9 §:n nojalla ehdolliseksi. Tuomio: törkeästä petoksesta ja velkojainsuosinnasta 6kk ehdollista vankeutta.

## **Tapaus 5**

Rovaniemen HO, Tuomion antamispäivä 30.06.2004 Diaarinumero R 03/726

Hovioikeus on tutkinut käräjäoikeuden ratkaisun velkojainsuosinnasta siltä osin kuin asia on saatettu hovioikeuden käsiteltäväksi. Ratkaisun muuttamiseen ei ole ilmennyt aihetta. Syytteenkuvauksen mukaan A on velallisen M Oy:n puolesta tämän hallituksen ainoana varsinaisena jäsenenä, joka myös on omistanut yhtiön koko osakekannan, tietäen yhtiön kykenemättömäksi täyttämään velvoitteensa, suosiakseen tiettyä velkojaa muiden velkojien kustannuksella, maksanut B:lle osakaslainaa takaisin 30.8.2000 100.000 mk ja 2.10.2000 75.000 mk. Menettelyllään A on ryhtynyt sellaiseen velkojan B asemaa parantavaan järjestelyyn, josta on aiheutunut vahinkoa muille velkojille Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampolle, Uudenmaan verovirastolle ja Joensuun

Osuuspankille. Tuomion perusteleluissa mainitaan, että erityistilintarkastuksen perusteella on selvitetty, että M Oy:n liiketoiminta on muodostunut pääasiallisesti omaisuuden myynnistä. Lähes kaikki yhtiön tositteet ja pankkien tiliotteet ovat puuttuneet, yhtiön allekirjoitettua virallista tasekirjaa tai tase-erittelyä ei ole ollut tarkastuksessa käytettävissä, tilintarkastuskertomukset ovat puuttuneet, pääkirjat ovat puuttuneet ajalta 1.1.-31.12.1999, varsinkin viimeisellä tilikaudella lähes koko maksuliikenne on hoidettu kassan kautta ja hallintomateriaali on kokonaan puuttunut. Nämä seikat vaikeuttivat tarkan kuvan saamista yhtiön tilanteesta. Myöskään velkakirjaa B:n yhtiölle antamasta lainasta tai hallituksen asiaa koskevaa päätöstä ei ole ollut kirjanpitomateriaalissa. Yhtiö asetettiin konkurssiin 28.12.2000. Sitä ennen yhtiön koko omaisuus oli myyty. Sillä on ollut varoja vain kahdella pankkitilillä yhteensä runsaat 30 markkaa. B on valvonut yhtiön konkurssissa lainasaatavia 661.412 markkaa. Valvonta hylättiin 485.000 markan ylittävältä osalta. Sen lisäksi yhtiöllä on konkurssituomion mukaan ollut muita velkoja yli 270.000 markkaa. H:n kertomuksen perusteella on selvitetty, että yhtiön laskennallinen myyntikate 11/2000 on ollut 434.000 markkaa tappiollinen. Yhtiön omaisuus 31.12.1999 on ollut yliarvostettu, kun poistoja ei ollut vuonna 1999 tehty. Sen velat ovat olleet vuoden 1999 päättyessä tasearvoina noin 129.000 markkaa suuremmat kuin varat ja yhtiö on saanut lainaa lähinnä vain omistajalta. Yhtiön kauppahinta on ollut vain 5.000 markkaa. Nämä seikat osoittivat, että yhtiö on jo ennen 5.5.2000 ollut muutoin kuin tilapäisesti maksukyvytön. Jos B olisi ollut edelleen yhtiön omistaja, yhtiö ei olisi sen taloudellinen tilanne huomioon ottaen voinut maksaa B:lle tämän sille antamia lainoja. A on 30.8.2000 maksanut yhtiön kassasta B:lle yhtiön omaisuuden myynnistä saamallaan varoilla näitä lainoja 100.000 markkaa ja 2.10.2000 vielä 75.000 markkaa. A on ostaessaan yhtiön B:ltä tutustunut sen kirjanpitomateriaaliin. Hänen on tuolloin sekä myytiessään yhtiön omaisuutta ja maksaessaan B:lle syytteessä tarkoitetut 175.000 markkaa täytynyt tietää, että yhtiö oli kyvytön täyttämään veloitteensa. A on ryhtynyt tähän B:n asemaa parantavaan järjestelyyn suosiakseen B:tä yhtiön muiden velkojien kustannuksella. Näin ollen A oli syyllistynyt syytteessä tarkoitettuun menettelyyn. Huomioon ottaen toiminnan suunnitelmallisuus ja tavoitellun edun suuruus A:n teosta oli tuomittava vankeusrangaistus. Rikoslain 7 luvun 6 §:n mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittua syytetään hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään rikoksesta, voidaan aikaisempi ehdoton rangaistus ottaa uutta rangaistusta määrättäessä kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana tai katsoa aikaisempi rangaistus riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

A on tehnyt nyt hänen syykseen luetun rikoksen ennen kuin Tampereen kärjäoikeus oli 11.4.2001 (Turun HO 31.12.2002) ja Espoon kärjäoikeus oli 22.5.2001 tuominnut hänelle ehdottomat vankeusrangaistukset. Koska näitä tuomioita on jo kohtuullistettu, kärjäoikeus katsoi, että rangaistuksen kohtuullistamiseen ei nyt ole aihetta. A:n syyksi nyt luetusta rikoksesta ilmenevä A:n syyllisyys ja hänen aikaisempi rikollisuutensa edellyttävät, että rangaistus tuomitaan ehdottomana. A:n aikaisemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset ja ehdottomat vankeusrangaistukset muodostivat esteen yhdyskuntapalvelurangaistuksen tuomitsemiselle. Tuomio: 60 päivää *ehdotonta* vankeutta.

## **Tapaus 6**

Rovaniemen HO, Tuomion antamispäivä 10.12.2004 numero 1018 Diaarinumero R 04/79

Syytteen teonkuvauksen mukaan:

A on I Ky:n puolesta myynyt K:lle poron lihaa 16 499,30 markan kauppahinnasta siten, että hän on myyntilaskussa 15.5.2001 kuitannut ostajan kolme laskua käsittävää vastasaatavaa suoritetuksi;

A on I Ky:n puolesta myynyt L Oy:lle poron lihaa 20 966,40 markan kauppahinnasta siten, että hän on myyntilaskussa 15.5.2001 kuitannut ostajan kolme laskua käsittävää vastasaatavaa suoritetuksi, sekä

A on I Ky:n puolesta myynyt N Ab:lle poron lihaa 80 644,40 markan kauppahinnasta siten, että hän on myyntilaskussa 21.5.2001 kuitannut ostajan kolme laskua käsittävää vastasaatavaa suoritetuksi.

Velkojansuosintaa koskevien esitöiden<sup>116</sup> ja oikeuskirjallisuuden mukaan epätavallisella maksuvälineellä tarkoitetaan samaa kuin takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 10 §:ssä. Myös rajanvetoa sellaisiin olosuhteisiin, joissa maksua ei voida pitää tavanomaisena, tulkitaan mainitun lain valossa. A on maksanut I Ky:n velkoja kolmelle tavarantoimittajalle yhtiön vaihto-omaisuudella. Oikeuskäytännössä on tällaisessa tapauksessa yleensä katsottu, että velka on maksettu epätavallisilla maksuvälineillä. Jos kuitenkin tavarantoimituksista on sovittu velkasuhteen syntyessä ja toimitukset liittyvät velallisen elinkeinotoimintaan, maksua ei yleensä pidetä epätavallisena. Maksuvälinettä ei myös yleensä pidetä epätavallisena, jos velallisen ja velkojan välisissä liikesuhteissa on jo kauan käytetty vastaavanlaisia suorituksia maksuvälineinä. A:n kertomuksella ja sitä tukevalla L:n

---

<sup>116</sup> HE 66/1988 vp., s. 166.

ja R:n kertomuksilla on selvitetty, että I Ky on keväällä 2001 voinut ostaa tavaraa vain maksamalla ensin entisiä velkojaan. Sitä osoittaa myös L Oy:n kirjallinen tarjous 17.4.2001. Asiassa ei ole selvitystä siitä, että A:n väittämä vaihto-omaisuudella kuittaaminen olisi I Ky:n ja kysymyksessä olevien velkojien välillä perustunut *vakiintuneeseen liikesuhteeseen*.<sup>117</sup> Edellä mainitun perusteella I Ky:n maksut kysymyksessä oleville yhtiöille epätavallisella maksuvälineellä ovat tapahtuneet olosuhteissa, joissa maksuja ei voida pitää tavanomaisena. Käräjäoikeus totesi, että T Oy on ollut niin sanottu läheisyhtiö. A ja R ovat kertoneet, että koska entiset maksut oli maksettava ennen kuin uutta raaka-ainetta saatiin, ostot oli jouduttu kierrättämään T Oy:n kautta. A:n esittämät kaksi laskua 26.2.2001 ja 16.3.2001 osoittavat vain, että I Ky:llä ei ole ollut käteisiä varoja raaka-aineen ostamiseen. Selvitys ei osoittanut, että maksu vaihto-omaisuudella perustuisi I Ky:n ja T Oy:n väliseen vakiintuneeseen käytäntöön. Edellä mainitun perusteella I Ky:n maksut T Oy:lle epätavallisella maksuvälineellä ovat tapahtuneet olosuhteissa, joissa maksuja ei voida pitää tavanomaisena. Rangaistuksen mittaamisessa hovioikeus päätyi tapauksessa siihen, että velallisen epärehellisyytenä rangaistavan yksityisottojen määrä on kohdassa 1 ollut käräjäoikeuden tuomitseman määrän sijasta (780 469 mk) vain 285 469 markkaa. Hovioikeus alensi siksi rangaistuksen määrää ehdollisen vankeusrangaistuksen osalta seitsemästä kuukaudesta neljään. Velkojansuosinnan kohdan osalta hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. Tuomio: velallisen epärehellisyydestä ja velkojansuosinnasta 4kk ehdollinen vankeus.

---

<sup>117</sup> Vakiintuneen kauppatavan ja alan yleisen käytännön puuttuminen eivät tässäkin tapauksessa muodostanut olosuhteiltaan tavanomaista velvoitteen täyttämistä.

## 5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Velkojansuosinta on Suomessa jäänyt melko vähälle huomiolle suhteutettuna muihin talousrikoksiin. Aiheesta on aiemmin kirjoitettu pitkälti pelkästään takaisinsaantilain tai rikoslain näkökulmasta. Tämä on mielestäni rikosoikeudellinen puute, sillä aihe on yhteensovitettavissa yhdeksi, loogiseksi kokonaisuudeksi. Takaisinsaantilain tulkintoja sekä oikeustapauksia voisi runsaammin hyödyntää RL 39 luvun 6 §:n tulkinnassa ja säännöksen avaamisessa, varsinkin avoimeen muotoon jätetyn 4 kohdan osalta. Rikoslain 39 luvun rikoksista korostuu tutkimuksissa ja väitöstoissa erityisesti velallisen epärehellisyys, velallisen petos sekä näiden törkeät tekemuodot. Näistä tekemuodoista on runsaasti oikeuskirjallisuutta ja oikeustapauksia, ja ne tulevat olemaan todennäköisesti jatkossakin yleisimmät analysoiduista RL 39 luvun rikoksista. Tässä tutkielmassa olen yrittänyt yhteensovittaa aiheeseen liittyvien takaisinsaantilain ja rikoslain kohdista kirjoittaneiden tutkijoiden, erityisesti sijaa antaen Salmisen, Kukkosen ja Tuomiston aikaisemmille tuloksille. Velkojansuosinnasta ei ole edelleenkään olemassa törkeää tekemuotoa, eikä sen yritystä ole säädetty erikseen rangaistavaksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lainsäätäjä on pitänyt velkojansuosintaa jotenkin vähäpätöisenä, velallisrikkomukseen rinnastettavana tekona. Päinvastoin, säännöksen kehittyminen ja tulkinta viimeisen lähes 30 vuoden ajalta näyttää johtavan täysin toisenlaiseen lopputulokseen. Enimmäisrangaistuksen kaksinkertaistaminen kahteen vuoteen näyttää nimenomaan lainsäätäjän pyrkimykseltä rinnastaa teko vakavuudeltaan velallisen epärehellisyyden ja petoksen tasolle. Säännöksen systemaattinen tulkinta ja arviointi hovioikeuksissa näyttää luoneen vakiintuneita sääntöjä säännöksen neljästä teon tunnusmerkistöstä. Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuissa puolestaan on ratkottu rajatapauksissa yksittäisiä tekoja, joissa jopa yksittäiset sanamuodot ovat saaneet säännöksen soveltamiselle sisältöä. Tällaisia ovat mm. ilmaisut ”epätavallinen maksuväline” ja ”olosuhteiden tavanomaisuus”. Olen päätenyt kaiken tarvitsemani aineiston arvioituani useisiin keskeisiin johtopäätöksiin, jotka liittyvät velkojansuosintaan Suomen oikeuskäytännössä.

Rikoslain 39 luvun 6 §, eli tutkimuksessa käsitelty velkojansuosinta, vastaa sisällöltään hyvin paljon takaisinsaantilain 10 §:ää, joka koskee velan maksamisen peräyttämistä. On loogista, että onnistunut takaisinsaanti, joka on toteutunut tätä pykälää soveltamalla, vastaa olosuhteiltaan paljolti niitä tekijöitä, jotka toteutuessaan johtavat myös tuomioon

velkojansuosinnasta. Toisin sanoen rikoslain 39 luvun 6 §:n tulkinnassa voidaan käyttää hyödyksi insolvenssioikeudellista tulkintaa, joka sisältää TakSL:n esityöt ja oikeustapaukset. Erityistä painoarvoa voidaan antaa TakSL:n 10 §:n edeltävälle konkurssisäännön 46 § d kohdan arvioinnille, jonka tulkinta oikeuskäytännössä ennen 1990-lukua voidaan yhä hyödyntää velkojansuosinnan tulkinnassa niiltä osin, kuin säännösten sanamuodot ovat voimassa. Oikeustoimen peräytyminen ei suinkaan johda automaattisesti siihen, että kyseessä on rikos. Tekijän tahallisuus on rikoksessa keskeisessä roolissa. Tähän kuuluu tietoisuus siitä, että suosittu velkoja pääsee teon johdosta parempaan taloudelliseen asemaan kuin ilman tekoa. Vastaavasti velallisen tulee mieltää, että muiden velkojien asema teon johdosta huonontuu. Kyseessä voi olla tekijän huolimattomuus, välinpitämättömyys takaisinsaantilain säännöistä tai tilanteen oleminen vaikeatulkintaisessa rajatapauksessa, joka päättyy lopulta peräyttämiseen. Rikoksesta tuomitseminen edellyttää tietenkin myös yleisten rikoksen tuomitsemisen periaatteiden läsnäolo, joita ovat esimerkiksi syntyakeisuus. Velkojansuosinta on lisäksi asianomistajarikos, jossa syyttäjällä ei siis ole syyteoikeutta, jos asianomistaja ei halua syytettä nostettavan. Tässä rikoksessa olennaista on velallisen tekemän laittoman ja todellisen omaisuuden luovutuksen käsittely, joka kuuluu takaisinsaantilain soveltamisalaan. Tästä tulee erottaa valeoikeustoimiin perustuvat näennäiset omaisuuden luovutukset sekä keinotekoisien järjestelyjen mukaiset muodolliset luovutukset. Lisäksi tulee ottaa huomioon varsin tarkkaan, mistä rikollisesta toiminnasta on oikeastaan kysymys, sillä monet teot voivat olla samanaikaisesti hyvin lähellä velallisen epärehellisyyttä tai velkojansuosintaa, taikka molempia.

Velkojansuosinnasta tuomitseminen edellyttää ensinnäkin, että tekijänä toimii velallinen, joka tietää itsensä kyvyttömäksi täyttämään velvoitteensa. Lisäksi teon on tapahduttava nimenomaisesti tiettyä velkojaa suosien, eli muiden velkojien asemaa heikentäen. Näiden lähtökohtien lisäksi tekijän tulee täyttää joku neljästä erityisestä tekemuodosta. Ensimmäinen tekemuoto koskee velan maksamista ennaikaisesti. Oletuksena voisi olla, että tämä tekemuoto olisi kaikkein yksinkertaisin. Mikä tahansa velan maksaminen poikkeuksellisesti ennen eräpäivää osoittaa, että kyseessä on ilmiselvä epätavanomainen suorituksen saavan velkojan suosinta muiden kustannuksella. Tämä on kuitenkin vain lähtökohta ja ainoastaan pintaraapaisu tekemuodon sisältöön. Korkeimman oikeuden tapauksien perusteella vaikuttaa siltä, että poikkeuksellisesti velan maksaminen ennaikaisesti voi muodostaa tilanteen, jossa suoritus on tavanmainen ja näin ollen

oikeutettu. Näin on erityisesti kyseessä tilanteissa, joissa kauppatapa on alalla vakiintunutta tai ainakin tilapäistä pitempään jatkunutta velallisen ja velkojan välillä. Äärimmäisessä tapauksessa alalla voi olla myös vakiintunut käytäntö, jossa velka on usein maksettu vasta kauan eräpäivän jälkeen. Tällöin peräytettävänä velan maksamisena ennaaikaisena voidaan pitää myös suoritusta, joka on tehty eräpäivänä tai jopa hieman eräpäivän jälkeen. Koska kauppatavalle on annettu näin paljon painoarvoa oikeuskäytännössä tämän tekemuodon osalta, kyseessä on hyvinkin yksittäistapauksellisia riitoja siitä, mikä on tai ei ole ollut vakiintunutta kauppatapaa tai yleistä käytäntöä alalla.

Velkojansuosinnan toinen tekemuoto käsittelee vakuuden antamista velkojan saatavasta, josta ei ollut sovittu tai jota velallinen ei ollut luvannut velkasuhteen syntyessä. Tämä teonkuvaus puuttuu TakSL:n 10 §:stä, mutta tätä tekotapaa voidaan tarkastella vastaavasti TakSL:n 14 §:n kautta, jossa käsitellään vakuuden peräyttämistä. Teon tunnusmerkistö täyttyy, jos vakuus voidaan peräyttää ja tähän kiellettyyn vakuuden antamiseen liittyy velkojan suosimistarkoitus. Takaisinsaanti on tämän mukaan mahdollista kahdenlaisessa tilanteessa. Joko vakuudesta ei ole sovittu velan syntyessä tai vakuusoikeuden syntymisen vaatimia toimia ei ole tehty ilman aiheetonta viivytystä velan syntymisen jälkeen. Puhutaan myös julkivarmistuksen laiminlyönnistä. Vakuuksia, jotka kuuluvat velkojansuosinnan tulkintaan ovat perinteisen panttioikeuden lisäksi vakuusluovutus, omistuksenpidätysehto, rahoitusleasing ja sopimusperäinen eli konventionaalinen pidätysoikeus. TakSL:n 14 § ei toisaalta sovellu vakuuden antamiseen toisen henkilön velasta, jonka maksamisesta vakuudenantaja ei itse ole esimerkiksi takaajana vastuussa. Myös henkilövakuudet, kuten takaus, jäävät pykälän soveltamisalan ulkopuolelle. Säännöksen sanamuoto ”velallisen velastaan antama pantti tai luovuttama muu vakuus” osoittaa selvästi, että säännös koskee ainoastaan omasta velasta annettua vakuutta. TakSL 14 § ei myöskään sovellu tapauksiin, jossa sivullinen on antanut vakuuden konkurssivelallisen velasta.

Kolmas tekemuoto käsittää kaksi osaa. Ensinnäkin velallisen tulee täyttää velvoitteena suorittamiseen epätavanomaista maksuvälinettä. Toisekseen olosuhteet täytyvät olla sellaisia, että maksu ei ole tavanomainen. Epätavanomaisen maksuvälineen osalta korkein oikeus on selvästi vakiinnuttanut, että lähtökohtainen velan suoritustapa on raha. Tätä tukee myös takaisinsaantilain esityöt, ennen kaikkea lakia koskeva hallituksen esitys. Tavarankäyttö maksuna muodostaa selkeästi kielletyn ydinalueen, josta on tehty vähän poikkeuksia. Tämä koskee varsinkin yrityksen vaihto- ja käyttöomaisuuden suoritukset velan maksuun hetkeä ennen konkurssia. Maksu sinänsä voi olla tavanomainen, vaikka



siinä olisikin käytetty epätavanomaisia maksuvälineitä. Tämä poikkeus sääntöön on mahdollinen, jos tavaran toimituksista on sovittu jo velkasuhteen syntyessä ja toimitukset liittyvät velallisen elinkeinotoimintaan. Kauppatapa ja vakiintunut käytäntö on tapauksissa yhtä korostuneesti esillä kuin maksun enneaikaisuudessa. On hyvin epätodennäköistä, että oikeuskäytännössä tullaan sallimaan tulevaisuudessa tavaran käytön, sillä se sotisi koko tekemuodon kieltoa vastaan.

Neljäs tekemuoto koskee ryhtymistä muuhun sellaiseen velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn. Tämä on hyvin avonaiseksi jätetty teonkuvaus, jossa lainsäätäjän tarkoitus on ollut jättää tämän kohdan soveltaminen tuomioistuimien käsiin. Periaatteessa soveltamisen rajat löytyvät tälle tekemuodolle rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kautta, jota varsinkin Reima Kukkonen on väitöskirjassaan<sup>118</sup> pohtinut. Ydinidea tässä viimeisessä teonkuvauksessa on kriminalisoida kaikki muu sellainen toiminta, joka on kuitenkin lähellä kolme aiempaa mainittua teonkuvausta. Tällaisena voidaan mainita esimerkiksi takaisinsaantilaissa mainittu huomattava velan maksu pesän varoihin nähden, jota voidaan oikeuskäytännössä pitää noin 15% pesän bruttovaroihin nähden. Luonnollisesti kaikki muut keinotekoiset järjestelyt ja lain kiertämisen tarkoituksessa tehdyt toimenpiteet kuuluvat tämän kategorian alle. Lisäksi TakSL:n 5 §:n mukaisen peräyttämisen tulkintakäytäntöä voidaan käyttää hyödyksi arvioidessa oikeustoimen sopimattomuutta. Velkojansuosinnassa on mahdotonta listata kaikkia kiellettyjä toimenpiteitä ja järjestelyjä, joten kyseessä on hyvin tehokas keino sanktioida kielletyn ja sallitun toiminnan rajatapaukset. Viime kädessä korkeimman oikeuden ennakkotapaukset toimivat suunnannäyttäjänä. Oikeuskäytäntö voi kuitenkin muuttua näin avoimeksi jätetyn teonkuvauksen perusteella paljonkin lyhyessä ajassa, joten tiiviimpi seuraaminen tuomioiden kehityksestä on paikallaan.

Rangaistuksen mittaamista ja arviointiperusteita velkojansuosinnassa on oikeustieteessä tutkittu sellaisenaan melko vähän. Rovaniemen hovioikeuden todellisiin tapauksiin tutustuminen viimeisen 20 vuoden ajalta antaa kuvaa tulevaisuuden kehityksestä. Ensinnäkin voidaan tehdä se johtopäätös, että velkojansuosinta on erittäin todennäköisesti osa isompaa rikosvyyhtiä, joka toimii isomman rikoksen korottavana tekijänä. Kaikkein pienimmissä tapauksissa voidaan olettaa, että tekijä selviää jatkossakin sakkorangaistuksella. Tällöin nousee kysymys siitä, olisiko sovittelu tässä

---

<sup>118</sup> Kukkonen, Reima, *Velallisen rikokset ja rikosoikeudellinen laillisuusperiaate*. Edita 2016.

asianomistajarikoksessa paikallaan. Toisaalta yksittäinenkin velkojansuosintarikos johti 60 päivän ehdottomaan vankeusrangaistukseen aiemman ehdollisena tuomitun talousrikoksen vuoksi. Yhdessäkään kuudessa tapauksessa valitus ei johtanut siihen, että hovioikeus olisi muuttanut lopputulostaan velkojansuosinnan kohdalta. Rikoksen tekijänä voi toimia varsin laajakin joukko ihmisiä, esimerkiksi koko osakeyhtiön johtokunta tai pelkkä toimitusjohtaja. Talousrikoksissa hyvin vaikeita tapauksia muodostavat ne tilanteet, joissa virallisesti sivullinen henkilö käyttää yrityksessä todellista, määräävää valtaa. Aiemmin on myös mainittu, että rikoksen tekotapa tulee huolellisesti selvittää, sillä velkojansuosinta muistuttaa tilanteittain hyvin paljon velallisen epärehellisyyttä. Tavallisesti velkojansuosinta nosti tapauksissa ehdollista tuomiota joitakin kuukausia. Olenneisimmat rangaistuksen koventamisen puolesta puhuvat velkojansuosinnassa suunnitelmallisuus ja rikoksen tekeminen palkkiota vastaan, joita varsinkin Kukkonen on korostanut. Lieventävinä tekijöinä toimivat taas huomattava painostus, uhka tai muu sen kaltainen seikka, tunnustaminen, syyteneuvottelu, vahinkojen korvaaminen sekä myötävaikutus rikoksen selvittämisessä. Painostus voi näkyä esimerkiksi siten, että yrityksessä todellista valtaa käyttävä käskää muodollisessa valta-asemassa olevaa laittomiin järjestelyihin, samalla kun hän tällä toimenpiteellä itse pakoilee vastuutaan. Tuomiota kohtuullistava tekijä voi olla esimerkiksi tapauksen saama runsas julkisuus, sillä huono maine voi olla hyvinkin kohtalokasta pienelle yritykselle. Myös oikeudenkäynnin poikkeuksellinen kesto voi vaikuttaa kohtuullistavana tekijänä. Rahamääräisesti ei voida suoraan sanoa, mikä johtaisi kahden vuoden maksimirangaistukseen. Karkeasti ottaen vanhemmassa oikeuskäytännössä yhtä ehdollista kuukautta vankeutta vastasi velkojansuosinnassa hieman yli 100 000 markkaa, joka vastaa nykyisin noin 17 000 euroa. Vuoden 2015 Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankeen perusteella tämä linja on pysynyt pitkälti samalla tasolla. Velkojansuosinta on toisaalta rikoksena omalaatuinen, joka selittää melko alhaisia tuomioita. Kyseessä on todellinen oikeustoimi, jossa velka maksetaan todelliselle velkojalle. Ainoastaan prosessin järjestys, tässä tapauksessa velan maksu huonommassa asemassa olevalle velkojalle on moitittavaa menettelyä. Jääväthän paremmassa asemassa olevat velkojat ilman saataviaan. Tulevaisuuden oikeudenkäynneissä ei liene odotettavissa näiltä osin suuria suunnanmuutoksia. Uusi äkillinen taloudellinen taantuma tai lama voi tosin poikia runsaasti tapauksia 1990-luvun tavoin, joka saattaisi muuttaa rikoksen arviointia kovempaan suuntaan tai jopa nostaa ylintä rangaistusasteikkoa.